

RADU TEODORESCU

**BUNA DISPOZIȚIE ÎN PNEVMATOLOGIA CREȘTIN
ORTODOXĂ**

Cugir 2014

CUPRINS

1. Introducere
2. Buna dispoziție în istoria lumii
3. Buna dispoziție în istoria religiilor
4. Pnevmatologia creștin ortodoxă ca și sursă de bună dispoziție
5. Buna dispoziție în scrierile sfinților părinți
6. Ortodoxia ca și mediu al bunei dispoziții
7. Buna dispoziție și legătura ei cu speranța
8. Buna dispoziție ca și filosofie creștin ortodoxă
9. Concluzii

INTRODUCERE

O carte despre buna dispoziție în secolul al XXI-lea ar putea părea pentru mai multă lume un lucru lipsit de sens și de ce nu chiar și plictisitor. Realitatea este că toți dintre noi știm ceea ce este sau mai bine spus cum este buna dispoziție. Buna dispoziție este o stare de bine, o stare în care omul se simte cât se poate de mult în largul său, o stare în care omul simte că totul îi merge din plin și evident totul este frumos. Se poate spune din partea la mai mulți că a scrie o carte despre buna dispoziție este doar un moft. Problema se schimbă foarte mult atunci când raportăm „buna dispoziție” la lumea religiei, a credinței în Dumnezeu și teologiei creștin ortodoxe. Se poate vorbi în religie și teologie de buna dispoziție? Răspunsul este da, se poate vorbi de o bună dispoziție în religia și teologia creștin ortodoxă.¹ Planul sau ideea unei cărți despre buna dispoziție am avut-o de mai multă vreme dar nu am găsit timpul necesar pentru o astfel de lucrare decât în timpurile mai recente. Dorința unei cărți de acest fel a venit și pe fondul faptului că sunt mai mulți care în zilele noastre care sunt de părere că ortodoxia și mai ales Biserica Creștin Ortodoxă este o instituție sau o organizație în care în realitate nu există bună dispoziție. Cei care susțin că ortodoxia nu este o instituție a bunei dispoziții de cele mai multe ori accentuează ceea ce este aparent negativ în ortodoxie: exorcisme, caracterul funebru al slujbelor de înmormântare, slujbele din postul mare care accentuează sau mai bine spus au un caracter de penitență și pocăință. Auzim de mai multe ori că în realitate Biserica Creștin Ortodoxă este departe de a fi o instituție a bunei dispoziții. Părăstase, zile de pomenire ale morților, ectenii pentru cei morți, lacrimile de pocăință pe care unii păcătoși le aduc în biserică, ei bine toate acestea fac conturul Bisericii Creștin Ortodoxe ca și o Biserică ce în realitate este sortită și menită tristeții și a nefericirii. Mai mult decât atât, Biserica ne „terorizează” uneori cu chinuri veșnice dacă păcătuim sau ducem o viață în vicii. Realitatea este că Biserica Creștin Ortodoxă are foarte mulți potrivnici și după cum ne arată istoria au fost foarte mulți cei care au dorit discreditarea Bisericii Creștin Ortodoxe. Una dintre cele mai puternice mișcări de acest fel se poate spune că este fenomenul sectar care aduce cu sine un fel de răstălmăcire sau mai bine spus un fel de „întoarcere pe dos” a marilor adevăruri mântuitoare ale ortodoxiei.²

De ce să nu recunoaștem că în zilele noastre este o modă sau mai bine spus sectele sunt la modă: iehoviști, adventiști, baptiști, penticostali, evangheliști, televeangheliști, greco catolici, mormoni sau stiliști, sunt cu toții forme de a ne spune că Biserica Creștin Ortodoxă cu ritualul ei secular nu mai are nici un rost și nu ne mai spune nimic. Biserica Creștin Ortodoxă ne cere în realitate mult prea mult: ne cere să postim, să ne rugăm pentru cei vii și pentru cei morți, ne cere să facem pelerinaje pe la mănăstiri, ne cere să mergem duminica și în sărbători la biserică și ne cere să ne spovedim și să ne împărtășim. Ei se mai poate vorbi aici despre o bună dispoziție sau ceea ce este mai bine spus despre cum este

¹ Teodor Baconski, *Râsul patriarhilor: eseu despre râs în patristica greacă* (Editura Humanitas: București, 2008).

² Diacon P. I. David, *Călăuză creștină pentru apărarea dreptei credințe în fața prozelitismului sectant* (Editura Episcopiei Creștin Ortodoxe a Argeșului: Curtea de Argeș, 1994).

văzută buna dispoziție? Realitatea este că atunci când omul face binele, el trăiește foarte mult în ceea ce este sau mai bine spus în ceea ce este buna dispoziție. Când omul nu mai este în comuniune de iubire cu Dumnezeu Tatăl se poate spune că El pierde foarte mult din ceea ce este sau mai bine spus din ceea ce înseamnă buna dispoziție. S-a spus de mai multe ori că religia este o credință a iubirii și să ne aducem aminte că Sfântul Serafim de Sarov saluta pe toată lumea în orice zi a anului cu saltul de Hristos a înviat bucuria mea! Ortodoxia este în ființa ei cea mai profundă o religie și o credință a bucuriei și a bunei dispoziții, însă evident, sunt mulți dușmani ai acestei bucurii și a fericirii pe care ortodoxia o aduce cu sine. S-a creat în „mitologia” populară imaginea că a fii un om credincios și a fii un om bisericos este în cele din urmă un lucru care te face posac și posomorât. Femeilor în biserică li se cere să se îmbrace sobru, să își acopere capul, să nu poarte machiaj, să aibă părul lung, să nu aibă podoabe de aur, argint sau diamante care să fie văzute de toată lumea. Bărbaților li se cere foarte mult să aibă părul tuns, să nu se îmbrace provocator și să aibă o atitudine cât se poate de mult smerită. Se mai poate vorbi în acest sens de o bună dispoziție în religia creștin ortodoxă?

Răspunsul este da, cu toate aceste cerințe destul de mari pentru unii se poate vorbi despre bună dispoziție sau despre ceea ce este buna dispoziție în Biserica Creștin Ortodoxă. În realitate se poate spune că buna dispoziție vine sau mai bine spus o aduce Dumnezeu Tatăl. Comuniunea cu Dumnezeu Tatăl aduce cu sine un alt fel de „bună dispoziție” este vorba despre buna dispoziție care vine sau care reiese din comuniunea cu Dumnezeu. Prin urmare trebuie să precizăm că cei care cred că Biserica Creștin Ortodoxă este o instituție a tristeții, a fricii și a celor posomorâți se înșeală amarnic. În realitate aceasta este imaginea generică pe care o are Biserica Creștin Ortodoxă în zilele și timpurile noastre. Biserica Creștin Ortodoxă este o instituție sau o realitate care este demodată și de ce nu care în nici un caz nu poate susține buna dispoziție. În mare exemplul care a susținut contrariul a fost în secolul al XX-lea părintele Nicolae Steinhart de la Mănăstirea Rohia care deși a fost închis pe nedrept timp de 13 ani în temnițele sovietice și care a scris o carte destul de controversată: Jurnalul fericirii. Convertit la creștinism de la iudaism, Nicolae Steinhart avea să trăiască o „stare de fericire intensă” în chiar o pușcărie de maximă siguranță.³ Acest lucru se poate spune că schimbă foarte mult sensul și înțelegerea noastră a ceea ce înțelegem și a ceea ce cuprindem prin buna dispoziție.

Se spune despre un episcop că era foarte evlavios dar de mai multe ori el era biruit de mândrie. Într-o zi acest episcop a decis să construiască o mare catedrală în episcopia sa. A strâns fondurile necesare și s-a pus pe treabă. A lucrat de cu zor și în câțiva ani catedrala a fost terminată. Catedrala era mare și splendidă. Lumea a început să îl laude foarte mult pe episcop pentru marea lui lucrare și pentru toate eforturile pe care le făcuse pentru a construi noua catedrală. Orgoliul episcopului nu a rămas imun. A decis că ar fii bine să își facă și o statuie pe care să o pună la intrarea catedralei pentru ca toți cei care vor intra în anii care vor urma să știe că el este cel care a construit catedrala. A dat un ordin să îi fie sculptată statuia. În chiar acea noapte însă i s-a arătat un înger trimis de Dumnezeu.

- Cine ești tu? A întrebat episcopul mirat.
- Sunt un înger din cer.
- Și ce dorești de la mine?
- Dumnezeu m-a trimis să îți spun că este bine că ai făcut catedrala dar nu este bine că vrei să îți plasezi și o statuie în ea.

³ Nicolae Steinhart, *Jurnalul fericirii* (Editura Dacia, Cluj, 1991 prima ediție).

- De ce?
- Vino cu mine și vei vedea.

Îngerul se spune că l-a luat pe episcop și l-a dus într-un câmp pe care șerpuia un drum anevoios de țară. Pe acel drum erau doi boi care duceau cu mare greutate un mare bloc pe piatră. Pe umerii unuia dintre boi episcopul a putut vedea o mică păsărică care le cânta la cei doi boi. Aceștia se bucurau de cântecele păsăricii.

- Ce este asta? A întrebat nedumerit episcopul.
- Ei sunt mult mai vrednici decât tine în fața lui Dumnezeu.
- Ce vrei să spui?
- Dumnezeu dorește ca tu să nu îți faci ție o statuie ci acestor doi boi și acelei mici păsărele care le cântă.
- Nu înțeleg. De ce?
- Vezi tu, acei doi boi au adus toate bolțurile mari de pietre pentru ca tu să construiești acea catedrală a ta.
- Și cei este cu asta?
- Vezi tu, de mai multe ori ei nu au fost adăpați și au muncit pe brânci. Singura care s-a gândit la buna lor dispoziție a fost acea păsărică mică pe care tu o vezi că stă pe spinarea unuia dintre ei. Acea mică păsărică pe care nimeni nu o bagă în seamă este cea care i-a făcut ca boii să își ducă munca până la capăt.
- Hahahahahahaha. Extraordinar nici prin cap nu mi-a trecut așa ceva.

Se spune că la acea catedrală episcopul a dat ordin să fie sculptați cei doi boi și mica păsărică pe care el nici măcar nu a băgat-o în seamă vreodată din mândrie. Pasărea de mai sus se poate spune că este pasărea care a făcut cât se poate de mult ca bunăstarea sau bună dispoziția animalelor să fie cât la fel de bine actuală și ca bovinele să își poată continua munca. În sine, Biserica „pe care nici porțile iadului nu o vor birui” este sau mai bine spus de mai multe ori are menirea de a ne aduce buna dispoziție. Trăim într-o lume agitată care de mai multe ori ne promite multe și ne oferă în realitate foarte puțin. Omul devine deznădăjduit și în acest sens de cele mai multe ori el caută un refugiu. De cele mai multe ori acest refugiu omul îl găsește în biserică. S-a spus de mai multe ori că lumea în care trăim este o lume dominată de legea sau de principiul plictisului. Omul de azi se plictisește foarte repede și de mai multe ori el se întristează. Deprimarea este o stare generală a mai multor comunități din secolul al XXI-lea.⁴ Prin urmare, este cât se poate de adevărat că de cele mai multe ori se poate vorbi de un fel de „bună dispoziție” spirituală sau pnevmatologică pe care omul o are atunci când el devine sau este un om credincios sau o ființă religioasă. Cei care susțin contrariul se înșală. Credința în Dumnezeu, religia teologia nu sunt lucruri care sunt menite să ne terorizeze sau mai bine spus să ne „aducă pe culmile dispărerii.” Sunt mai mulți care în realitate susțin acest lucru deși în adâncul inimii lor ei știu că acest lucru nu este adevărat. Starea de „bună dispoziție” de cele mai multe ori se leagă de starea de speranță sau de nădejde [ελπίδα în grecește]. Sfinții părinți au fost cei care de mai multe ori și-au ridicat problema sau întrebarea: de unde vine nefericirea sau mai bine spus de unde vine tristețea? Adevărul este că tristețea sau deprimarea nu vin sau mai bine spus nu au o cauză pur naturală. Sfinții părinți din vechime ne-au vorbit de mai multe ori de o cauză „extramundană” sau mai bine spus de dincolo de lumea aceasta care aduce cu sine

⁴ Gabriel Bunge, *Akedia. Plictiseala și terapia ei după avva Evagrie Ponticul sau sufletul în luptă cu demonul amiezii* (Editura Deisis: Sibiu, 1999).

nefericirea sau tristețea. Pe parcursul timpului această ființă a răului și a distrugerii a primit mai multe nume.⁵

Am ales să scriem despre buna dispoziție fiindcă ortodoxia este cât se poate de mult o religie și o credință a buneii dispoziții. Se poate spune că ortodoxia este religia și credința speranței în cele din urmă. Omul contemporan de mai multe ori se confruntă cu situații și contexte limită și de ce nu ultime și el are nevoie de un ajutor. Acel ajutor îl primește de la Biserica Creștin Ortodoxă dacă el este vrednic de el și dacă realmente al are nevoie de ea. S-a putut remarca însă că există o înțelegere cât se poate de mult distorsionată sau de ce nu deformată a buneii dispoziții. În această carte vom insista mai mult asupra ei. Vom face prin urmare un periplu prin istoria lumii începând din antichitate și vom ajunge în modernitate și vom vedea care au fost conceptele despre ceea ce a însemnat buna dispoziție. Vom avea nevoie prin urmare de mai multă răbdare pentru a realiza acest lucru. Ceea ce vom vedea este că ceea ce noi denumim în zilele noastre ca și bună dispoziție era foarte departe de ceea ce denumeau anticii bună dispoziție. Aproape toate epocile istoriei au avut o anumită înțelegere a bune dispoziții. În altă ordine de idei, buna dispoziția a fost o constantă a lumii noastre. Realitatea este că istoria a fost mai puțin preocupată de ceea ce este sau de cum a fost exprimată buna dispoziție.⁶

În această carte ne vom permite luxul de a arunca o privire și la modul în care este privită buna dispoziție în alte mari religii ale lumii. Vom vedea că la un anumit nivel toate marile religii ale lumii au o anumită concepție despre buna dispoziție. Aceste concepții de mai multe ori se aseamănă dar nu sunt identice. Ceea ce trebuie să știm este că de mai multe ori marile religii ale lumii sunt cât se poate de mult variate și diverse în ceea ce privește modul în care este definită bună dispoziție. Vom face o investigație în buddhism, în taoismul chinez, hinduism, zoroastrianism și în iudaism. Vom vedea că toate aceste mari religii ale lumii de mai multe ori au avut sau mai bine spus au adus cu sine o înțelegere cât se poate de mult proprie și de ce nu specifică a ceea ce este sau mai bine spus a ceea ce definim ca și „bună dispoziție.” Nu este în interesul autorului să lanseze o obsesie sau o fixitate religioasă cu tema bune dispoziții dar vom prezenta că buna dispoziție este un lucru cât se poate de mult actual și de ce nu de interes. Lumea care este sănătoasă la minte îi apreciază pe oamenii care aduc cu sine bună dispoziția. Ceea ce ne spun psihologii este că atunci când cineva este un om sau femeie rea de cele mai multe ori în jurul său sau în preajma acelei femei buna dispoziție dispare.

Vom ridica și întrebarea dacă Dumnezeu Tatăl este sau nu împotriva buneii dispoziții? Biblia și sfinții părinți ne spun că Dumnezeu nu este împotriva buneii dispoziții. Adevărul este că sunt metode sau modalități multiple de a ajunge la ceea ce este mai bine spus la ceea ce este buna dispoziție. În realitate, în păcat și în patimă de cele mai multe ori omul caută ceea ce este sau cum este definită buna dispoziție. Este bine să nu confundăm starea

⁵ Se poate spune că cel rău sau diavolul este autor ultim al tristeții sau al supărării care în cele din urmă culminează cu curmarea propriei vieții sau cu sinuciderea. Radu Teodorescu, *Evil in world religions* (Pennsylvania, 2002).

⁶ O caz istoric în care se poate spune că buna dispoziție a fost cât se poate de mult „exacerbată” sau exagerată a fost foarte mult cazul domnitorului român Vlad Țepeș [care în zilele noastre este cunoscut din nefericire și cu numele de Dracula]. Acest lucru s-a datorat din cauza unei anumite cruzimi pe care Vlad Țepeș a avut-o cu infractorii și mai ales cu criminalii care erau aruncați într-o suliță. În realitate Vlad Țepeș condamna la moarte prin suliță doar că sulița era plasată vertical și infractorul era aruncat în ea. Acest lucru a stârnit în zilele noastre foarte multe „mitologii” negative în care Vlad este asemănat sau identificat cu diavolul însuși. Neagu Djuvara, Nicolae Otlea, *De la Vlad Țepeș la Dracula Vampirul* (Editura Humanitas: București, 2003).

de buna dispoziție cu starea de fericire. Se poate spune că aici există o anumită diferență și de ce nu o anumită separație. Buna dispoziție nu este fericire care este o stare accentuată de bună dispoziție și bucurie. Înțelegem că un om poate fi bine dispus fără să fie fericit. Acest lucru este un fapt la care mai puțini dintre noi ne-am gândit. Prin urmare, se poate spune că există o ierarhie a stărilor temperamentale ale omului: 1. bună dispoziție, 2. bucurie sau veselie și 3. fericire. Se poate spune că fericirea este starea sau stadiul ultim al bune dispoziții. După cum am spus, deși există o singură bună dispoziție ea este experimentată și trăită de fiecare în mod separat sau particular. Se poate spune că de cele mai multe ori este bine să stăm sau mai bine spus să ne facem timp și să încercăm să vedem cum definim în mod propriu sau cum experimentăm în mod privat ceea ce este sau cum putem defini buna dispoziție. Ceea ce vom insista mai multe este că atunci când vorbim despre religie de cele mai multe ori buna dispoziție își schimbă foarte mult vectorii sau ceea ce o definește. Religia și ortodoxia este cea care ne oferă o bună dispoziție continuă. Cum face ea acest lucru? Evident, ortodoxia nu ne face bine dispuși prim magie și ocultism ci prin ceea ce se poate spune rugăciune, credință, iubire și viața duhovnicească. Sunt mulți care simt buna dispoziție în mod pătimas: o țigară, o cafea sau un suc energizant aduce o stare de bună dispoziție însă această stare este de cele mai multe ori trecătoare.⁷

Mai apoi vom vorbi mai multe despre ceea ce se poate spune ca și cum este privită și cum este experimentată în buna dispoziție în pnevmatologie. Acest lucru se poate spune că este în cele din urmă un lucru care ne duce în spre adevărata stare de bună dispoziția și prin urmare ne duce la ceea ce este sau cum este denumită fericirea. Buna dispoziție se poate spune că este o stare care de cele mai multe ori ajunge să se permanentizeze în noi și în viața noastră dacă ne fundamentăm existența în lumea spirituală. Trebuie să știm în acest sens că Dumnezeu nu ne-a creat ca și ființe sau ca și făpturi ale terorii și ale fricii continue ci se poate spune că Dumnezeu ne cheamă foarte mult la ceea ce este buna dispoziție. Ceea ce au remarcat de cele mai multe ori psihologii creștini este că atunci când omul păcătuiește sau este înrobitor de patimi de cele mai multe ori se poate spune că el nu mai are noțiunea sau mai bine spus pierde sensul bune dispoziții. Însă dacă omul ajunge pervertit și cât se poate de mult pervers se poate spune că el nu mai are nici o noțiune adevărată a bune dispoziții.⁸ După cum am spus, orice om sănătos la minte dorește și se bucură atunci cât este cât se poate de mult „buna dispoziție.” În colectiv și mai ales în colectivități acest lucru este extrem de important și de cele mai multe ori oamenii ajung să admire și să susțină pe cei care mențin sau susțin ceea ce este sau cum este buna dispoziție. Pentru a ilustra acest lucru vom face aduce în discuție exemplul împăratului Alexandru cel Mare. Se spune că la un moment dat Alexandru a ajuns în războaiele sale în regiunea golfului persic și se pregătea să cucerească Persia. La un moment dar cei câteva zeci de mii de soldați cu care mergea Alexandru au ajuns într-o regiune în care drumul intra abrupt până la piept în apă în mare. Soldații erau cu armură, săbii și sulite și se gândeau să se întoarcă înapoi. Alexandru cu un imbold de curaj maxim a trecut prin acest loc în care era multă apă. Acest

⁷ David Kroch, *Fumatul patrima artificială* (W H. Freeman and Company 1991).

⁸ După cum am spus termenul de fericire este un termen cât se poate de mult înrudit cu buna dispoziție. Termenul de fericire provine din termenul latinesc de felix în timp ce termenul grecesc este de ευτυχία. În sine se poate spune că fericirea este o stare care derivă din bună dispoziție. Ceea ce oferă foarte mult spiritualitatea creștin ortodoxă atunci când este practică este o stare de bună dispoziție permanentă. Este de remarcat aici că Biserica Creștin Ortodoxă îi denumește pe doi mari autori creștini cu titlul de fericit: Augustin și Ieronim, Fericitul Augustin, *Conferiuni* (Editura Institutului Biblic: București, 1985).

lucru a ridicat moralul și buna dispoziție a soldaților care au trecut și ei cu toții câteva zeci de mii. După cum am sus, când vorbim despre colectiv de cele mai multe ori vorbim de ceea ce este sau mai bine spus de modul în care se manifestă bună dispoziția.

După cum am spus au fost mai mulți sfinți părinți care au vorbit despre ceea ce este sau mai bine spus despre cum este definită buna dispoziție. Să ne aducem aminte de sfinții părinți din vechime care de mai multe ori au susținut și au încurajat ca lumea să fie bună dispusă și fericită. Acest lucru ei l-au făcut prin diferite forme. Despre o familie cu venituri modeste se spune că la un moment dat s-au întâlnit cu om sărman care trăia din cerșit. Bărbatul și femeia știau că nu au cu ce să îl ajute. Bărbatul s-a angajat într-un dialog cu el. L-a întrebat mai multe lucruri și la un moment dat i-a spus sărmanului și a glumă la care acesta a zâmbit. Apoi cei doi soți au plecat în drumul lor.

- De ce ai discutat cu el?
- La ce te referi?
- Cerșetorul ți-a cerut bani și tu i-ai spus glume.
- Dar ai văzut că a râs?
- Da. Dar nu văd cum l-ai ajutat cu asta.
- Dacă nu am putut să îl ajut financiar cel puțin i-am adus zâmbetul pe buze.
- Nu îmi dau seama la ce te referi.
- De mai multe ori un zâmbet este mai valoros decât banii.

Adevărul este că menirea noastră în această lume nu este să fim bine dispuși și fericiți ci menirea noastră este să aducem buna dispoziție și celorlalți din jur. Sunt mai mulți care sunt cât se poate de mult egoiști și individualiști și văd buna dispoziție doar în mod pasiv, adică trebuie să experimenteze buna dispoziție fără să o ofere celor din jur. În această lume suntem chemați să trăim particular buna dispoziție dar să o și răspândim în jurul nostru atunci când avem ocazia. Acest lucru este așa fiindcă de cele mai multe ori ceea ce dăm este ceea ce primim. Se știe că într-o mănăstire a venit un pelerin care i-a dat unui călugăr în dar un strugure. Călugărul a luat strugurele și fiindcă nu avea poftă de struguri l-a dat l-a alt călugăr. Apoi călugărul nostru a intrat în chilia sa. Strugurele a mai trecut pe la 3 sau 4 călugări și în cele din urmă un alt călugăr a venit și a ciognit la ușa primului călugăr.

- Cine este?
- Am venit să îți aduc un dar.
- Ce dar?
- Un strugure.

În acest moment călugărul și-a dat seama că nimeni în mănăstire nu avea poftă de struguri și l-a mâncat el.⁹

CAPITOLUL 1

BUNA DISPOZIȚIE ÎN ISTORIA LUMII

După câte știm, lumea noastră are o istorie destul de zbuciumată și după cum ne spun mai toate manualele de specialitate și pentru acest motiv se poate spune că mai toate marile epoci ale istoriei au avut o anumită înțelegere a ceea ce este sau a modului în care înțelegem prin buna dispoziție. În acest sens se știe că au existat mai multe perioade

⁹ Faptul că buna dispoziție este o stare care poate fi contagioasă a fost mărturisit de mai mulți psihologi. Gustave Le Bon, *Psihologia mulțimilor* (Edotura Antet XX Express: București).

istorice care au culminat cu modernitatea care este și epoca sau era în care trăim. Referitor la om știm că sunt mai multe teorii care susțin de mai multe ori ceea ce este contrar și o negație a religiei. Aceste teorii s-au grupat de cele mai multe ori în jurul darwinismului sau a concepțiilor evoluționiste care susțin că omul a ieșit din maimuță.

În acest sens se spune că la un moment dat la o grădină zoologică, paznicul a putut vedea că un urangutan citea Biblia și Originea speciilor a lui Charles Darwin. Curios paznicul se spune că l-a întrebat pe urangutan:

- De ce citești aceste două cărți?
- Le citesc fiindcă vreau să știu dacă eu sunt paznicul fratelui meu sau fratele meu este paznicul meu.

Ca și punct de plecare se poate spune că lumea a fost creată de Dumnezeu Tatăl și Dumnezeu este Cel care i-a dat viață omului dându-i chipul și asemănarea Sa. Acest lucru se poate spune că a dus la ceea ce este sau la cum am putea denumii istoria omului care ține de tot ceea ce a existat și de tot ceea ce a fost în trecut. Fără nici o îndoială că istoria este o temă de studiu amplă și se știu mai multe cărți care s-au scris pe această temă. Prin urmare se poate spune că în sens religios prima stare de bună dispoziție pe care eventual a avut-o omul în istoria a venit odată cu momentul în care Dumnezeu Tatăl le-a spus primilor oameni după ce au căzut în păcat că vor primi un mântuitor. Acest mântuitor avea să fie cunoscut cu numele generic de Mesia sau Hristos și el v-a fi Cel care v-a aduce mântuirea omului.¹⁰ În acest sens s-a vorbit despre faptul că prima mare etapă din istoria lumii și a omului a fost foarte mult antichitatea. Antichitatea a început cu primele documente ale civilizației și se poate spune că ea s-a grupat foarte mult în jurul idei de civilizație. Civilizația apare acolo unde sunt documente scrise și aceste documente se poate spune că sunt de cele mai multe ori cele care ne duc în spre ceea ce se poate spune avansarea omului. Mai multă lume a grupat antichitatea în trei mari categorii

1. epoca lemnului,
2. epoca bronzului
3. epoca fierului.

Se poate spune că omul a început în vechime să simtă ceea ce se poate spune un fel de bună dispoziție atunci când a început să facă instrumente din lemn. Aceste instrumente se poate spune că i-au adus omului o stare de bună dispoziție. Omul a început să facă arcuri pentru a vâna și la fel de bine sulite care erau în vechime din lemn. Vânatul în special i-a adus omului un sentiment de bună dispoziție. Se cunosc chiar mai multe cântece de vânătoare destul de celebre în istoria lumii și a civilizației. La fel de bine tot din lemn omul a început să facă undițe pentru pescuit. Aceste facilități primare și atenție nu primitive se poate spune că i-au adus omului ceea ce se poate vorbi o stare de bună dispoziție. Cu un arc sau o sulită, omul primar pleca la vânat și evident el avea o stare de bună dispoziție. Este de remarcat aici că vânatul este în zilele noastre mai mult doar un hobby sau mai bine spus o pasiune a omului.

Despre un student se spune că își căuta o slujbă. Așa se face că el s-a dus și a căutat de lucru la o grădină zoologică. A cerut un post de îngrijitor dar i s-a spus că toate aceste posturi sunt ocupate.

- Atunci ce alternative mai am?
- Vezi tu, noi am avem nevoie de cineva care să facă pe gorila.
- Adică cum?

¹⁰ Jean Danielou, *Reflecții despre misterul istoriei* (Editura Universității București, 1996).

- Gorila noastră a murit și nu avem pe altcineva să o înlocuiască pe moment.
- Voi fi plătit pentru acest lucru?
- Da.

Studentul a acceptat. A luat costumul și a doua zi a fost pus în cușca gorilei. Acolo a făcut un spectacol care a avut succes în fața vizitatorilor. A grohăit și a răcnit ca și o gorilă. La un moment dat din neatenție a căzut în cușca leului care era lângă el. Studentul în costum de gorilă s-a speriat și a început să strige:

- Ajutor, ajutor!

Din gura leului a putut auzii:

- Taci din gură sau o să ne pierdem slujba amândoi.

Se poate spune că omul din vechime a avut un simț al buneii dispoziții când a început să exploreze fauna și flora pământului. Aici omul a descoperit o diversitate extrem de mare care nu putea decât să îl ducă decât la un singur indiciu: Dumnezeu Tatăl este Cel care a creat tot ceea ce există.¹¹ Omul a fost prin urmare în mod natural bine dispus când la începuturile planetei și a lumii a putut vedea biodiversitatea lumii: animale, plante, pești și păsări cu toate au adus în om un simț al buneii dispoziții. Nu este de mirare că și în zilele noastre sunt mai mulți psihologi și terapeuți care ne recomandă plimbările lungi în natură. Aceste plimbări de cele mai multe ori se poate spune că sunt cât se poate de mult benefice și îl bine dispun pe om. Bune dispoziție în acest sens nu trebuie înțeleasă ca și un fel de moft al omului ci mai mult decât toate trebuie să înțelegem buna dispoziție ca și o stare de comuniune cu Dumnezeu. Este imposibil ca starea de comuniune cu Dumnezeu să îi dea omului un sens sau un simț de disperare și de teroare.¹²

Pescuitul, vânatul, construcțiile din lemn, instrumentele primare de agricultură sau lingurile și furcuțele de mâncat care la începuturi au fost din lemn se poate că toate au adus în om o stare de bună dispoziție. Această stare de bună dispoziție însă nu a fost se poate spune de lungă durată. Locuințele de lemn se deteriorau foarte repede, instrumentele de vânat nu erau foarte rezistențe și se rupeau imediat. Ei bine, omul a căutat să facă instrumente mai rezistente și așa se face că în cele din urmă a găsit fierul care este un metal mult mai rezistent. Așa se face că istoricii au ajuns să denumească epoca imediat următoare lemnului, epoca fierului. Fierul a adus cu sine mai multe beneficii omului. Atunci când lumea a descoperit fierul și beneficiile sale se poate spune că omul a ajuns la o stare de și mai multă bună dispoziție. Omul avea acum instrumente cât se poate de mult folositoare pentru viața sa de zi cu zi și acestea erau menite să îi facă o viață mai bună. Epoca fierului se poate spune că a fost cât se poate de mult o epocă a sabiei și a tot ceea ce a ținut de folosirea sabiei. De la olăritul din lut și din pământ omul a ajuns să își facă o veselă din fier care era mult mai rezistentă și mult mai de folos pentru cei care o aveau. Este greu de definit dacă epoca fierului a fost în sine o epocă a buneii dispoziții. În realitate se poate spune că ea a fost cu adevărat o epocă a buneii dispoziții. Deși mai multă lume este de părere că epoca fierului a fost cât se poate de mult epoca omului de neaderthal un fel de humanoid din care eventual a apărut homo sapiens sau omul care gândește. Ceea ce se

¹¹ Georges Florovsky, *Creație și răscumpărare* (Cugir, 2008).

¹² Referitor la frica de Dumnezeu, se poate spune că frica de Dumnezeu nu este o stare de teroare ci este cât se poate de mult ceea ce se poate denumi o stare pozitivă fiindcă frica de Dumnezeu îl face pe om să nu mai păcătuiească sau să evite păcatul. Însă în Dumnezeu nu se poate vorbi de o stare de teroare. Cei care mărturisesc că starea de comuniune cu Dumnezeu este o stare de teroare se poate spune că se înșală și evident mint. Jessica Stern, *Terror in the name of God* (Harper and Collins, 2008).

poate spune în acest sens atunci când vorbim despre buna dispoziție este că în istoria sau în trecutul lumii ea a fost un stadiu sau un lucru progresiv și nu s-a ajuns dintr-o dată la o constantă a bunei dispoziții. Ceea ce trebuie să știm este că există o diferență foarte mare între ceea ce se poate spune modul în care a fost concepută sau mai bine spus exprimată buna dispoziție în vechime și cum o trăim noi acum.¹³

Din trecut știm de exemplu că Mesopotamia de exemplu regii mesopotamieni aveau obiceiul de a vâna lei pentru buna dispoziție. Era foarte mult un mod de a aduce buna dispoziție la acești regi mesopotamieni. Tot mesopotamienii au fost cei care pentru buna dispoziție au adus în centrul atenției conceptul de banchet care eventual a fost preluat și de alte popoare și culturi. În Mesopotamia se dădeau în antichitate baluri mari cu foarte mulți invitați care de cele mai multe ori aveau loc în grădini și spațiu verde. Unul dintre cele mai cunoscute baluri a fost dat de regele mesopotamian Assurnasipal al II-lea în cinstea construcției noi sale capitale. Ei bine la acest banchet istoria ne spune că au fost invitați 42000 de persoane și au fost ucise 10000 de animale [ovine, porcine și bovine] și s-au servit 10000 de pâini și cca. 10000 de litrii de vin sau alcool. Ei bine aceste lucruri ne spun că în antichitate mesopotamienii știau foarte bine ceea ce este sau mai bine spus cum se definește buna dispoziție. Este de remarcat aici că unul dintre jocurile de bună dispoziție și amuzament în Mesopotamia a fost scheibordul. În localitatea antică mesopotamiană Khorsabad au fost găsite de arheologi mai multe obiecte care semănau cu scheibordul. Un alt instrument de amuzament sau care aducea bune dispoziție în Mesopotamia a fost foarte mult aruncarea cu bumerangul. Un instrument care este folosit pentru aducerea bunei dispoziții în civilizația mesopotamiană a fost lira care nu mai există în zilele noastre. După mai multe săpături arheologice s-a putut vedea că în Mesopotamia s-au găsit mai multe instrumente de cântat care aveau forma de liră. Cel mai probabil aceste instrumente erau folosite pentru a menține o stare de bună dispoziție. La fel de bine pentru buna dispoziție mesopotamienii au fost cei care au lansat moda recitalurilor. Se recitau mai multe poeme în public pentru a menține o stare de bună dispoziție a celor care ascultau. Este de amintit că multe dintre practicile mesopotamiene le avem și astăzi însă din nefericire nu știm de ele.¹⁴

Este de remarcat aici că în Japonia în antichitate de cele mai multe ori pentru buna dispoziție se dansa și de mai multe ori se poate spune că acest lucru ducea în cele din urmă și la un dans anume care este antic și se numește kyoto. Este de remarcat aici că în practica antică japoneză, meditația era o modalitate de a ajunge foarte mult la ceea ce se poate spune starea de bună dispoziție. Japonezii antici spre deosebire de alte popoare antice foloseau meditația ca și o metodă de a ajunge la ceea ce este sau mai bine spus la cum este denumită buna dispoziție. De cele mai multe ori acest gen de meditația era cât se poate de mult însoțită de ceea ce se poate spune idealuri sau idei panteiste dar trebuie să știm că în Japonia antică meditația era o parte din ceea ce se poate spune starea de bună dispoziție la care putea ajunge cineva. La fel de bine un sport care a fost practicat din vechime în Japonia pentru a ajunge la ceea ce denumim ca și buna dispoziție a fost foarte mult sumo. Acesta este un sport care se practică și în zilele noastre și urmărește ca unul dintre adversari să fie scos dintr-un cerc care este făcut pe arenă. Se poate spune că la fel de bine

¹³ Epoca fierului și epoca lemnului se poate spune că au adus cu sine în discuție ceea ce este sau mai bine spus cum am putea denumi conceptul de civilizație. Civilizația se poate spune că a început odată cu epoca fierului și a lemnului și este în prezent la stadiul pe care îl știm în zilele noastre. Ovidiu Brâmba, *Istoria culturii și a civilizației* (Editura Seculum, 1998) volumele 1-8.

¹⁴ Stephen Betman, *Handbook to life in ancient Mesopotamia* (New York, 2003).

și luptele între samurai au fost cât se poate de mult metode a aduce un fel de bună dispoziție în lumea antică japoneză.

Este de remarcat aici că în Grecia antică pentru a se ajunge la ceea ce se poate spune starea de bună dispoziție s-au inventat poate pentru prima dată în istoria lumii ceea ce cunoaștem astăzi ca și teatru. Mai toate piesele de teatru în Grecia antică aveau loc în aer liber și de cele mai multe ori se poate spune că acest piese erau cât se poate de mult realizate și făcute pentru a menține și pentru a susține ceea ce este sau cum este realizată buna dispoziție. Este cât se poate de adevărat că la un studiu mai atent se poate observa că lumea antică a fost cât se poate de mult interesată și de ce nu preocupată de ceea ce este sau mai bine spus de modalități de a ajunge și a experimenta starea de bună dispoziție. La un nivel se poate spune cât se poate de mult primar și rudimentar de cele mai multe ori buna dispoziție a fost cât se poate de mult un leit motiv al lumii antice. Lumea antică la fel ca și noi cei de azi a căutat foarte mult buna dispoziție și se poate spune că de cele mai multe ori a găsit-o în diferite acțiuni pe care le-am spus mai sus. Este de remarcat aici că mai ales în China antică, modelul de bună dispoziție a fost de cele mai multe ori „războinicul.” Războinicul este un fel de modalitate de a găsi buna dispoziție în China antică și acest lucru s-a concretizat de mai multe ori în ceea ce cunoaștem astăzi ca și artele marțiale. Artele marțiale care sunt existențe și astăzi au fost o metodă pentru chinezii antici de a se bine dispune. Fie că era vorba de un antrenament cu un maestru sau pe cont propriu se știu de mai multe genuri de arte marțiale în zilele noastre: kung fu, judo, șotocan sau jujițu. Este de remarcat aici că pentru mai mulți chinezi antici aceste metode sau modele au fost mai mult modalități de a ajunge la ceea ce se poate spune buna dispoziție.¹⁵

În cadrul imperiului roman se poate spune că o metodă de bună dispoziție pentru marea masă de oameni a fost foarte mult ceea ce am putea denumii jocurile de cai sau întrecerile de cai. Romanii sunt cei care au inventat și au folosit foarte mult ceea ce se poate denumii carul de cai. În acest mod de cele mai multe ori lumea imperiului roman ajungea să obțină buna dispoziție și ceea ce se poate denumii divertismentul prin aceste forme de întreceri care de cele mai multe ori se reduceau la ceea ce am putea spune jocuri de cai. O altă modalitate de a menține cât se poate de mult starea de bună dispoziție și de a nu ajunge la ceea ce am putea spune război au fost jocurile olimpice care în antichitate erau foarte mult ceea ce se poate denumii realități care aduceau buna dispoziție. Jocurile olimpice se jucau la anumite intervale foarte bine definite de timp. Prin urmare, se poate spune că acestea au fost în mare principalele trăsături a ceea ce se poate denumii starea de bună dispoziție care a existat în antichitate. Aceste lucruri sunt prin urmare cele care definesc și cele care mențin ceea ce am putea spune sensul și libertatea de exprimare ultimă și finală a bunei dispoziții. Buna dispoziție a fost prin urmare un lucru care a preocupat lumea antică. În acest sens au existat mai multe filosofii antice care au avut menirea de a îl duce pe om la ceea ce este sau mai bine spus la ceea cum este starea de bună dispoziție. Una dintre cele mai des întâlnite concepte antice a fost în antichitate ceea ce se poate spune starea de impasibilitate sau ceea ce unii filosofi denumeau ataraxia. Pentru a ajunge la buna dispoziție și pentru a își menține buna dispoziție omul trebuia să ajungă sau mai bine spus să fie impasibil. Acest lucru a fost prin urmare o realitate care a ținut foarte mult de ceea ce am putea denumii starea de impasibilitate. În această lume omul intră de mai multe ori în contact cu realități negative. Aceste realități negative îl fac pe om să își piardă ceea ce este sau mai bine spus cum am putea denumii starea de

¹⁵ Hu Wenzhong, *Encountering the Chinese* (Londra, 1991).

impasibilitate. În acest sens omul trebuie să exerseze foarte mult ceea ce se poate spune starea de a fi intangibil de răutățile lumii din jur. Așa se face că în antichitate s-a născut filosofia stoică.¹⁶ Se poate spune că stoicismul este cât se poate de mult un fel de exercițiu de rezistență.

Despre doi agricultori se spune că la un moment dar au plecat la vânătoare de dimineață. A venit amiaza și ei nu au prins nici un fel de vânat. Au decis că este bine să continue. Au consumat mai multe cartușe fără nici un rezultat. În cele din urmă s-a înserat. Cel mai mare dintre vânători a spus:

- Cum se face că nu prindem nimic! Cu siguranță că noi facem ceva rău.
- Cred că știu ce vrei să spui, a răspuns celălalt.
- Ce?
- Cred că nu aruncăm destul de sus câinele.

Evident se poate deduce că al doilea nu știa să vâneze și credea că câinele este cel care prinde vânatul fiind aruncat. Am spus această glumă pentru a ilustra că de cele mai multe ori mai înainte de a vorbi despre buna dispoziție trebuie să știm ceea ce este buna dispoziție. Omul antic a fost un om care și-a dat seama că trăiește într-o lume involburată și de mai multe ori tumultoasă. Imperii care purtau războaie și mai apoi se destrămau la fel cum se formaseră, lupte de natură religioasă dintre adepții diferitor zei și idoli, vulcanul de la Pompei și alte convulsii populare cum a fost revolta lui Spartacus, se poate spune că de mai multe ori l-au lăsat pe omul antic descumpănit. Aceste lucruri sunt prin urmare cele care în cele din urmă decid și cele care ne duc în spre ceea ce se poate spune faptul că omul antic a voit să aibă cât se poate de mult conștiința faptului că el este bine dispus. Buna dispoziție a fost cât se poate de mult definită de Aristofan în antichitate prin ceea ce se poate denumii ca și comedie. Se poate spune că Aristofan a fost primul om antic care a definit ceea ce este sau mai bine spus cum este comedia. Comedia lui Aristofan evident a avansat și s-au adus mai multe îmbunătățiri.

Comedia a fost prin urmare definită sau mai bine realizată ca și concept în antichitate. Mai apoi se poate spune că au venit mai multe îmbunătățiri. Fără nici o îndoială că la fel ca și noi în zilele noastre omul antic era și el un mare devorator de comedie. Însă se poate vedea că de cele mai multe ori comedia antică nu era ca și cea din zilele noastre. Acest lucru este cât se poate de mult o realitate și un fapt pe care trebuie să îl avem în vedere. Comedia este fără nici o îndoială un lucru sau un fapt care aducea în antichitate buna dispoziție. Fie că a fost în Japonia, în amfiteatrele grecești sau în Iberia, toată antichitatea a înțeles și a apreciat comedia. Aceste lucruri se cuvine să le știm și să le evidențiem. Simțul comic de mai multe ori s-a intersectat cu ceea ce se poate spune buna dispoziție dar trebuie să știm că acestea sunt două noțiuni distincte. Comedia este fără nici o îndoială un lucru care a apărut și care s-a definit în antichitate. În acest sens s-a știu foarte bine că nu tot ceea ce ne face să râdem este comedie ci și ceea ce aduce buna dispoziție. Referitor la acest lucru vom vorbi mai mult în capitolele care vor urma.¹⁷

Prin urmare ceea ce trebuie să știm este că de cele mai multe ori lumea antică a fost singură cea care a decis să își ducă viața în funcție de ceea ce este sau mai bine spus de modul în care este definită buna dispoziție. Este clar că există o bună dispoziție în lumea noastră pe care de mai multe ori o putem revendica din antichitate sau mai bine spus din timpurile antice. Buna dispoziție a fost prin urmare ceea ce se poate denumii un sens și o

¹⁶ Thomas Catchart, Daneil Klein, *Platon și ornitorincul intră într-un bar* (Editura Nemira: București, 2009).

¹⁷ A. M. Bowie, *Aristofane: mit, ritual și comedie* (Cambridge, 1993).

realitate care de cele mai multe ori a fost chiar tema marilor filosofi antici și ai antichității. Buna dispoziția după cum am spus s-a găsit foarte mult în antichitate prin ceea ce se poate denumii viața religioasă. Se știe că templul a fost foarte mult o constantă a lumii antice. În templu în care din nefericire de mai multe ori se poate vedea că omul antic căuta buna dispoziție. Se știu în acest sens de mai multe temple care au fost ridicate în cinstea marilor zeități ale lumii antice: Afrodita, Artemis, Zeus, Hermes sau Zamolxe. Realitatea este că în mare omul simplu căuta de cele mai bune ori buna dispoziție pe care acești „zei” o puteau arăta. De cele mai multe ori se poate spune că acest lucru a fost cât se poate de mult o realitate care a ținut de ceea ce a însemnat și de ceea ce a fost bunăstarea sau buna dispoziție în antichitate. În antichitate se v-a elabora un concept care a ținut cât se poate de mult de ceea ce a fost sau de ceea ce a ținut ca și pofta de viață. Se poate spune că din mai multe religii antice s-a putut vedea că omul a simțit sau mai bine spus a avut nevoie ca buna dispoziție să fie cât se poate de mult un fel de tânjire după ceea ce este sau mai bine după cum se definește pofta de viață. Se poate spune că evident acest lucru a eșuat de mai multe ori dar în cele din urmă pofta de viață a fost cât se poate de mult o constantă a lumii antice și a tot ceea ce a ținut de antichitate. Antichitatea a avut se poate spune un fel de imbold în spre ceea se poate spune un „elan vital” în spre pofta de viață.

În cele din urmă se poate spune că de cele mai multe ori antichitate a ajuns foarte mult la ceea ce se poate denumii finalitatea ei. Nu se știe exact cât a durat antichitatea dar se poate estima că ea a durat cel mai mult până în jurul perioadei când Sfântul Constantin cel Mare a mutat capitala de la Roma la Constantinopol. Mai multă lume a asociat prăbușirea imperiului roman cu finalul antichității. Oricum se poate spune că antichitatea a s-a terminat sau s-a încheiat prin secolele al IV-lea și al V-lea. Se poate vedea în acest sens o modificare între ceea ce a fost buna dispoziție în antichitate și ceea ce a fost în cele din urmă buna dispoziție în evul mediu. Ceea ce am voit în aceste rânduri să arătăm este că se poate spune că în cele din urmă se poate vorbi de o concepție extrem de bine definită a bunei dispoziții în antichitate sau mai bine spus în tot ceea ce a ținut de lumea antică. Acest lucru este fără nici o îndoială menită să ne facă să ne dăm seama că nu suntem singurii care avem un concept sau mai bine spus o definiție a ceea ce este sau a ceea ce este buna dispoziție.¹⁸

Evul mediu se poate spune că este o perioadă de timp care istoric a început cu finalul imperiului roman și a ținut până în epoca marilor inovații industriale. În acest sens unii crede că evul mediu s-a încheiat în secolul al XVIII-lea în timp ce alții cred că evul mediu s-a încheiat în secolul al XIX-lea. Ceea ce este bine să știm și ceea ce ar trebuie să ne dăm seama este că buna dispoziție a fost foarte diferită de ceea ce este sau mai bine spus de ceea ce înțelegem prin bună dispoziția în antichitate. În evul mediu s-a putut vedea că de cele mai multe ori bună dispoziția a fost cât se poate de mult o realitate sau mai bine spus o constantă a ceea ce a ținut și a ceea ce a fost în vechime bufonul. Cine ea sau ce era bufonul în evul mediu? Mari regi ai evului mediu de cele mai multe ori aveau angajați bufoni la curtea regală care erau meniți în mare pentru două lucruri:

1. pentru a îl ironiza pe rege și pentru care astfel să nu cadă în tiranie
2. pentru a aduce bune dispoziție și umorul la toți de la curtea regală.

Poate părea ciudat pentru noi cei de azi din secolul al XXI-lea că bufonii erau extrem de folosiți în evul mediu. Ei aveau după cum am spus mai sus funcția de a bine dispune. În realitate se poate spune că în evul mediu distincția sau diferența dintre bufon și actor de

¹⁸ David Keck, *Angels and angelology in middle ages* (Oxford, 1998).

comedie era una extrem de confuză. În acest sens în evul mediu a vorbii despre un actor de comedie de cele mai multe ori însemna să vorbești foarte mult de un bufon. Mai toate marile curți regale din evul mediu aveau câte un bufon sau mai mulți. Acest lucru a fost o realitate a evului mediu. Evul mediu v-a venit prin urmare și cu ceea ce cunoaștem azi ca și circ. Lumea mergea la circ pentru a se bine dispune. Este de amintit aici că nu există prea multe mărturii sau mai bine spus nu sunt prea multe lucruri care ne să vorbească de ceea ce este sau mai bine spus de cum era conceput cirul în evul mediu. Pentru zilele noastre deducem că se poate spune că buna dispoziție medievală a fost extrem de diferită și de ce nu extrem de separată de ceea ce cunoaștem în zilele noastre ca și buna dispoziție. Un bufon în zilele noastre nu mai ne spune multe. Ei bine, nu acesta a fost cazul și în evul mediu.¹⁹

În acest sens, se poate spune că de cele mai multe ori în evul mediu buna dispoziție a variat în mai multe feluri. Se poate spune că evul mediu a fost cel care a dat naștere a ceea ce cunoaștem azi ca și trubaduri. Ce era un trubadur? Un trubadur era foarte mult o persoană care în realitate era un poet și care de mai multe ori recita poezii de iubire în sunetul unui acompaniament muzical. În evul mediu se poate spune că pătura superioară sau mai bine spus pătura intelectualilor se amuza sau mai bine spus era bine dispusă de trubaduri. La fel de bine în evul mediu se poate spune că de mai multe ori lumea se amuza sau mai bine spus se delecta privind jocuri cavaleriști. Aceste jocuri de cele mai multe ori se făceau în echipă și îl aveau pe un anumit cavaler pe cal care era pus să îl arunce pe altul la pământ. O altă mare parte a delectării medievale se poate spune că au fost societățile secrete dintre care cele mai cunoscute sunt: templierii, ordinul cavalerilor de la Malta, cavalerii teutoni sau cavalerii mesei rotunde. Lumea medievală se poate spune că era cât se poate de mult interesată să vadă sau mai bine spus să simtă cum sunt sau cum se manifestă cavaleria.²⁰

Se spune că la un moment dat a venit la curtea unui rege un cavaler vestit care a adus cu sine foarte multe bogății pe care le-a luat de pe la alții. În acest sens regele a intrat în discuție cu el.

- Spune-mi despre călătoriile tale.
 - Mărite rege am fost și am jefuit toate localitățile dușmanilor tăi din nord.
- Regele a rămas stupefiat.
- Bine, dar eu nu am dușmani în nord.
 - Acum în mod sigur ai.

Se poate spune că în evul mediu a existat cât se poate de mult un fel de cult al cavalerilor și a celor care de cele mai multe ori erau puși să apere regatul și să îl facă cât se poate de prosper. Noțiunea de cavaler se poate spune că a adus foarte multă bună dispoziție în lumea medievală. Medievalii de cele mai multe ori doreau să fie cât se poate de mult oameni onorabili. Noțiunea de bună dispoziție nu a fost străină nici în evul mediu. Se poate spune că pe acest fond al nevoii de bună dispoziție s-a născut în evul mediu ceea ce azi cunoaștem ca și renaștere. Renașterea a fost o mișcare sau o formațiune mai mult de natură artistică și ideologică care a fost tipică evului mediu. Prin urmare ceea ce putem afirma de cele mai multe ori este că realitatea ne face ca să vedem că evul mediu a avut o definiție cât se poate de mult proprie de ceea ce noi astăzi denumim buna dispoziție. Evul mediu a fost o perioadă de regilor, a conților, a baronilor și a marchizilor. Această perioadă de timp se poate spune că a fost cât se poate de mult orientată în spre partea spirituală a lucrurilor și

¹⁹ R. Ross Holloway, *Constatin și Roma* (Yale, 2004).

²⁰ Etienne Gilson, *Filosofia în evul mediu* (Editura Humanitas: București, 1995).

poate din acest motiv evul mediu a dat atât de multe mănăstiri și atât de multe biserici. Ca și o regulă generală în evul mediu nu era nici o altă clădire mai mare decât biserica care era menită să domine peisajul arhitectonic al localităților. Se poate spune că de mai multe ori evul mediu a fost într-o perioadă de criză și de ce nu lumea de azi consideră conceptele medievale cât se poate de mult înapoiate și de ce nu învechite. Ei bine în realitate acest lucru nu este adevărat. Au existat foarte multe lucruri care au fost cât se poate de mult demne de admirat în evul mediu. Vom ilustra acest lucru cu o întâmplare care a avut loc în evul mediu.

Legenda spune că în Evul Mediu un om a fost acuzat pe nedrept că a omorât o femeie. Adevăratul asasin era un om foarte influent al acelor vremuri, și de aceea se căuta un țap ispășitor pentru a ascunde adevăratul vinovat. Judecătorul, fiind și el complice la toată minciuna, a încercat să pară cât mai corect. I-a spus acuzatului:

- Se știe despre tine că ești un om credincios, devotat lui Dumnezeu - să lăsam soarta ta în mâinile Lui. Vom scrie pe două hârtii separate cuvintele vinovat și nevinovat, iar tu vei alege una din ele, astfel Dumnezeu îți va decide destinul. Bineînțeles, judecătorul corupt scrisese același cuvânt, vinovat, pe ambele foi, însă bietul om nevinovat și-a dat seama că era o capcana. Nu avea scăpare. A fost pus să aleagă una dintre cele două hârtii. Omul și-a închis ochii și a stat să se gândească preț de câteva momente, iar chiar când sala începuse să-și piardă răbdarea, și-a deschis ochii, a pus un zâmbet ciudat pe față, și a ales una dintre cele două foi, pe care a băgat-o în gura și a înghițit-o repede. Surprinși și indignați, cei prezenți au vociferat:

- Cum, ce e asta? Acum cum vom putea ști verdictul? Bărbatul le-a răspuns:

- Foarte simplu - citim foaia care a rămas și vom ști ce scria pe cea pe care am ales-o eu. Judecătorul și ceilalți oameni care au încercat să-l găsească vinovat au fost nevoiți să-l lase liber, și nu l-au mai deranjat niciodată.

Este cât se poate de adevărat că de cele mai multe ori în lumea medievală au existat mai multe stări de deprimare și de ce nu stări de depresie. Acest lucru a putut fi văzut din modul în care au fost construite catedralele medievale care de cele mai multe ori inspiră un sentiment de însingurare și de tristețe. Este foarte adevărat faptul că în evul mediu lumea s-a dezbinat în ceea ce azi cunoaștem ca și orient și occident.²¹ Prin urmare ceea ce se poate afirma cu mare certitudine este că deși în evul mediu nu au existat atât de multe descoperiri de natură științifică sau tehnică, a existat o concepție extrem de bine definită a ceea ce înțelegem prin buna dispoziție. Omul medieval spre deosebire de omul timpurilor noastre se simțea la drept vorbind bine dispus într-o construcție sau o incintă de timp gotic și se poate spune că aici de cele mai multe ori el era în largul său. S-a spus de mai multe ori că în cele din urmă evul mediu a fost cât se poate de mult grupat în ceea ce arhitectura denumește în zilele noastre ca și goticul. O metodă de amuzament în evul mediu se știe că a fost cât se poate de mult trasul cu arcul. În evul mediu trebuie să știm că fotbalul nu exista și în acest sens sportul poate cel mai larg răspândit a fost arcul. Se cunosc mai mulți mari arcași în evul mediu dintre care ar fi destul să îl amintim pe Robin Hood. La fel de bine în evul mediu se poate spune că una dintre cele mai răspândite metode de bună dispoziție a fost construirea de castele. Aceste castele de cele mai multe ori erau făcute de pătura superioară a societății medievale dar ceea ce ne face să credem că cu adevărat castelele au

²¹ Neau Juvara, *Între orient și occident* (București, 2013).

fost un fel de sursă de amuzament și de bună dispoziție în evul mediu a fost foarte mult mulțimea de castele pe care le avem din evul mediu. Castelul în evul mediu se poate spune că avea funcție de a bine dispune. Erau mai mulți care atunci când construiau castele erau cât se poate de mult bine dispuși.²²

O poveste care ne spune cumva cum era concepută bună dispoziție în evul mediu ne vine din Anglia și se referă foarte mult la regele Artur. Se spune că acest rege a fost foarte mult la un moment dat luat prizonier de război de un rege din regatul vecin. Acest rege a fost mișcat de seninătatea și fericirea pe care Artur le avea atunci când a fost luat prizonier și i-a spus:

- Sunt dispus să te las liber cu o singură condiție.
- Ce condiție? A întrebat Artur.
- Îți vei câștiga libertatea dacă îmi vei spune: ce vor cu adevărat femeile?
- Cât timp am la dispoziție să mă gândesc?
- Ai un an la dispoziție să te gândești. Dacă într-un an nu vei putea răspunde la această întrebare te voi uide prin tăierea capului.
- Am înțeles a răspuns regele Artur.

Artur s-a întors la palatul său și acolo a început să se gândească de cu zori la ghicitoarea pe care i-a spus-o regele din regatul vecin. A întrebat pe toți înțelepții și i se părea că nu a aflat răspunsul corect. În cele din urmă a aflat despre o vrăjitoare din regatul său care știa prin vrăji răspunsul la toate întrebările. Artur a dat ordin să fie adusă și vrăjitoarea. Aceasta a spus că îi v-a răspunde cu o singură condiție.

- Ce condiție?
- Vreau să mă căsătoresc cu cel mai frumos cavaler al tău.
- Bine.

Regele Artur s-a dus și a vorbit despre problemă cu un cavaler frumos al mesei rotunde pe care el îl știa foarte bine. Aceasta i-a răspuns că se v-a sacrifica și se v-a căsătorii. Artur s-a dus din nou la bătrâna vrăjitoare și i-a spus:

- Prin urmare care este răspunsul la întrebarea: ce vor cu adevărat femeile?
- Femeile vor cu adevărat să fie în controlul propriei lor vieți.

Artur și curtea lui au fost mulțumiți de acest răspuns și a doua zi el s-a dus la regele vecin și i-a răspuns ceea ce a auzit de la vrăjitoare. Acest rege i-a răspuns că acesta este răspunsul adevărat și i-a cruțat viața. Între timp s-a făcut nuntă între cavalerul frumos și bătrâna vrăjitoare. Când nunta s-a încheiat și cavalerul s-a dus cu soția lui în camera de noapte aceasta s-a transformat în cea mai frumoasă femeie.

- Ce alegi să fii ziua frumoasă sau să fii noaptea frumoasă? A întrebat vrăjitoarea.

Cavalerul a stat puțin pe gânduri și apoi a răspuns:

- Las să fie cum vrei tu.

De atunci soția lui s-a făcut și ziua și noaptea frumoasă din cauza răbdării pe care a avut-o soțul ei cu ea.

Acest gen de povestiri se poate spune că au fost foarte mult povestiri medievale și am spus-o aici pentru a arăta ce fel de umor gusta mai demult evul mediu. Povestea de mai sus ne spune foarte mult că a existat foarte mult un gen umoristic medieval care s-a manifestat foarte mult printr-un fel de amestec de supranatural și realitate. De mai multe ori umorul medieval este impregnat de ceea ce se poate spune amestec dintre fantastic și realitate.²³ În

²² Jeannine Schwartz, *Linguistic aspects of verbal humour in stand up comedy* (Universitatea Saarlandes, 2010).

²³ Dom D'Amassa, *Encyclopedia science fiction* (New York, 200).

cele din urmă după ce am aruncat o privire generică asupra bunei dispoziții sau mai bine spus cum era privită buna dispoziție în evul mediu am ajuns în modernitate sau mai bine spus în contemporaneitate. În această perioadă de timp se poate spune că de cele mai multe ori lumea modernă este ceea ce știm azi. Mai toată lumea știe de ce dispune în zilele noastre. Pentru buna dispoziție în zilele noastre de folosește televizorul, radioul, internetul sau unii chiar recurg la jocuri pe calculator. Sunt mai multe metode de a aduce buna dispoziție în zilele noastre și se poate vorbi cât se poate de mult de anumite lucruri care țin foarte mult de ceea ce este sau mai bine spus de cum este privit umorul în zilele noastre. Un mare rol în ceea ce privește buna dispoziție în timpurile noastre îl are cinematografia. Acest lucru se poate vedea prin ceea ce am putea spune faptul că cinematografia de mai multe ori este cât se poate de mult cea care furnizează în zilele noastre eroi de divertisment. Se poate vedea astfel că de mai multe ori cinematografia aduce în lumea noastră bună dispoziție. Filme de aventură, filme de iubire, filme de ficțiune, filme de comedie sau filme de istorie cu toate aduc în masa mare de populație sentimentul bunei dispoziții. Acest lucru după cum am spus de mai multe ori ne face conștienți de un lucru: că ceea ce lumea modernă consideră ca fiind bună dispoziție nu era considerat în antichitate și în evul mediu. Am vorbit mai sus despre faptul că lira a fost cât se poate de mult un instrument care a adus buna dispoziție în antichitate. Ei bine, lira nici nu mai există ca și instrument în zilele noastre în care muzica se face de mai multe ori electronic sau chiar tehnic. La fel de bine, dacă în evul mediu buna dispoziție era de mai multe ori realizată prin ceea ce se poate spune bufoni, ei bine în zilele noastre lumea a renunțat la bufoni. Aceste lucruri probabil că par la mai mulți dintre noi cumva ciudate sau străine dar trebuie să le avem în vedere și este bine să le enunțăm.²⁴ Lumea modernă se poate spune că are o înțelegere cât se poate de proprie referitor la ceea ce denumim sau mai bine spus la ceea ce este buna dispoziție. S-au creat în acest sens mai multe curente sociale și ideologice care au definit de mai multe ori ceea ce este sau mai bine spus cum este privită și concepută buna dispoziție. În acest sens, de cele mai multe ori în lumea modernă se poate spune că buna dispoziție a fost cât se poate de mult înțeleasă pragmatic și de ce nu materialist. Sunt mai multe mari curente sociale moderne care ne aduc cu sine sensul sau înțelegerea a ceea ce este fericirea. Concerne economice de genul Coca Cola sau Pepsi Cola de mai multe ori definesc și conturează ceea ce este sau mai bine spus cum este înțeleasă buna dispoziție. Este cât se poate de evident că în secolul al XX-lea buna dispoziție s-a grupat în ceea ce se poate spune buna dispoziție capitalistă și buna dispoziție sovietică. Acest lucru după cum se poate vedea de mai multe ori a dus la ceea ce cunoaștem în zilele noastre ca și lupta ideologică dintre blocul vestic și blocul estic.

S-a spus de mai multe ori că în vremurile moderne sau mai bine spus în timpurile noastre de cele mai multe ori buna dispoziție este adusă sau mai bine spus concepută prin ceea ce se poate denumi averi și bani. Acest lucru nu este însă valabil în toate cazurile. De ce este așa? Fiindcă buna dispoziție este mai multe o stare profundă și se poate spune o stare care are de a face cu ontologia omului. Vom ilustra acest lucru cu o pildă mai puțin cunoscută: era un om foarte bogat, iar la marginea domeniului său locuia un familist sărac, care făcea eforturi să supraviețuiască. Acesta muncea cu ziua și avea mulți copii, însă bucuria împărțea în mijlocul acestei case. La un moment dat, bogatul să hotărât să-l ajute pe sărac. A luat un săculeț plin cu bani de aur și i l-a dus. De obicei, în fiecare seară, în casa săracului, după masă, copiii cântau, râdeau și se jucau. În seara aceea se așternuse o tăcere

²⁴ Radu Teodorescu, *Ascetul și asceza creștin ortodoxă în secolul al XXI-lea* (Cugir, 2013).

adâncă. Casa săracului ajunsese asemenea unui mormânt tăcut. Bogatul, obișnuit să audă strigătele copiilor, râsetele și cântecele lor, era derutat că nu se mai auzea nimic. Și-a ascuțit urechile, aștepta, aștepta... dar degeaba. După puțin timp, în loc să audă cântece, a auzit țipete, certuri. Începuseră să se facă auzite tot felul de proteste, bombăneli. Tatăl spunea:

- Cu banii ăștia o să cumpărăm o casă mare, mai încăpătoare, pentru noi.

Mama spunea:

- Să-i păstrăm pentru când se vor mărita fetele.

Cel mai mare dintre copii, care avea o barcă de pescuit, spunea:

- Renunțați la toate acestea, ca să-mi pot lua o barcă mai bună, cu care să prind pește mai mult!

Celălalt frate își dorea altceva. Și așa, în puțină vreme, au ajuns să se bată, cărându-și unul altuia pumni cu nemiluita, moment în care tatăl a strigat:

- Opriți-vă o clipă! Să ne liniștim. A apucat săculețul, s-a dus la bogat și i-a spus:

- Ia-l înapoi, fratele meu. Mi-ai adus bani și ai alungat bucuria din familia mea.

Și săracul s-a reîntors la casa sa. În seara următoare, s-au auzit din nou glasurile voioase și cântecele copiilor.

Am spus această pildă pentru a demonstra că de mai multe ori ceea ce noi denumim ca și bună dispoziție în realitate nu este. În lumea modernă de mai multe s-a ajuns la această concluzie. Se știe că mai ales în lumea stupefiantelor acest lucru este cât se poate de adevărat. În secolul al XX-lea pentru a ajunge la ceea ce este buna dispoziție sau mai bine spus pentru a ajunge la starea de bine care este similară cu buna dispoziție de mai multe ori omul modern a recurs din nefericire la folosirea substanțelor stupefiante. În acest sens se știu de mai multe substanțe stupefiante: heroină, cocaină, opium, extasy și nu în ultimul rând de tutun care în zilele noastre este cât se poate de mult prelucrat chimic pentru a măriti dependența și de ce nu efectele colaterale. Aceste lucruri ne spune că de mai multe ori omul modern are cât se poate de mult o înțelegere eronată referitor la ceea ce este sau mai bine spus la cum putem înțelege ceea ce este starea de bună dispoziție. Ceea ce se poate spune că este o constantă a tuturor timpurilor istorice este că omul a căutat buna dispoziție în alcool. Acest lucru trebuie să îl avem în vedere. Este adevărat că efectele alcoolului consumat în cantități raționale este cât se poate de mult benefic. În acest sens și în Vechiul Testament psalmistul David ne spunea că de mai multe ori „vinul veselește inima omului.”²⁵

După cum am spus începând din secolul al XX-lea și mai ales de la jumătatea acestui secol un loc aparte în ceea ce se poate denumii buna dispoziție a omului modern a avut-o spațiul cibernetic. S-au creat astfel mai multe modalități de comunicare la distanțe lungi între ceea ce cunoaștem și ceea ce știm ca și lumea spațiilor virtuale. Mai ales rețelele de internet prin diferite programe audio video de mai multe ori aduc în inimile și în sufletele modernilor ceea ce se poate denumii ca și epoca cibernetică. Aici de mai multe ori pentru a se bine dispune omul ajunge să trăiască și să își dea seama de ceea ce este sau mai bine spus de cum este trăită buna dispoziție. Se poate spune că la un anumit nivel internetul a schimbat foarte mult ceea ce noi cunoaștem azi ca și modul sau modalitatea în care definim spațiul virtual.²⁶ De cele mai multe ori se poate spune că ceea ce noi definim ca și bună

²⁵ Frantz Floyd, *Cum tratăm alcoolismul: manual pentru uzul medicilor și al preoților* (Editura Trinitas, 2007).

²⁶ Traian Anghel, *Tot ceea ce trebuie să știi despre internet* (Editura Polirom: Iași, 2011).

dispoziție în mod privat nu este sau mai bine spus nu poate fi definit bună dispoziție în sens generic.

Un om vine la un magazin de calculatoare:

- Am cumpărat ieri un calculator...
- Probleme?
- A ars ...
- Nici o problema, are garanție. Ce-a ars?
- Totul!
- OK, se mai întâmpla. Procesorul?
- Ars.
- Memoria?
- Arsă.
- Și monitorul?
- Ars.
- Hard disk-ul?
- Ars și el.
- Doamne! Ce-ai făcut cu el?
- Am avut incendiu în casă!

Este cât se poate de adevărat că în secolul al XX-lea sau mai bine spus începând din secolul al XXI-lea umanitatea a intrat într-o etapă nouă sau mai bine spus a ajuns în ceea ce se poate spune sensul sau finalitatea computerului. Omul secolului al XXI-lea de mai multe ori simte un fel de bună dispoziție atunci când stă la computer sau mai bine spus computerul cu toate programele lui ne oferă un simț al buneii dispoziții. În acest sens se știe de mai multe programe pe computer care de mai multe ori ne aduc ceea ce este sau mai bine spus cum este concepută buna dispoziție. Fără nici o îndoială că se poate spune că computerul a „revoluționat” ceea ce este sau mai bine spus cum este concepută buna dispoziție în zilele și în timpurile noastre. Așa se face că de mai multe ori computerul și programele de computer de cele mai multe ori au adus în lumea noastră un nou sens sau mai bine spus un nou simț a ceea ce este sau a modului în care este concepută buna dispoziție. Faptul că computerul sau calculatorul este o realitate care de definește de mai multe ori mediul nostru social este o realitate pe care nu o putem ignora. Acest lucru este bine să îl avem în vedere și să ținem cont de el.²⁷ Prin urmare, este cât se poate de adevărat că de cele mai multe ori starea sau senzația de bună dispoziție de mai multe ori vine omului modern din mai multe angrenate sau mai multe computere. Acest lucru se poate spune că la mai mulți dintre noi ne dă simțul sau ceea ce am denumit ca și buna dispoziție. De mai multe ori se poate spune că în secolul al XXI-lea omul are un simț sau de ce nu o stare de bună dispoziție care vine pe cale electronică. Când omul vede că are mai multe aparate sau mai multe instrumente electronice de mai multe ori se poate spune că el este bine dispus. Acest lucru poate fi văzut de mai multe ori în lumea noastră și mai ales în secolul al XXI-lea. Antene, computere, monitoare, aparate stereo, video proiectoare sau alte instrumente de acest fel de mai multe ori aduc omului modern starea de bună dispoziție. Este de amintit aici că în secolul al XX-lea o stare de bună dispoziție a avut-o ceea ce în istoria a intrat ca și fenomenul disco. Disco a fost foarte mult o muzică specifică secolului al XX-lea care a avut menirea de a aduce buna dispoziție pentru acest om. Se știe în acest sens de mai multe elemente care au alcătuit în secolul al XX-lea fenomenul disco. Deși unul controversat

²⁷ David Leinweber, *Nerds on wall Street: mat, Machines and wiered markets* (New York, 2009).

fenomenul disco a fost în secolul al XX-lea o modalitate de bună dispoziție a omului. Aici de cele mai multe ori omul secolului al XX-lea dansa și se distra după o săptămână de muncă. Este de amintit aici că în zilele noastre fenomenul disco nu mai există și acolo unde el există nu mai este de amploare.²⁸

Realitatea este că în secolul al XX-lea de cele mai multe ori discoteca a fost un fenomen care era menit să aducă starea de bună dispoziție a omului acestui secol. Realitatea este că în cele din urmă la fel ca și cu multe ale fenomene discoteca a degenerat și a ajuns până la urmă să fie un lucru condamnat. Dintr-o modalitate de a dansa și de a asculta muzică în special în anii '80 ai secolului al XX-lea discoteca a devenit o modalitate de a da frâu liber sexualității. Așa se face că acest lucru a dus la apariția unei boli care a și fost denumită boala secolului al XX-lea SIDA [AIDS în engleză] care se transmitea pe cale sexuală. Se știe în acest sens de mai multe cazuri de persoane care în secolul al XX-lea au murit din cauza la SIDA. În secolul al XXI-lea se poate spune că fenomenul disco este cât se poate de mult unul inexistent și nu mai este de amploare. Aceste lucruri sunt în zilele noastre de cele mai multe ori contestate. După mai multe opinii se poate spune că secolul al XX-lea a fost numai începutul modernității. Trebuie să știm că de cele mai multe ori metodele de a ajunge la buna dispoziție au fost cât se poate de mult specifice secolului al XX-lea. Dacă la începutul secolului al XX-lea lumea asculta și dansa cât se poate de mult muzică swing la sfârșitul secolului al XX-lea muzica care era menită să ne aducă buna dispoziție a fost foarte mult muzica pop și muzica disco. Se poate vedea că omul modern care s-a inaugurat se poate spune că secolul al XX-lea nu mai simte sau mai bine spus nu mai ține cont de ceea ce este sau cum este exprimată bună dispoziția în trecut. La fel de bine se poate spune că de mai multe ori conceptele sau lucrurile care îl făceau pe omul antichității și a evului mediu să fie bine dispus nu îl mai bine dispun în zilele noastre. Aceste lucruri se poate spune că sunt cât se poate de mult realități și fapte care nu pot fi contestate. Secolul al XX-lea a adus cu sine ceea ce am putea denumi o realitate sau un contur propriu a ceea ce este sau a modului în care este definită și la fel de bine concepută buna dispoziție.

Am dorit ca în acest capitol să prezentăm o imagine generică referitor la ceea ce este sau mai bine spus la cum este definită sau cum este concepută buna dispoziție în timpurile moderne. Am demonstrat aici că se poate vorbi cât se poate de mult de ceea ce este sau mai bine spus de cum este o noțiune proprie sau de ce nu o definiție proprie a stării de bună dispoziție în timpurile noastre sau mai bine spus în secolul al XX-lea și secolul al XXI-lea. Buna dispoziție este oricum un lucru care se poate spune că a variat sau mai bine spus a diversificat istoria lumii și a omului.²⁹

²⁸ Fenomenul disco după cum am spus a fost unul tipic pentru secolul al XX-lea și se știe în acest sens de mai multe formații de muzică sau cântăreți de muzică care au cântat muzica disco. Dintre cei mai cunoscuți am putea enunța formația ABBA, Bee Gees, Bonnie M, Lionel Richie și mulți alții. Deși de mai multe ori se poate spune că fenomenul disco a fost unul care a militat pentru drepturilor minorităților sexuale după unii de cele mai multe ori în fenomenul disco s-a militat pentru buna dispoziție a omului. J Harris, *Power of music*, (Londra, 1814).

²⁹ Când vorbim despre buna dispoziție trebuie să avem în vedere că de mai multe ori vorbim cât se poate de mult de ceea ce este sau mai bine spus de ceea ce este starea de bine și de sănătate omului. Trebuie însă să avem în vedere că au fost mai mulți cei care au susținut de mai multe ori că buna dispoziție este foarte mult un lucru sau o realitate care ține de ceea ce uni definesc ca și starea de a comite răul. Sunt mai mulți care atunci când comit răul simt o stare de bine. În realitate aceasta este numai o iluzie. În această carte vom insista mai mult asupra acestui fapt. Starea de bună dispoziție este cât se poate de mult o stare care vine atunci când omul face binele și nu răul. Ion Coja, *Marele manipulator și asasinarea lui Culianu, Ceaușescu și Iorga*

CAPITOLUL AL II-LEA

BUNA DISPOZIȚIE ÎN ISTORIA RELIGIILOR

Istoria religiilor se poate spune că este un câmp de studiu amplu care se extinde pe mai bine de 7000 de ani timp în care s-au postulat foarte multe idei și foarte mult concepții. Aceste concepții au variat și se poate spune că au fost cât se poate de mult diferite de la timp la timp și de la epocă la epocă. Omul evident a avut mai multe idei și mai multe concepte referitor la ceea ce este sau mai bine spus cum este concepută religia. Acest lucru se poate spune că a fost așa fiindcă omul a fost înzestrat de Dumnezeu cu libertate. Libertatea este un lucru pe care Dumnezeu Tatăl l-a dat nouă oamenilor și în acest sens, se poate spune că de mai multe ori omul s-a simțit dator să exploreze sau mai bine spus să se avânte în studiul religiei. Deși există un singur Dumnezeu se știe că sunt mai multe religii. Acest lucru este o realitate anormală dar vom putea înțelege sau mai bine spus ne vom putea da seama de ceea ce este sau mai bine spus de cum este istoria religiilor prin faptul că din cele mai vechi timpuri omul s-a confruntat sau mai bine spus s-a întâlnit cu ceea ce denumim astăzi ca și răul. Mai multe religii au încercat să ofere un răspuns final al problemei răului: de ce există în lumea noastră răutate, moarte, suferință, boală, necazuri, teroare sau frică? Aceste întrebări sunt întrebări valide și se poate spune că deși mai multe religii au încercat să ofere un răspuns la aceste întrebări de mai multe ori ele au eșuat. Un caz de acest fel de a fost cât se poate de mult iudaismul care a fost religia adevărată până la timpul întrupării Domnului și Mântuitorului Iisus Hristos.³⁰

Omul s-a confruntat cu problema răului din cele mai vechi timpuri și poate cea mai crudă manifestare a sa este moartea. Aceste lucruri au adus în cele din urmă la ceea ce se poate spune nevoia unui răspuns. Religia a fost cea care trebuie să vină cu un răspuns la aceste probleme care pe teritoriul științei și a artei nu puteau fi soluționate. Ceea ce se poate afirma la o primă vedere este că nu se poate face religie pe un fond al fricii și al terorii. Acest lucru evident este contestat de mai multe formațiuni extremiste și fundamentaliste cum sunt talibani sau rețeaua teroristă alcaida care mențin că religia este în sine un lucru care ține foarte mult de starea de teroare. Prin urmare este bine să știm că nu se poate face religie sau mai bine spus nu poate fi loc pentru religie acolo unde este frică și teroare. Este adevărat că față de Dumnezeu Tatăl trebuie să avem un sentiment de frică dar acest sentiment trebuie să îl avem numai atunci când suntem în fața sau în posibilitatea de a face un păcat sau de a avea o atitudine și un comportament rău. Prin urmare, sunt mai mulți care resping ideea că se poate face religie în starea de bună dispoziție. Realitatea este că atunci când facem religie de cele mai multe ori trebuie să fim într-o stare de bună dispoziție sau mai bine spus este bine să fim conștienți că nu se poate face religie acolo unde nu este buna dispoziție. Acest mare adevăr este un lucru pe care îl învățăm mai mult din istoria religiilor. Este adevărat că în istorie marile concepte religioase au variat în timp și în vremuri. Așa se face ce în timpurile sau zilele noastre se cunosc aceste cinci mari religii ale lumii: islam, budism, hinduism, taoism și zoroastrianism. Evident, adevărata religie este creștinismul și mai ales creștinismul ortodox, dar în acest

(Editura Miracol: București, 1999).

³⁰ Ioan Petru Culianu, Mircea Eliade, *Dicționar al istoriei religiilor* (Editura Polirom: Iași, 2007 reeditare).

capitol nu vom vorbi despre creștinismul ortodox ci mai multe de restul de mari religii ale lumii.³¹

La o împărțire generică se știe că religiile se împart în trei mari categorii: 1. panteiste, 2. dualiste și 3. monoteiste. Religiile panteiste sunt religiile care susțin că universul și lumea sunt doar o parte din Dumnezeu și în realitate nu există nici o diferență dintre materie și Dumnezeu. Religiile dualiste sunt religiile care susțin că există doi dumnezei: unul bun și altul rău și 3. religiile monoteiste sunt religiile care susțin că există un singur Dumnezeu. Prin urmare este cât se poate de evident că fiecare religie are se poate spune propria concepție sau mai bine spus propria viziune despre ceea ce este sau cum este concepută buna dispoziție.

În acest sens vom începe cu islamul care este o religie tipică a lumii arabe. Știm că islamul este o religie care a fost întemeiată de Mohamed în secolul al VI-lea după Hristos și care se poate spune este un fel de amalgam dintre creștinism și iudaism cu mai multe nuanțe de filosofie grecească. Se știe că islamul a încurajat de mai multe ori actele de extremism religios și în acest sens mai toată lumea este familiară cu așa numitul jihad care este cât se poate de mult „războiul sacru” sau „războiul sfânt” în numele lui Alah. Totuși, în ciuda acestor concepte extreme în islam există și o concepție a bunei dispoziții, care este foarte mult ceea ce am putea denumi ca și sufism. Ce este sufismul? Sufismul este ceea ce poate defini conceptul de bună dispoziție în islam. În acest sens sufismul este la musulmani „calea luminii și a adevărului.” Se poate spune că de cele mai multe ori sufismul a fost ceea ce se poate spune un fel de concepție sau mai bine spus o realitate care ține foarte mult de ceea ce se poate denumi „buna dispoziție.” Buna dispoziție este în acest sens un lucru sau o realitate care ține de ceea ce este sau de modul în care lumea a definit sau mai bine a susținut ceea ce este sau cum este definită buna dispoziție. Mentalitatea islamică trebuie să știm că este în mare una care susține ceea ce se poate spune centrarea în spre război. Cei care se opun lui Mohamed de cele mai multe ori sunt considerați infideli și trebuie uciși sau mai bine spus omorâți pentru neascultare. Vom ilustra mentalitatea musulmană cu o povestire care ne vine din timpul imperiului musulman.

Se spune că era un sultan despot care era orb de un ochi. Acest sultan a invitat trei pictori care să îi picteze portretul.

- V-am adunat aici pentru a îmi face un portret. Dacă îl veți face rău vă voi pedepsi, și dacă îl veți face bine vă voi răsplăti. Acum începeți, a spus sultanul.

Primul pictor l-a pictat pe sultan așa cum era el: orb de un ochi.

- Cum ai îndrăznit să pictezi așa ceva? A întrebat mânios sultanul.

- Am făcut ce mi-ați spus.

Sultanul l-a executat fiindcă a dat dovadă de lipsă de respect pentru monarhul său.

- Și tu cei ai pictat aici? A întrebat sultanul pe al doilea pictor.

- Pe tine mărite sultan.

Al doilea pictor l-a pictat foarte mult cu ambii ochi buni. Sultanul a dat ordin ca acest pictor să fie torturat fiindcă a încercat să îl flateze.

- Iar tu ce ai pictat aici?

- Am pictat ceea ce mi-ați cerut mărite sultan.

Al treilea pictor se spune că a pictat din profil cu ochiul bun. Ei bine, de această dată sultanul a fost mulțumit și l-a răsplătit cu aur și multe onoruri.

³¹ Radu Teodorescu, *Mântuirea ca și ortodoxie în religia comparată* (Cugir, 2012).

Se poate spune că aceasta este foarte mult mentalitatea musulmană. De mai multe ori musulmanii dau dovadă de ceea ce se poate spune un fel de particularitate în ceea ce se poate denumii conceptul sau modul în care ei percep sau mai bine spus în felul în care ei își dau seama de ceea ce este sau mai bine spus de modul în care este conceput sau realizată ceea ce este sau cum este buna dispoziție. Buna dispoziție musulmană evident lipsește de mai multe ori dar sunt mai mulți musulmani care încep să își dea seama de acest lucru. Buna dispoziție după cum am spus se poate spune este cât se poate de mult ceea ce definește și ceea ce susține în cele din urmă realitatea a tot ceea ce a fost și a tot ceea ce ține de starea de bine. Pentru un musulman trebuie să știm că de cele mai multe ori buna dispoziție este foarte mult lectura sau mai bine spus citirea din Coran. Lectura din Coran, moscheea și invocațiile imamilor sunt foarte mult cele care de cele mai multe ori aduc ceea ce se poate spune buna dispoziție pentru musulmanul mediu. Aceste lucruri după cum știm sunt tipice lumii musulmane și este bine să știm aceste lucruri.³²

Se poate spune că de mai multe ori dialogul interreligios a fost de mai multe ori cât se poate de mult inexistent cu marile comunități din toate lumea. În acest sens atunci când islamul nu a reușit să se impună într-o anumită regiune prin blândețe și prin înțelegere de mai multe ori musulmanii au ajuns la concluzia sau mai bine spus au recurs la război, la acte de violență și mai recent la acte de terorism. Un astfel de caz a avut loc în anul 2001 când au fost distruse de radicalii musulmani două mari clădiri comerciale de pe continentul american. Evident, se știu și de alte manifestări cu caracter terorist ale musulmanilor cum ar fi: decapitarea domnitorului român Constantin Brâncovanu și a fiilor săi și mai ales se mai știe de Sfântul Cosma Etolianul care și el a fost ucis de otomani. Aceste lucruri aduc cu sine în discuție dacă există realmente în islam un concept al bunei dispoziții. Este cât se poate de adevărat că există enorm de multă ostilitate în islam și acest lucru poate fi resimțit în lumea islamică care de cele mai multe ori se identifică pe sine cu lumea arabă.³³

În acest sens se poate spune că în mare religia musulmană este una care este orientată în spre război și în spre răzbumare și se poate spune că de cele mai multe ori acest lucru a fost cât se poate de mult uitat și trecut cu vederea de cei care cred că este posibilă o reconciliere a islamului cu toate religiile. Este cât se poate de mult recomandat ca musulmanii din toată lumea să își reevalueze opiniile religioase și să creeze cât se poate de mult ceea ce am putea denumii o cultură a bunei dispoziții și a înțelegerii. Ceea ce pot remarca mai mulți care intră în contact cu musulmanii este lipsa de bună dispoziție și de sentimentul de a degajare. Musulmanii sunt cât se poate de mult interesați de a impune religia lor la toată lumea. În sine se poate spune că islamul este cât se poate de mult un amalgam de concepte religioase. Se știe că pentru mai mulți musulmani ceea ce aduce buna dispoziție este de cele mai multe ori cântecul păsărilor. Se poate spune că musulmani au voit mai mult un fel de corectare a ceea ce este sau a modului în care este concepută relația sau legătura omului cu Dumnezeu Tatăl.

³² Nu putem să nu enunțăm aici că de cele mai multe ori lumea musulmană s-a manifestat cu ostilitate împotriva creștinilor și a celor care nu împărtășesc convingeri creștine. În acest sens se știe că odată cu cucerirea Constantinopolului au fost distruse toate bisericile creștin ortodoxe cu excepția catedralei Sfintei Sofia care a fost transformată într-o moschee musulmană. William P. Lazarus, Mark Sullivan, *Comparative religion for dummies* (Editura Wiley: Indianapolis, 2008).

³³ Timothy Georhe, *Is the Father of Jesus the God of Mohamed* (Editura Zondervan, 2002).

Un om a plecat să-și pregătească lemne în pădure. Mai spre amiază, obosit de muncă, s-a așezat să se odihnească. Uitându-se de jos în sus la crengile stejarului sub care era culcat, omul a început să cugete în inima sa:

- Uite ce copac măreț, însă ce mărunță este ghinda ce crește pe crengile lui. Pe un astfel de copac ar putea să crească și niște bostani.

Cu acest gând el a închis ochii să doarmă, însă deodată o ghindă căzută din stejar l-a lovit dureros peste față.

- Am greșit, - și-a zis omul - Dumnezeu e mai deștept decât mine, și bine a făcut că pe stejar crește ghindă și nu bostani.

Se poate spune că de mai multe ori omul a voit sau mai bine spus a dorit să corecteze ceea ce a lăsat sau mai bine spus ceea ce a făcut Dumnezeu Tatăl. Aceste lucruri sunt cât se poate de mult realități care eventual le întâlnim și la frații noștri musulmani care din câte știm resping Biblia. O altă măsură de bună dispoziție este cât se poate de mult poligamia în cadrul islamului. Acest lucru se poate spune că este o realitate care și în zilele noastre există în unele state musulmane. Este bine să ținem cont de aceste realități și să nu le ignorăm. De cele mai multe ori lumea ignoră faptul că poligamia este un lucru cât se poate de legitim la musulmani. Aceste lucruri ne arată că lumea islamică se află în ceea ce am putea denumi greșală sau de ce nu eroare. Islamul susține că slujește lui Dumnezeu dar se poate vedea că mai multe din practicile sale sunt neortodoxe. Se poate spune că la o căutare mai amănunțită islamul este lipsit de cel mai elementar simț al bune dispoziții. În islam se poate spune că buna dispoziție este cât se poate de mult o realitate care ține de împlinirea orbească a principilor pe care Mohamed le-a lăsat moștenire în Coran. Devine în acest sens cât se poate de adevărat că de cele mai multe ori islamul este un fel de religie care nu are foarte bine definită sau mai bine spus nu a formulat corect ceea ce este sau cum ar trebuie să fie buna dispoziție. Buna dispoziție nu este o constantă a lumii islamice care de mai multe ori a amenințat cu atentate teroriste și cu alte manifestări violente celor care nu se supun literei Coranului. Aceste lucruri după cum am spus ne arată și ne demonstrează că nu există o noțiune de bună dispoziție foarte bine pusă la punct în lumea islamică.³⁴

Un pustnic se ruga cu multă putere și stăruință, dorind să-L întâlnească pe Dumnezeu. După multă osteneală a izbutit să stabilească o întâlnire cu El.

- Mâine, sus pe munte! i-a spus un înger.

A doua zi pustnicul s-a sculat foarte de dimineață și a privit muntele. Era cu desăvârșire curat, fără nici un nor. A pornit, așadar, bucuros și cu o teamă sfântă spre vârful muntelui. La un moment dat, în timp ce mergea de-a lungul cărării, a întâlnit un om care căzuse în măracini și i-a cerut ajutorul.

- Îmi pare rău, dar mă grăbesc pentru că am „întâlnire” cu Dumnezeu, a răspuns pustnicul și și-a continuat drumul. Puțin mai sus a întâlnit o femeie care plângea lângă fiul ei bolnav.

- Ajută-mă, te rog! l-a rugat aceea.

- Îmi pare rău, dar nu am vreme, căci Dumnezeu mă așteaptă în vârful muntelui. Și a început să meargă mai repede ca să nu întârzie. Dar acolo unde cărarea devenise mai abruptă, a văzut un bătrân istovit care, întinzându-i burduful, i-a spus:

- Nu mai pot continua drumul. De aceea te rog: mergi și umple-mi burduful cu apă din izvorul de mai jos.

³⁴ Nadia Anghelescu, *Introducere în islam* (Editura Polirom: Iași, 2014).

- Fă răbdare, omule bun! Am întâlnire cu Dumnezeu și nu vreau să întârzii. Când, în cele din urmă, pustnicul a ajuns în vârful muntelui, la ușa colibei, unde trebuie să-L întâlnească pe Dumnezeu, a aflat o hârtie agățată pe care scria: - Iartă-Mă pentru că nu sunt aici, dar am mers să-i ajut pe cei pe care tu nu i-ai ajutat în drumul tău spre Mine.

Se poate spune că această pildă se potrivește și islamului care în sens original a voit să ajungă sau mai bine spus să se întâlnească cu Dumnezeu. Ceea ce se poate reproșa islamului este că el a evitat cât se poate de mult a merge după „regulile jocului” sau mai bine spus nu a voit să ajungă la Dumnezeu Tatăl pe o cale ortodoxă. Acest lucru vine să ne spună că în sens real starea de bună dispoziție este cât se poate de mult iluzorie în islam și mai ales la cei care sunt adepții săi. După cum am spus, islamul este la ora actuală religia popoarelor arabice și mai toate aceste popoare se definesc pe sine la ora actuală ca fiind popoare islamice. Aceste popoare de cele mai multe ori au adoptat o atitudine extremă în ceea ce privește religia și credința în Dumnezeu și pentru acest motiv de mai multe ori s-au singularizat sau mai bine spus s-au rupt de comuniunea cu alte popoare. De mai multe ori starea de bună dispoziție a fost privită în islam ca și un fel de stare de tensiune maximă față de cei care nu sunt musulmani. În acest sens islamicii se simt bine dispuși atunci când fac presiune sau mai bine spus când se ridică împotriva infidelilor sau asupra a celor care nu cred ca și ei.

O altă mare religie a lumii este budismul care știm că a fost întemeiată de Buda.³⁵ Este de remarcat aici că Buda [Sidarta Gautama] a fost un om care a voit să ajungă la dobândirea fericirii totale. Pentru acest lucru deși el a fost căsătorit se v-a retrage în pustie și v-a duce o viață de singurătate. Acest lucru se poate spune că i-a adus lui Buda buna dispoziție. El a ajuns la concluzia că această lume este deșartă și efemeră și a voit mai mult decât îi oferea micile plăceri ale vieții. Se poate spune că în budism există o stare de bună dispoziție foarte bine definită. Această stare de cele mai multe ori se poate spune că este cât se poate de mult starea în care adeptul ajungea la iluminare. Ce este prin urmare starea de iluminare în budism? Poate părea destul de incredibil dar starea de iluminare este cât se poate de mult starea în care adeptul ajunge la concluzia că el își este prin Buda propriul său dumnezeu. S-a spus de mai multe ori că budismul este o formă ascunsă de ateism prin faptul că ajunge să considere sinele omului cât se poate de mult una cu Dumnezeu. Această carte însă nu este o carte despre doctrinele și dogmele budiste ci este mai mult o carte care vine să ne spună ce cred budiști despre buna dispoziție? Este cât se poate de clar că toți budiști sunt de părere că credința în Buda ne aduce buna dispoziție. Acest lucru a avut loc de mai multe ori. Pentru acest lucru neofitul trebuie pregătit prin mai multe ritualuri care sunt menite să îl facă adeptul sau susținătorul a tot ceea ce vine din budism. Starea de bună dispoziție se poate spune că este la budiști un fel de stare de comuniune ultimă cu Buda care este o persoană ce e ieșit din ciclul de viață istorică și este undeva în transcendent. Este de amintit aici că după budiști sufletul omului se reîncarnează. Dacă a trăit o viață rea omul se reîncarnează într-o viață mizeră și dacă a trăit o viață bună omul se reîncarnează într-o viață bună. Ceea ce este de amintit aici este că după budiști Buda a ajuns la starea de sfințenie ultimă și prin urmare el nu mai are nevoie de reîncarnări și este Dumnezeu însuși. Pentru ca să revenim la tema cărții noastre budiști simt de cele mai multe ori un fel de stare de bună dispoziție atunci când meditează. Sunt mai multe metode de a medita la budiști care după ei sunt

³⁵ Buda înseamnă iluminatul în hindusă. Este de amintit aici că în plan religios Buddha și-a luat aceleași prerogative ca și Mesia sau Hristos [alesul lui Dumnezeu]. John Snelling, *Elemente de buddhism* (Editur Rao, 1997).

menite să îl purifice pe om. Ceea ce trebuie să știm că atunci când vorbim despre budism, starea de bună dispoziție totală este atinsă după ei în ceea ce ei denumesc ca și nirvana sau unirea cu marele tot din care nu mai au nevoie de nimic și sufletul este deja un dumnezeu.

Se spune că la un moment dat trei călugări budiști meditau în fața unui mare lac. Dincolo de lac era coliba în care stăteau fiindcă ei au renunțat la toate posesiunile lumii. Călugării meditau și la un moment dat unul s-a ridicat și a spus:

- Am ajuns la finalul meditației. Este timpul să vină și rezultatele.

După ce a spus acestea a început să umble pe apă. A mers până la cealaltă parte a lacului după care s-a întors înapoi. La puțin timp al doilea călugăr budist a spus că:

- Este timpul să umblu pe apă.

La fel de bine și el a plecat din locul său, a traversat lacul și s-a întors la locul său.

Văzându-i pe ceilalți doi călugări că merg pe apă, al treilea călugăr și el s-a ridicat și a dat să umble pe apă. Acest lucru a fost însă fără nici un rezultat fiindcă în puțin timp a căzut în apa adâncă. Atunci a încercat din nou. A încercat din nou și din nou, dar fără nici un rezultat. După mai mult timp al doilea călugăr i-a spus la ureche primului:

- Crezi că ar fii bine să îi spunem pe unde sunt pietrele din lac?

După cum am spus, este greu să vorbim despre o bună dispoziție în budism dar sunt mai mulți care găsesc budismul un lucru agreabil și care îi bine dispune. Ceea ce trebuie sau mai bine spus ceea ce ar trebuie să știm este că budismul nu trece de proba ortodoxiei. Acest lucru este așa fiindcă budismul și budiști resping tot ceea ce ține de persoana Domnului și Mântuitorului Iisus Hristos și de restul de învățături și dogme din Noul Testament. Aceste lucruri este bine să le știm atunci când vorbim despre budism și despre budiști.³⁶ Se poate spune că de mai multe ori cei care ajung să fie interesați de budism sunt de cele mai multe ori victime ale unei religii care în realitate nu știe exact în ce direcție merge. Acest lucru s-a putut vedea de mai multe ori. Ceea ce este tipic în învățăturile budiste este că suferința și durerea din această lume trebuie mai mult sau mai puțin stopate și controlate doar că acest lucru de cele mai multe ori se face sau mai bine spus se realizează prin ceea ce am putea denumii ca și dispariția sinelui. Fără un sine oricum omul nu mai poate sau mai bine spus nu mai are cum să experimenteze ceea ce am putea denumii starea de bună dispoziție. Adevărata stare de bună dispoziție este după budiști o stare care ne vine atunci când ajungem la pierderea sinelui în Buddha. Se știe însă de o întâmplare mai puțin cunoscută.

Se spune că după mai mulți ani de încercări și de exercițiu în budism, un ucenic budist l-a găsit pe maestrul și învățătorul său mort. El a devenit curios să știe unde este maestrul său. După mai multe rugăciuni s-a deschis iadul și a putut să îl vadă pe învățătorul său în flăcările iadului.

- Cum se poate una ca asta? A întrebat ucenicul.
- Ce să se poată? A răspuns cel rău sau diavolul.
- Maestrul meu a fost un învățător bun, m-a învățat multe lucruri bune, nu se poate ca el să ajungă în iad?
- Tot ceea ce a făcut bine în viață nu i-a fost de folos fiindcă el nu a crezut în Iisus Hristos.

Apoi acest ucenic l-a putut vedea că însuși Buda era într-un foc și mai mare decât al învățătorului său.

- Cum se face că și Buda este aici?

³⁶ Dumitru Stăniloae, *Iisus Hristos lumina lumii și îndumnezeitorul omului* (București, 1993).

- Este aici fiindcă el nu a crezut în Dumnezeu cel viu.

Este posibil că aceste învățături budiste pe care le auzim de mai multe ori să fie unele pierzătoare. În acest sens se poate spune că la un nivel generic buna dispoziție în budism de cele mai multe ori este una iluzorie. În realitate budismul nu crede în rai și iad ci crede numai într-o eliberare a omului de existența pământească sau ceea ce am spus ca și nirvana și care îl duce în cele din urmă pe adept la unirea cu nimicul sau neantul care exista mai înainte de facerea lumii. Prin urmare, în budism nu se vorbește de rai și iad ci se vorbește foarte mult de faptul că la sfârșitul lumii lumea v-a revenii la neantul care a existat mai înainte de facerea ei. Se poate spune că acestea sunt principalele lucruri care definesc ceea ce este sau ceea ce susțin marile concepte budiste. Este bine să știm că de cele mai multe ori în budism în realitate în budism nu există sau mai bine spus nu poate exista o stare realmente de bună dispoziție fiindcă această stare este cât se poate de mult numai o iluzie. Lumea în sine este o iluzie care v-a înceta atunci când ea se v-a întoarce în nimicul din care a fost creată.³⁷

O altă mare religie a lumii din câte știm este hinduismul. Ceea ce este trebuie să știm este că hinduismul este existent mai înainte de budism și acest lucru se poate spune că trebuie înțeles mai mult în sensul unei reforme sau mai bine spus prin faptul că budismul nu a fost de acord cu mai multe idei hinduse. Hinduismul este o religie care a apărut în Nepal și în India [este cât se poate de posibil că la acel timp Nepalul era parte din India].³⁸ Evident această religie este cât se poate de mult o religie a panteismului și se poate spune că ea este cea care definește sau mai bine spus susține tot ceea ce am putea defini ca și unirea cu marele tot în nirvana care este comună cu budismul. Cum este atunci concepută sau mai bine spus cum vede hinduismul starea de buna dispoziție? Starea de bună dispoziție este concepută în hinduism în special prin două metode sau mai bine spus prin două modalități:

1. yoga
2. karma.

Ce este yoga? Este un lucru pe care îl știe mai toată lumea. Yoga este un set de practici care seamănă mai mult cu gimnastica și care voiesc evident să îl facă pe om bine dispus și de ce nu să fie cât se poate de mult fericit. Acest practici sunt în realitate înșelătoare fiindcă nu îl duc pe adept la ceea ce este sau mai bine spus la ceea ce este credința în Domnul și Mântuitorul Iisus Hristos. Este bine să avem în vedere acest lucru și să nu îl trecem cu vederea. Prin urmare când vorbim de yoga trebuie să știm că aceste practici care se bazează foarte mult pe un fel de poziție a lotusului în care adeptul sau neofitul stă cu picioarele încrucișate este cât se poate de mult ceea ce se poate denumii o realitate sau mai bine spus un lucru înșelător. Mai mulți sunt cei care au căzut în capcana yoga care evidentul le promite un fel de fericire instantanee și de ce nu o stare de bine. Yoga este cea care este menită la hinduși să le aducă fericirea și să îi facă pe adepți să fie bine dispuși. Realitatea este că această bună dispoziție dacă este nu durează sau mai bine spus este de scurtă durată. Acest lucru este așa fiindcă de cele mai multe ori practicile yoga ajung la ceea ce se poate spune ca și exercițiile tantra care sunt cât se poate de mult practici erotice și pornografice. Nu se poate vorbi în sens real de o stare de bună dispoziție în erotism și în pornografie. Acest lucru este o realitate de care trebuie să ținem cont. La ora actuală se poate spune că ă hinduismul este cât se poate de mult ceea ce se poate denumii o practică sau mai bine spus un fel de religie care este specifică Indiei și se poate

³⁷ Serafim Rose, *Nihilism o filosofie luciferică* (Editura Egumenița: Galați, 2004).

³⁸ Heinrich Zimmer, *Filosofile indiei* (Humanitas: București, 2008 ediția a doua).

spune că India este un stat prin excelență hindus. Aceste lucruri ar trebuie să ne dea de gândit. Sunt foarte mulți care sunt atrași de yoga prin starea de bine pe care ne-o aduc. Acest lucru este o realitate pe care de mai multe ori lumea o primește ca și bună. În realitate religia hindusă este una nihilistă care nu duce nici unde și care urmărește cât se poate de mult contopirea cu neantul. Ontologic acest lucru este o aberație. Ceea ce trebuie să avem în vedere de cele mai multe ori este cât se poate de mult faptul că în realitate hinduismul oferă yoga ca și un stadiu de început al adepților pentru ca îl final să le spună că nimicul sau neantul este sensul acestei religii.

Se spune că la un moment dat doi hinduși s-au întâlnit pe stradă.

- Știi ce mi s-a întâmplat ieri?
- Nu, răspuns celălalt.
- O bătrânică voia să treacă strada când trei hinduși de ai noștri au atacat-o.
- Și tu ce ai făcut?
- Este clar că am intervenit și eu.
- Și ce s-a întâmplat?
- În patru, bătrânica nu a mai avut nici o șansă.

Se poate spune că atunci când ridicăm problema bunei dispoziții în hinduism nu obținem un rezultat bun. De ce este așa? Acest lucru este așa fiindcă de cele mai multe ori se poate spune că în sine hinduismul susține că răul și binele sunt în realitate același lucru. Nu există nici un fel de diferențiere în sens final între bine și rău. Acest lucru este bine să îl știm și la fel de bine este ceea ce trebuie să avem în vedere. Binele și răul sunt în sens ultim ceea ce se poate spune o stare care nu se rezolvă decât prin nimicul sau marele tot. La fel ca și în hinduism, nimicul este sensul final al hinduismului și acest lucru este bine să îl avem în vedere. Nirvana este cât se poate de mult o stare care urmărește unirea cu marele tot, sau mai bine spus ceea ce ține de marele tot.

Se spune că la un moment dat sus, pe Himalaia doi yoghini meditau profund la ceea ce se poate spune cum să ajungă la nirvana. Un medic curios era și el prin preajmă. Erau la înălțime și se putea vedea că cei doi yoghini erau foarte mult absorbiți în practica la lor. La un moment dat unul a căzut la pământ.

- Ce s-a întâmplat cu el?
- A ajuns la nirvana.
- Ce este nirvana?
- Este starea de contopire cu marele tot.
- Te deranjează dacă îi fac un control?
- Nu.

Medicul i-a făcut un control yoghinului.

- Știi ce îmi spune controlul?
- Nu.
- Că prietenul tău a leșinat din lipsă de oxigen.

Ceea ce trebuie să știm atunci când vorbim despre hinduism este că de cele mai multe ori concepția generică a hinduismului este cât se poate de mult o stare care este predeterminată de mai înainte. Karma este se poate spune destinul sau soarta care este inevitabilă și care a fost rânduită de zei [Vișnu, Șiva și Brahman]. În acest sens, de cele mai multe ori la hindus, indiferent ceea ce crede sau mai bine spus indiferent ceea ce face omul, soarta lui este o stare care este predeterminată de zei. Acest lucru este o realitate și este bine să știm aceste lucruri despre hinduism.

Se spune că la un moment dat un hindus, un rabin și un avocat mergeau pe un drum lung și au înnoptat în casa unui fermier. Acest fermier le-a spus că are loc numai pentru doi și unul v-a trebui să doarmă în grajd pe paie.

- O să dorm eu în grajd a răspuns hindusul.
- Foarte bine, apreciez gestul, a răspuns fermierul.

Hindusul s-a dus în grajd. Problema părea rezolvată, când dintr-o dată fermierul a auzit bătăi în ușă.

- Cine este?
- Sunt eu, deschide, a răspuns hindusul.
- Ce este?
- Uite cum este, eu sunt hindus și în grajd sunt vaci care pentru noi sunt animale sacre. Nu pot dormii alături de un animal sacru.
- Voi merge eu în locul tău, s-a oferit rabinul.
- Bine, cum vrei a spus fermierul.

Rabinul a mers în grajd. Totul părea în regulă când dintr-o dată în ușă s-au auzit din nou bătăi.

- Cine este?
- Sunt eu, a răspuns rabinul.
- Care este problema?
- Uite, eu sunt iudaic, după tradiția noastră noi nu putem sta cu porcii.
- Voi merge ei în locul tău, răspuns avocatul.
- Avocatul a mers în locul rabinului.

La puțin timp fermierul a auzit din nou bătăi în ușă. Cine a bătut de data asta? Porcii.

Ceea ce este bine să știm este că nu există libertate prea multă sau mai bine spus nu există libertate deloc în hinduism. Soarta omului este cât se poate de mult decisă și hotărâtă de cele mai multe ori fără acordul sau fără acceptul persoanei umane. Acest lucru a fost de mai multe ori temă la mai multe dezbateri interreligioase. Hinduismul crede că prin karma în cele din urmă soarta omului este cât se poate de mult decisă și hotărâtă de mai înainte. Pe lângă karma care poate fi bună sau real hindușii mai susțin că există și chakra care este mai mult un fel de energie circulară ce există în corpul uman. Această energie susțin hindușii atunci când este cât se poate de mult descătușată se poate spune că îl duce pe om la starea de bună dispoziție. În acest sens, de cele mai multe ori se poate afirma că în hinduism chakra este cât se poate de mult o energie pozitivă care îi dă omului sau persoanei umane starea de bună dispoziție. Buna dispoziție este o realitate pe care nu se poate sau mai bine spus nu putem să o ignorăm, însă se poate vedea care este sau mai bine spus cum este concepută buna dispoziție în hinduism. Pentru a ajunge la buna dispoziție hindușii susțin că de cele mai multe ori ei trebuie să își dizloce ceea ce este sau mai bine spus cum este văzută energia interioară. Aceste cercuri energetice sunt în număr de șapte după hinduși și sunt foarte mult câmpuri energetice care stau grupate în jurul coloanei vertebrale.³⁹

Am ajuns acum la o altă mare religie a lumii de azi care este cât se poate de mult taoismul sau mai bine spus confucianismul. Această religie s-a grupat foarte mult în jurul

³⁹ În zilele noastre există o întreagă literatură despre chakre care sunt cât se poate de mult privite cu care interes de adepții new age-ului sau a meditației transcendente. John Marmysz, *Laughing at Nothing Humor as a Response to Nihilism* (New York, 2003).

idei că în lume sunt două principii unul al binelui și altul al răului: ying și yang. În realitate taoismul este cât se poate de mult ceea ce am putea denumii un fel de panteist dualistic. Aceste două principii al binelui și al răului în realitate nu sunt opuse în taosim unul altuia ci sunt complementare, asemenea cum lumina și întunericul sunt complementare formării unei zile. Trebuie să avem în vedere prin urmare că principalii ideologi ai taoismului au fost Confucius și Lao Tze. În timpurile noastre se poate spune că mai multă lume din China s-a întors în spre budism.

Un om de afaceri indian își vizitează un prieten chinez internat în spital.

- Li kai yang qi guan..., spune întruna bolnavul cu voce pierită.

Omul ar vrea sa-l ajute, dar nu vorbește limba chineză.

- Li kai yang qi guan, mai spune pacientul, apoi își da duhul.

În același an, afaceristul se duce cu treburi la Shanghai și afla în fine ce înseamnă "Li kai yang qi guan":

- Da-te jos de pe tubul meu de oxigen!

Se poate spune că de mai multe ori taoismul chinezesc nu a ajuns să fie popular fiindcă Confucius a fost un vorbitor de limba chineză care se știe că nu este o limbă prea populară.⁴⁰ În acest sens se poate spune că sunt mai mulți care nu știu sau mai bine spus nu își dau seama cu exactitate despre ceea ce este sau mai bine spus cum este conceput umorul în taoism. Prin urmare se poate spune că un om ajunge la ceea ce este buna dispoziție sau mai bine spus ceea ce înseamnă buna dispoziție atunci când el ajunge foarte mult la un fel de echilibru sau mai bine spus la o balanță dintre ying și yang, principiul răului și al binelui. De mai multe ori taoiștii se poate spune că au fost persoane care au avut de a face cu ceea ce se poate denumii o realitate sau un sens mai bun al balanței și al echilibrului dintre ying și yang. Acest lucru se face foarte mult prin faptul că noi aderăm la ceea ce se poate spune învățăturile lui Confucius.⁴¹ Prin urmare se poate spune că de cele mai multe ori aceste lucruri sunt cât se poate de mult cele care de cele mai multe ori ajung să definească sau mai bine spus să susțină lumea chineză. Chinezii se poate spune că sunt o lume în sine. Concepțiile lor religioase sunt cele care de cele mai multe ori susțin că ceea ce este sau mai bine spus cum se poate obține bunăstarea sau mai bine spus bună voința este cât se poate de mult starea de echilibru sau mai bine spus starea de balanță. Această stare este una care se cultivă citind texte sacre pentru ei ale lui Confucius și ale lui Lao Tze. Aceste lucruri este bine să le știm atunci când vorbim despre taoismul chinez. În cele din urmă, bună dispoziția este o stare de armonie, o stare de pacificare între principiile negative ale acestei lumii care de cele mai multe ori trebuie spuse în regulă. După cum am spus, deși în sens originar Confucius nu a fost un panteist, influențați de ideologia budistă mai mulți chinezi au ajuns să gândească taoismul în termenii budismului și prin urmare au ajuns la panteism. Taoismul chinez se poate spune că este singurul panteism dualist sau mai bine spus cel mai cunoscut panteism dualist. În realitate în această lume nu există o opoziție sau mai bine spus nu există nimic opus între panteism și dualism.

Acest lucru a făcut ca în zilele noastre să fie mai mulți chinezi care au renunțat la taosim. Taoismul este poate cea mai originală formă religioasă chineză. Creat ca și dualism, în cele din urmă el a ajuns la panteism. S-au făcut mai multe încercări de salvare a panteismului dar din nefericire fără prea mult succes. Prin urmare este bine să știm că de cele mai multe ori în lumea noastră ceea ce este sau mai bine spus cum se manifestă

⁴⁰ Alen Watts, *Calea ca o curgere de apă* (Humanitas: București, 1996).

⁴¹ Principalele lucrări ale lui Confucius au fost *Analectele* sale.

panteismul este cât se poate de mult nu ca și dualism ci mai mult ca și un sistem totalizator în care nu există sau mai bine spus în care nu poate exista nici un fel de diferențiere. Aceste lucruri sunt fapte care după cum am spus nu ne întâlnim sau mai bine spus nu le găsim în taoism. De cele mai multe ori am putea spune că sensul și realitatea taoismului este nu de al bine dispune pe om ci mai multe de a ajunge a o armonizare a negativului cu pozitivul, a binelui cu răul și al întunericului cu lumina. Aceste lucruri au loc fiindcă în taoism se poate spune lipsește ceea ce este cel mai important și mai semnificativ în acest sens: ontologia. Acolo unde nu există o ontologie explicită de cele mai multe ori se ajunge la ceea ce se poate denumi panteism chiar dacă uneori acest panteism este cât se poate de mult dualist.

Am ajuns prin urmare în cele din urmă la ceea ce se poate spune ultima mare religie a lumii noastre și care este foarte mult zoroastrianismul iranian care la origini a fost persan. Știm că autor al zoroastrianismului a fost Zoroastru care a scris o lucrare pe nume Avesta. Zoroastru a fost un dualist convins care susținea existența a doi dumnezei: Ahuramazda și Ahriman. Acești doi dumnezei sunt eterni și primul este bun în timp ce al doilea este rău. Este de remarcat aici că Zoroastru susținea că de cele mai multe ori binele și răul sunt două principii eterne și ele vor exista veșnic. Acest lucru după cum am spus este cât se poate de mult o aporie și ea nu poate fi adevărată. Ceea ce se poate constata în plan istoric este că de cele mai multe ori Zoroastru a fost cel care a susținut sau mai bine spus a un dualism total. Din veșnicie nu putea fi o reconciliere dintre bine și rău care sunt două noțiuni ce implică nu numai un Dumnezeu Atotputernic ci doi dumnezei.⁴² Se poate spune că starea de bună dispoziție sau mai bine spus starea de bine le vine zoroastrinilor atunci când citesc din Avesta și se poate spune că ei ajung să fie oameni buni și acest lucru este ceea ce duce în cele din urmă la o stare de bine. Se poate spune că în sens iranian sau mai bine spus în sensul popoarelor dualiste care la ora actuală sunt foarte puține aceste lucruri se poate spune că sunt cât se poate de mult actuale. Atunci când omul îl alege pe Ahuramazda se poate spune că el ajunge la ceea ce este sau mai bine spus ajunge să guste din buna dispoziție.

Despre un mare director de la compania Coca Cola din America se spune că la un moment dat a venit înapoi în America după ce a fost mai multă vreme în orientul mijlociu. Aici el s-a întâlnit cu un vechi prieten care l-a întrebat:

- Ei, cum a mers în orientul mijlociu?
- Nu a mers bine deloc.
- De ce?
- Firma Coca Cola este aproape necunoscută acolo.
- Și ce ai făcut?
- Păi am încercat să o fac cunoscută.
- Cum?
- A fost simplu.
- Mai exact?
- Dragă, am făcut trei postere mari publicitare: pe primul am pus un arab care mergea prin deșert și era foarte trist. Pe al doilea am pus tot pe acest arab cum merge la un chioșc și savurează o Coca Cola și pe al treilea am pus pe același arab care acum stătea într-un fotoliu iradiind de fericire.
- Eu cred că această campanie publicitară ar fi trebuit să funcționeze, nu?

⁴² Stelian Manolache, *Dualismul gnostic și maniheic din perspectiva teologică* (Editura Paralela 45, 2000).

- Nu. Ar fii trebuit să funcționeze, doar că arabii și iranienii citesc de la dreapta la stânga.

Am spune această poveste pentru a arăta că de mai multe ori marii oameni de religie s-au înșelat și au greșit. Starea de bună dispoziție în zoroastrianism vine foarte mult atunci când cineva acceptă sau mai bine spus aderă la concepțiile lui Zoroastru. Se poate spune că Zoroastru a fost cât se poate de nemulțumit cu credințele în mai mulți zei din zilele sale și le-a redus la doi dumnezei. În contextul timpurilor se poate spune că Zoroastru a făcut un lucru bun. Trebuie să avem în vedere că de cele mai multe ori în zilele noastre zoroastrianismul este asimilat numai cu religia sau mai bine spus cu credințele care țin de imperiul persan. Persia a fost în realitate patria de origine a lui Zoroastru și Iranul de azi. Aceste lucruri se poate spune că de mai multe ori ne fac să înțelegem și să ne dăm seama de ceea ce este sau mai bine spus de cum este realizată starea de bună dispoziție. Buna dispoziție în zoroastrianism vine prin urmare prin acceptarea faptului că există două principii sau mai bine doi dumnezei: unul bun și altul rău. Cei care aderă la zoroastrianism se poate spune că trăiesc cu adevărat o mare stare sau mai bine spus sunt cât se poate de mult bine dispuși când aud aceste lucruri. În realitate au existat multe ale religii dualiste dar este adevărat că în plan istoric dualismul s-a întâlnit în prima sa formă în zoroastrianism. Aceste lucruri sunt cât se poate de mult cele care susțin și cere care ne dau sensul a ceea ce este sau mai bine spus cum este înțeles și trăit zoroastrianismul.⁴³ Aceste lucruri prin urmare este bine să le știm și să le avem în vedere. De mai multe ori se poate spune că mai multă lume nu a găsit o stare de bună dispoziție în zoroastrianism. Pentru zoroastrianist însă se poate spune că lucrurile sunt foarte simple și în acest sens el nu trebuie să facă mari eforturi pentru a ajunge la ceea ce se poate spune starea de comuniune cu Dumnezeu. Problema răului nu este văzută prin urmare ca o lipsă a binelui ci de cele mai multe ori zoroastrienii o asimilează unui dumnezeu rău care este rău din eternitate. Se poate spune că acestea sunt cât se poate de mult lucrurile care definesc și care susțin ceea ce este sau mai bine spus cum putem defini buna dispoziție în zoroastrianism.

Realitatea este că sunt puțini cei care la ora actuală știu de zoroastrianism dar faptul că noi suntem ignoranți în acest sens nu se poate spune că nu există cu adevărat religia zoroastriană. Ceea ce îl face în acest sens pe om bine dispus este faptele bune care se poate spune sunt cât se poate de mult cele care fac ca haosul să nu se instaleze în lumea noastră. Zoroastrianismul a folosit de mai multe ori noțiunea de haos. Acest lucru se poate spune că este cât se poate de mult ceea ce definește și ceea ce susține cum este sau mai bine spus cum se trăiește zoroastrianismul. Buna dispoziție este de cele mai multe ori menținută în zoroastrianism prin ceea ce se poate spune spălările rituale care sunt cele care de cele mai multe ori sunt făcut pentru a îl purifica pe cei care sunt adepții acestei religii. La fel de bine privitul focului ca și un simbol cosmogonic al vieții este la fel de bine o altă metodă pe care zoroastrienii consideră că aduce cu sine ceea ce se poate denumii buna dispoziție.⁴⁴

Am putea spune că acestea sunt principalele credințe sau mai bine spus principalele religii ale lumii și am arătat că la un nivel mai mare sau mai mic ele sunt cele care de cele mai multe ori aduc cu sine ceea ce se poate denumii sensul sau mai bine spus importanța a ceea ce este sau a modului în care este experimentată sau mai bine spus este trăită starea de comuniune cu Dumnezeu sau mai bine spus starea de relație sau de legătură cu Dumnezeu. Deși mai multe religii sunt cele care neagă acest lucru se poate spune că în sens

⁴³ Ioan Petru Culianu, *Gnozele dualiste ale occidentului* (Editura Polirom: Iași, 2013, ediția a III-a).

⁴⁴ Zaehner, Robert Charles, *The Dawn and Twilight of Zoroastrianism*, (London: Phoenix Press, 1961).

ultim toate religii sunt de acord cu faptul că în cele din urmă comuniunea cu Dumnezeu este un lucru care ne aduce sau mai bine spus ne face bine dispuși. Acest lucru este bine să îl avem în vedere și să ținem cont de el. În cele din urmă starea de comuniune cu Dumnezeu este cea care ne duce la buna dispoziție. În religie de cele mai multe ori omul a căutat un fel de împlinire sau mai bine spus un fel de realizare a sufletului său. Se poate vorbi în acest sens și de o unire sau mai bine spus de o comuniune pe care sufletul omului o are în comuniunea cu Dumnezeu Tatăl. Dumnezeu Tatăl nu este cel care ne cheamă numai la o stare de bine sau mai bine spus la o bună dispoziție trupească ci El se adresează și părinții interne a omului sau mai bine spus sufletului său. Acest lucru este o realitate este și bine să o avem în vedere. După ce am trecut prin toate marile religii ale lumii se poate spune că am ajuns la concluzia că de cele mai multe ori starea de bună dispoziție este o stare care se poate împărți în două:

Una trupească,
Alta sufletească.

Aceste lucruri sunt cât se poate de mult cele care țin cât se poate de mult de ceea ce este sau mai bine spus de sensul a ceea ce înțelegem prin buna dispoziție. Buna dispoziție este un lucru cât se poate de mult real și adevărat. Suntem într-o stare de bună dispoziție atunci când știm că suntem în comuniune cu Dumnezeu. De mai multe ori și din cele mai vechi timpuri omul a voit acest lucru dar se poate spune că el nu a ajuns sau mai bine spus nu a realizat acest lucru decât destul de greu. Drumul istoriei religiilor este pentru cei care știu să îl descopere un drum frumos. Lumea a voit din cele mai vechi timpuri să ajungă la o comuniune cu Dumnezeu dar de mai multe ori s-a văzut pe sine în imposibilitatea de a face acest lucru atunci când s-a confruntat cu problema răului. Răul este prin urmare ceea ce face ca buna dispoziție sau mai bine spus ceea ce ține de buna dispoziție să nu ne ducă la ceea ce este frumos și bun. Pentru a se feri de rău sau mai bine pentru a se apăra de rău care de cele mai multe ori este distructiv și violent, omul a simțit nevoia de a găsi metode de a își menține buna dispoziție. În cele din urmă în spre acesta converg toate marile religii ale lumii dar se poate spune că de mai multe ori lumea nu a reușit acest lucru. Acest lucru a dus la mai multe separații dintre care poate cele mai rele și cele mai grele sunt cât se poate de mult sectele. Se știu de secte nu numai în cadrul creștinismului ci și de secte în alte religii și în alte credințe religioase ale lumii și ale umanității. În acest capitol am voit să facem o trecere în revistă referitoare la care sunt sau mai bine spus cum se poate să definim în sens generic cum a fost sau cum este definită buna dispoziție în marile religii ale lumii. Am voit să prezentăm de cele mai multe ori mai toate marile religii ale lumii au fost de acord cu faptul că buna dispoziție dispare atunci când omul este confruntat sau mai bine spus când omul este pus în fața răului. Răul este cel care face ca buna dispoziție să dispară din viața omului și prin religie de mai multe ori omul a voit sau mai bine spus a dorit ca această bună dispoziție să nu fie luată de la el și să rămână cu el.⁴⁵

CAPITOLUL III

PNEVMATOLOGIA CREȘTIN ORTODOXĂ CA ȘI SURSĂ A BUNEI DISPOZIȚII

⁴⁵ Vasilescu, Emilian, *Istoria Religiilor*, (Ed. Și Tipografia Institutului Biblic și de Misiune al B.O.R., București, 1975).

Adevărul este că trăim într-o lume schimbătoare și de ce nu în continuă mutație: răskoale, revoluții, lovituri de stat, revolte populare, mitinguri de protest, infracționalitate, șomaj sau inflație. Aceasta ca să enumerăm numai câteva dintre rele timpurilor noastre de secol al XXI-lea. Acest lucru după cum am spus nu poate să ne lase indiferenți și la fel de bine se poate spune că nu poate să nu ne afecteze. Suntem de mai multe ori influențați de ceea ce vedem și de ceea ce se întâmplă în jurul nostru. La această concluzie a ajuns în antichitate și psalmistul David care spunea la un moment dat în cei 10 de psalmi ai săi: „omul ca iarba, zilele lui ca floarea câmpului; așa v-a înflorii, că vânt a trecut peste el și nu v-a mai fii și nu se v-a mai cunoaște locul său.” (Psalm 102; 15-16). Prin urmare, se poate spune că de cele mai multe ori ceea ce noi denumim astăzi ca și bună dispoziție în realitate nu este. Metropolele noastre de mai multe ori sunt supraaglomerate, spațiul rural este de mai multe ori depopulat și mai mult decât atât de mai multe ori auzim că cine știe ce meteorit sau cine știe ce asteroid s-ar putea lovi de pământ și ar putea aduce cu sine o mare catastrofă. S-a spus că secolul al XX-lea nu a fost numai secolul vitezei ci a fost și secolul neliniștii. Acel *angst* [neliniște] al lui Martin Heidegger, poate fii resimțit de mai multe ori în zilele noastre. La fel de bine în mas media de mai multe ori suntem bombardați cu ceea ce se poate spune mai multe realități dramatice pe care evident nu le putem soluționa: accidente de mașină, accidente aeriene, detunări de avioane, acte de terorism sau scandalului politice sunt toate aspecte care fac parte din viața noastră de oameni ai secolului al XXI-lea. În fața la toate aceste lucruri trebuie să existe o soluție. De mai multe ori se poate vedea că mediul din jurul nostru ne deprimă sau mai bine spus nu ne dă o stare de bine. Unii au bani și averi mai mult decât noi și alții nu au bani și averi mai deloc. Aceste lucruri după cum am spus nu pot să ne lase indiferenți. De mai multe ori aceste lucruri ne fac să ne întristăm și să ne pierdem starea de bună dispoziție. Ce este starea de bună dispoziție despre care vorbim? Starea de bună dispoziție despre care vorbim este denumită în lumea psihologiei și a psihiatriei ca și optimism sau mai bine spus a ne ține opțiunile deschise. Adevărul este că este greu să facem acest lucru. Sunt mai multe situații cu care ne confruntăm care sunt cât se poate de mult cele care ne creează ceea ce se poate denumii imposibilitatea de a fii bine dispuși. Cum să fim bine dispuși într-o lume care este în continuă schimbare și mutație?

Această problemă i-a preocupat din vechime și pe sfinții părinți ai Bisericii Creștin Ortodoxe. Un astfel de sfânt a fost sfântul Efrem Sirul care este se poate spune un sfânt de mai multă vreme uitat în zilele noastre. Sfântul Efrem Sirul nu s-a confruntat cu chiar toate problemele cu care ne confruntăm noi dar se poate spune că el a sintetizat marile probleme cu care se confruntăm omul într-o rugăciune cu caracter de penitență: „Doamne și Stăpânul vieții mele, duhul trândăviei, al grijii de multe, al iubirii de stăpânire și al grăirii în deșert nu mi-l da mie. Iar duhul curăției, al gândului smerit, al răbdării și al dragostei, dăruiește-l mie, robului Tău. Așa Doamne, Împărate, dăruiește-mi ca să-mi văd greșalele mele și să nu osândesc pe fratele meu, că binecuvântat ești în vecii vecilor. Amin”.⁴⁶ Se poate spune că în fața torentului de fapte și evenimente pe care le simte omul de mai multe ori în fața lor se simte neputincios. Ceea ce poate face omul în astfel de situații evident este să se roage la Dumnezeu. S-a spus de mai multe ori că atunci când nu avem bani să ajutăm un nevoiaș este bine să ne rugăm pentru ei și pentru mântuirea lui. Acest lucru poate fii mult mai valoros în ochii lui Dumnezeu Tatăl decât banii pe care am fii putut să i dăm. Trebuie să avem în vedere prin urmare acest lucru și să fim cât se poate de mult interesați de el. Prin

⁴⁶ Sfântul Efrem Sirul, *Cuvinte folositoare și de suflet mântuitoare* (Editura Bizantină: București, 2004).

urmare atunci când simțim că lumea din jur este o lume care ne face să ne pierdem sau mai bine spus să ne împrăștiem sfinții părinți ne spun că cea mai bine soluție este cât se poate de mult să ne rugăm lui Dumnezeu. Sunt mai multe cazuri care ne spun că atunci când omul s-a rugat cu adevărat i-a revenit starea de bună dispoziție. Trăim într-o lume după cum am spus care de mai multe ori ne face să fim convulsivi și neliniștiți. Acest lucru nu este bine. De mai multe ori sufletele noastre sunt triste și sunt deprimare și acest lucru parcă nu are nici o ieșire. O modalitate de ieșire din acest impas este după sfinții părinți rugăciunea sinceră în fața lui Dumnezeu Tatăl.

Prin urmare se poate spune că ceea ce noi cunoaștem ca și buna dispoziție a fost de mai multe ori în atenția sfinților părinți. Sfinții părinți ai ortodoxiei sunt de părere că buna dispoziție este cât se poate de mult ceea ce ei au denumit ca și apatia *απατία*. Această stare de apatie este starea în care în sens spiritual și în sens pnevmatologic credinciosul devine imun sau mai bine spus nu mai dă frâu liber impulsurilor păcătose și pătimase care îl îndemnă pe om în spre ceea ce am putea spune viața de patimi și de păcate. De mai multe ori în viața noastră se poate spune că este cât se poate de mult o viață care este supusă ispitelor și încercărilor. Sfinții părinți sunt de părere că este bine ca cel mai mult să renunțăm la tot ceea ce este sau la tot ceea ce ne-ar putea stimula în spre păcat și în spre starea de păcătoșenie. Acest lucru nu se face dintr-o dată ci treptat sau mai bine spus în etape. Trebuie să ne aducem aminte că Domnul Iisus Hristos a vorbit în predica de pe munte de fericirea și a rostit cele 9 fericiri care ne spus că Dumnezeu Tatăl ne cheamă în cele din urmă la o viață de fericire și de împlinire. În sens biblic se poate spune că fericirea și buna dispoziție coincid. Aceste lucruri este bine să le știm și să le avem în vedere. Prin urmare atunci când citim Noul Testament se poate spune că ceea ce denumim ca și fericire în Noul Testament este cât se poate de mult starea de bună dispoziție. Unul dintre mari sfinți părinți din vechime a fost sfântul Antonie cel Mare. Se cunoaște în acest sens ceea ce am putea denumii faptul că sfântul Antonie cel Mare a fost cât se poate de mult un adept al stării și al ideii de fericire. Se spune că la un moment dat Sfântul Antonie cel Mare stătea și glumea cu ucenicii săi sau se poate spune că sfântul Antonie îi bine dispunea pe ucenicii săi. Un vânător care trecea prin acel loc a văzut acest lucru și a spus:

- Cum se face că voi călugării glumiți și râdeți?
- Văd că ai un arc de vânat.
- Da. Ce este cu asta?
- Trage de el.

Vânătorul a tras și arcul s-a încordat.

- Mai trage de el.

Vânătorul a tras și mai mult de el.

- Mai trage.
- Nu mai merge să trag fiindcă dacă mai trag se rupe.
- Ei vezi așa este și cu tinerii călugări, nu merge să faci numai nevoință și asceză cu ei fiindcă vor ceda în cele din urmă.⁴⁷

În acest sens, starea de fericire pe care o propovăduiește Domnul și Mântuitorul Iisus Hristos este o stare care se poate spune se realizează cel mai mult prin a duce o viață creștinească. Se știe de mai toată lumea că în zilele noastre definiția a ceea ce este sau mai bine spus a modului în care este definită sfințenia este cât se poate de mult foarte bine definită. În acest sens unul dintre mari sfinți părinți ai trecutului sfântul Ioan Scărarul

⁴⁷ *Patericul egiptean*, (Alba Iulia, 1991).

spunea și el: „Dumnezeu nu ne poruncește și nu dorește să fim triști în inima noastră; mai degrabă, dorește ca, din iubire pentru El, să avem mereu bucurie în suflet.” Prin urmare, dorința lui Dumnezeu Tatăl este ca noi să nu fim ființe triste și posomorâte ci să fim cât se poate de mult bucuroși și fericiți. Se știe foarte bine să cum mai multe stări sufletești pe care le are omul: înălțare sufletească, stare de meditație, stare de neliniște, stare de calm stare de așteptare sau stare de curiozitate. Acestea sunt numai dintre multe stări sufletești pe care le are un om și după cum am spus pe care acest om le experimentează. De cele mai multe ori omul ajunge la ceea ce se poate spune starea de fericire prin ceea ce este sau mai bine spus prin ceea ce denumim ca și iubirea semenilor. Ceea ce ne spune un alt mare sfânt părinte al ortodoxiei Sfântul Vasile cel Mare sau Sfântul Vasile Capadocianul este că de cele mai multe ori starea de bună dispoziție este cât se poate de mult condiționată de anumite acte sau mai bine spus de anumite lucruri pe care trebuie să le facem în numele lui Dumnezeu. Iată ce ne spune acest sfânt părinte: „dacă are virtute, dacă face fapte bune, dacă s-a unit cu Dumnezeu, se va veseli cu bucuria cea adevărată sufletul omului.” Prin urmare deducem de aici că există mai multe tipuri sau mai multe feluri de bucurie sau mai bine spus de fericire. Ceea ce ne spune Sfântul Vasile cel Mare este că de cele mai multe ori bucuria sau mai bine spus buna dispoziție adevărată este condiționată de: virtuți, de fapte bune și de faptul dacă suntem sau nu uniți sau mai bine spus în comuniune cu Dumnezeu. Ce vrea să spună comuniunea cu Dumnezeu? După cum am spus, omul este o ființă liberă. El are posibilitatea de a opta sau nu în spre o viață cu Dumnezeu sau nu.⁴⁸

În același bloc de locuit trăiau doi vecini. Nu putem spune că unul din ei era mai bogat decât altul, pur și simplu unul din ei îl invidia întotdeauna pe celălalt pentru că i se părea că toate sunt mai bune la el – și mobila din casă este mai bună, și mai mult aur are, și chiar și soția lui este mai frumoasă. Era chinuit bietul om de invidie și mai mereu i se adresa vecinului:

- Spune-mi, prietene, cum îți reușește așa de bine totul? Doar te îmbogățești vâzând cu ochiul!

Dar vecinul doar îi zâmbea și însemnându-se cu semnul crucii, îi răspundea:

- Slavă lui Dumnezeu pentru toate!

Nu trece mult timp, și cel invidios și din nou revine la întrebările sale:

-Bine, știi ceva, tu doar spune-mi poate știi unde ar trebui să investesc banii? Iată banca la care îmi ținam și eu niște bani a falimentat, iar tu mă uit că doar prosperi!

Vecinul său doar i-a zâmbit și a răspuns:

- Slavă lui Dumnezeu pentru toate!!, – și și-a ajutat prietenul cu niște bani.

Însă pentru cel invidios acest lucru nu a fost de ajuns. Așa și au trăit ei toată viața alături, fără ca vecinul invidios să poată dezlega “misterul” prietenului său. Părul său încărunțise de-a binelea, avea un aspect respectabil, dar inima lui era și mai plină de invidie ca altădată. Dar iată că o dată a aflat o veste tristă, vecinul său, pe care îl invidiase toată viața sa, era pe moarte. “Ar trebui să merg, să-mi iau rămas bun” – i-a trecut un gând. - O, tu ești, prietene ..! – bolnavul a zâmbit slab.

- Intră, intră! Mă bucur să te văd – și a încercat să se ridice puțin în pat pentru a a se saluta.

- Stai culcat, nu te ridică, – l-a oprit celălalt. – Voi sta lângă tine.

- Vezi că în curând ne vom despărți. Se sfârșește viacul meu pământesc, și în curând voi răspunde pentru toate în fața Creatorului. Dar vecinul nu-l asculta și tot medita în sinea

⁴⁸ Dumitru Stăniloae, *Trăirea lui Dumnezeu în ortodoxie* (Editura Dacia: Cluj, 1993).

sa: “Păi el într-adevăr va muri în curând. Și poate că și secretul averii sale îl va lua cu el în mormânt, pentru ca nimeni să nu-l afle! ” Și iată deja lângă patul de moarte, îl loc de cuvinte de rămas bun, invidiosul își apucă vecinul de braț și în disperare îi șoptește:

- Ascultă, prietene! Ai trăit o viață frumoasă, niciodată nu ai dus lipsa la ceva. De câte ori ți-am cerut să-mi descoperi secretul, dar tu doar îmi zâmbeai. Acum, ești pe moarte. De ce mai ai nevoie de el? Spune-mi, care este misterul tău? Spune-mi secretul tău, te implor! - Secretul? - Bolnavul își privi uimit vecinul.

- Despre ce fel de secret vorbești? N-am avut nicicând unul.

- Nu pot să te cred! Și de ce toate așa de ușor le-ai primit mereu! Nu, nu poate să fie așa! Ți-am cerut să-mi spui și mie cuvintele magice sau ceva, dar nu mi-ai spus nimic!

- Tu greșești, amice - a spus muribundul. - De fiecare ți-am spus aceste cuvinte pe care le numești magice, și ele sunt cu adevărat minunate și plin de har, dar tu nu le-ai auzit, ele mereu au trecut alături de tine, pentru că inima ta era plină de invidie și nu le putea accepta.

-Atunci mai spune-mi-le încă o dată! Care sunt aceste cuvinte. Spune-mi-le! Vecinul, ce abia mai putea respira și de la greutatea acestei discuții, cu părere de rău și-a privit pentru ultima dată prietenul și a rostit cu evlavie ultimile sale cuvinte:

- Slavă lui Dumnezeu pentru toate!

Se poate spune că de cele mai multe ori ceea ce putem denumii ca și starea de bună dispoziție și de fericire ne vin din modul în care ne raportăm la Dumnezeu. Acest lucru este cât se poate de mult o realitate de care trebuie să ținem cont. Acest lucru îl spunea și sfântul Ioan Hrisostom când zicea că „pe Cel ce se bucură în Domnul nici un necaz nu îl scoate din bucuria lui.” După cum se poate vedea sfinții părinți vorbesc de mai multe ori despre două planuri ale existenței lumești sau mai bine spus ale existenței pămânești: unul care este cu Dumnezeu și altul care este fără de Dumnezeu. Sfinții părinți sunt de părere că există o fericire sau mai bine spus un fel de bună dispoziție lumea care nu este de durată. Ea poate veni din dobândirea funcțiilor înalte, a banilor, a averilor sau a plăcerilor care le poate oferi această lume. Sfinții părinți ne spun că aceste plăceri pot fi cât se poate de mult pierzătoare de suflet dacă omul nu este ancorat prin credință în Dumnezeu.⁴⁹ În acest se poate spune că de mai multe ori sfinții părinți au fost de părere că fericirea este cât se poate de mult o stare de trăire a lui Dumnezeu. Acest lucru a putut fi văzut de mai multe ori de sfinții părinți și de ceea ce am putea spune modul în care un om trăiește viața duhovnicească. Se poate spune că de mai multe ori viața duhovnicească îi aduce omului o fericire cât se poate de profundă. Această fericire nu vine din dobândirea banilor și a averilor ci vine direct de la Dumnezeu Tatăl. La acest lucru se referea și sfântul Ioan Hrisostom când spunea că „dacă vrei să te bucuri de desfătare nu căuta desfătarea.” Este cât se poate de adevărat că de cele mai multe ori starea de fericire a lumii de mai multe ori nu urmează lui Dumnezeu ci se poate spune că merge pe o cale proprie și de ce nu o cale care este de cele mai multe ori separată de Dumnezeu.⁵⁰

Se știe că în antichitate în Grecia între Atena și Sparta au existat mai multe certuri aceste două cetăți fiind cât se poate de mult cetăți rivale. Pe un stadion din Atena la un moment dat s-au adunat mai mulți spartani. La un moment dat se spune că pe stadion a intrat un bătrân. Nici un atenian nu a voit să îi de-a locul său fiindcă era multă lume pe stadion. Atunci un spartan s-a ridicat și a oferit locul său bătrânului atenian.

⁴⁹ *Din cuvintele duhovnicești ale sfinților părinți* (Suceava, 2003).

⁵⁰ Iertomonahul Chiril, *Din înțelepciunea sfinților părinți ai Bisericii și ai vechilor filosofi greci* (Atena, 1938).

- Te rog, ești un om în vârstă, stai în locul meu.
 - Mulțumesc mult a răspuns bătrânul.
- Din mulțime s-a putut auzii atunci un glas care a spus:
- Spartanilor le plac virtuțile dar vor ca alții să le facă și nu ei.

Se poate spune că acest lucru ni se potrivește și nouă. De mai multe ori ne place să citim și să auzim despre sfinți și despre modul în care au trăit ei, de corectitudinea lor sau de ce nu de faptele lor cu adevărat minunate. Sunt mai mulți care au mărturisit că întâlnirea cu sfinții a adus de cele mai multe ori bucurie și fericire celor care au făcut acest lucru. Ne place să știm sau să ne întâlnim cu sfinții fără ca chiar noi să ducem o viață se sfințenie. Acest lucru a putut fii văzut de mai multe ori în istoria lumii. Mai mulți sfinți care au trăit în mănăstiri și au fost cât se poate de mult necunoscuți s-au bucurat după moartea lor de foarte multă prețuire. Este adevărat că în cazul sfinților există foarte mult posibilitatea de a ajunge la ceea ce cunoaștem în zilele noastre ca și mândrie dar se poate spune că mai multă atenție din partea noastră nu este fără nici un fel de repercusiuni. Cu multe secole în urmă sfântul Efrem Sirul ne spune că „pentru orice lucru bun Dumnezeu se bucură.” Este cât se poate de adevărat că buna noastră dispoziție de mai multe ori se poate reflecta și în Dumnezeu. Dumnezeu nu a făcut o lume a tristeții și morocănoșilor dar se poate vedea că de mai multe ori acest fel de lume există. Ce se poate face atunci? De cele mai multe ori lumea îl învinovățește pe Dumnezeu atunci când se confruntă cu nefericirea și tristețea. Cum se poate reconcilia atunci ceea ce se poate denumii starea de tristețe sau mai bine spus starea de nefericire cu realitatea existenței lui Dumnezeu? Dacă sfinții părinți ne spune că pentru orice lucru bun Dumnezeu se bucură, cum se face că de cele mai multe ori tristețea și nefericirea domină lumea noastră?

Sfinții părinți ne spun că Dumnezeu a creat o lume și pe om cu capacitatea de a fii responsabil. Dacă într-o țară un împărat sau un președinte se dedică răului și el devine cât se poate de mult un tiran acest lucru nu este vina sau mai bine spus responsabilitatea lui Dumnezeu. De cele mai multe ori în cazul tiraniilor se poate vedea că lumea ajunge să-L facă pe Dumnezeu responsabil de acțiunile rele pe care unii le fac. Acest lucru este în sine greșit. În cazul unul conductor de stat de cele mai multe ori se ridică problema sau mai bine spus chestiunea libertății. Un mare lider este cât se poate de mult lider a institui sau nu o tiranie. În acest sens, Sfântul Grigorie Teologul ne spunea că „ceea ce are omul dumnezeiesc în el este puțința de a face bine.” S-a spus de mai multe ori că buna dispoziție stă la sfinții părinți foarte mult în buna măsură sau mai bine spus în dreapta socoteală. Sfântul Moise Egipteanul ne spunea și el că: „tot ce întrece dreapta măsura e vătămător : atât întinderea peste măsura a postului, cât si saturarea; atât privegherea peste măsura, cât si somnul prea mult.” Prin urmare se poate spune că buna dispoziție sau mai bine spus fericirea poate fii găsită la sfinții părinți prin ceea ce am putea denumii cumpătarea.⁵¹

La fel de bine pentru a ajunge la ceea ce se poate spune o stare de fericire de mai multe ori sfinții părinți ne spun că această stare se găsește foarte mult în ceea ce am putea denumii sau mai bine spus în ceea ce este smerenia. Smerenia este un fel de virtute care ajunge ca de cele mai multe ori să permanentizeze buna dispoziție și tot ceea ce este bucurie în sufletele și în inimile noastre. Acest lucru se poate spune că este o realitate pe care nu trebuie să o ignorăm. „Dumnezeu nu ne-a spus : <Învățați de la Mine cum au fost făcute cerul și pământul, cum au fost create toate cele văzute și nevăzute, cum se fac minuni și se înviază morții !>; dar ne-a spus : <Învățați de la Mine, căci sunt blând si smerit

⁵¹ Radu Teodorescu, *Cumpătarea în religia comparată* (Cugir, 2014).

cu inima !> O smerenie profunda este mai temeinica decât o înălțare trufașă.” Fericitul Augustin. Prin urmare, este cât se poate de adevărat că de cele mai multe ori când vorbim despre fericire și despre buna dispoziție la sfinții părinți vorbim despre un lucru care transcende sau mai bine spus depășește lumescul sau ceea ce este lumesc. Transcendența este un lucru pe care trebuie să îl avem în vedere atunci când vorbim despre fericire și despre ceea ce ne face feriți. De cele mai multe ori fericirea nu este concepută ca și bună dispoziție. Se poate spune că simplul fapt că sfinții au existat în trecut și mai bine spus ei au actualizat ceea ce este sau mai bine spus cum este sfințenia lui Dumnezeu este un motiv serios de a ne face să fim bine dispuși. De ce este așa? Fiindcă sfinții părinți ne spun că noi nu trebuie să ne bucurăm numai de fericirea noastră ci și de fericirea altora. Acest lucru este o realitate de care trebuie să ținem cont și pe care trebuie să o avem în vedere.⁵² Sfinții părinți sunt de părere că de cele mai multe ori religia și Biserica sunt cele care ne duc în cele din urmă la adevărata fericire sau mai bine spus la fericirea care nu se v-a lua de la noi. Acest mare adevărat a fost ilustrat de mai mulți sfinți părinți și este bine să îl avem în vedere.

Într-un sat, credincioșii s-au gândit să-și restaureze biserica. Le trebuia lemn pentru construcție și multe binale pentru schelărie. Ar fi trebuit să cumpere lemnul de departe și era scump. Un bogat local avea o mare pădure de brazi, nu departe de sat, și era foarte mândru de proprietatea lui. Nu mai erau alte păduri în regiune și scotea bani buni din vânzarea lemnului. Împreună cu preotul, oamenii s-au gândit să apeleze la dânsul. Să-i ceară să contribuie și el la lucrările de restaurare cu lemnele de construcții, iar ei se obligau să contribuie cu munca. Căutându-l, l-au găsit chiar în pădure. I-au spus care îi era păsul, luându-l de departe și cu binișorul.

- Nu va dau nimic. Plățiți. E pădurea mea și fac ce vreau cu ea.

Îi aduseră aminte că o moștenise și că nici n-o uda, nici n-o făcea el să crească, ci totul îi venea de-a gata de la Dumnezeu, și că ar putea să facă și el ceva pentru biserică, doar era creștin.

- Ei, nu mă luați pe mine cu de-alde astea. Viața e grea. Totul se plătește. Trebuie să ne gospodărim bine, nu să risipim. Față de moștenirea aceasta am și eu o răspundere.

Văzând că nu-l pot convinge, s-au hotărât să plece, lăsându-l să-și admire moștenirea. Dar unuia din ei i-a venit un gând:

- Domnule, îl întrebă, din toată pădurea aceasta, care e bradul dumitale?

- Toți brazii sunt ai mei. Toată pădurea e a mea, răspunse el contrariat. Ce ai fi gândind?

- Asta știu eu. Dar care e bradul dumitale, pe care îl vei stăpâni în veci, căci pe ceilalți îi vei vinde, sau îi vei lăsa aici, și nu-ți vor mai aparține”.

- Nu înțeleg ce vrei să spui!

- Vreau să te întreb din care te-ai hotărât să-ți faci cele patru scânduri pentru sicriu. Să știi că numai acela e bradul dumitale. Pe ceilalți doar îi administrezi temporar. Numai de acela ai de fapt nevoie! E un brad înțelept. Acela, vrei nu vrei, te va duce la biserică! Dar îți va fi prea târziu ca să-ți mai fie de folos! Proprietarul înțelese. Se umili, își ceru iertare și-i lăsă să-și ia tot lemnul de care aveau nevoie.

Se poate spune că în fața acestei mari dileme suntem puși cu toții sau mai bine de cele mai multe ori ne confruntăm cu ceea ce este fericirea sau buna dispoziție de scurtă și de lungă durată. După cum am spus sfinții părinți sunt de părere că fericirea lumească nu este de lungă durată și de mai multe ori ea poate să fie cât se poate de scurtă și de ce nu ea se

⁵² Sfântul Grigorie de Nyssa, *Despre fericiri* (Editura Institutului Biblic: București, 2009).

ofilește repede. De ceea ce are nevoie omul sau mai bine spus de ceea ce trebuie să facă omul este cât se poate de mult să avem în vedere că există două tipuri de bună dispoziție: este vorba foarte mult de buna dispoziție lumească și la fel de bine de buna dispoziție duhovnicească. Dacă prima este nestatornică cea de a doua este cât se poate de mult statornică.⁵³ După cum am spus, sfinții părinți ai Bisericii Creștin Ortodoxe nu au fost împotriva stării de bună dispoziție ci se poate spune că ei au făcut foarte mult un fel de diferență dintre ceea ce este sau mai bine spus dintre cum se manifestă buna dispoziție în se sens pnevmatologic sau mai bine spus în sens religios. Acest lucru are loc e mai multe ori prin ceea ce se poate spune sensul și realitatea a ceea ce a fost și a ceea ce este fericirea care vine din comuniunea cu Dumnezeu Tatăl. Sfinții părinți ne spus că această fericire nu este o fericire cât se poate de mult hedonistă ci este o fericire pnevmatologică sau mai bine spus o fericire duhovnicească. Aceste lucru este bine să le avem în vedere atunci când vorbim despre sfinții părinți și modul în care ei definesc fericirea și buna dispoziție. Toți sfinții părinți sunt de părere că de cele mai multe ori, fericirea este un lucru care este adevărat dacă este de durată. Sfântul Maxim Mărturisitorul a fost un sfânt care în secolul al VI-lea și al VII-lea a fost cât se poate de mult preocupat de ceea ce se poate spune fericirea sau mai bine spus de ceea ce este fericirea. El spunea la un moment dat că fericirea este cât se poate de mult un lucru sau o stare care vine din cele mai multe ori din plăcere. Plăcerea este însă de două feluri materială și imaterială. Plăcerea de a mânca este o plăcere materială și plăcerea de a asculta muzică se poate spune că este o plăcere imaterială. Acest lucru l-a făcut în cele din urmă pe Sfântul Maxim Mărturisitorul să concluzioneze că omul în mod natural urmărește plăcerea și fuge de durere, problema apare atunci când omul urmărește ceea ce se poate spune plăcerea iluzorie. Se cunosc mai multe plăceri iluzorii.⁵⁴

Trebuie să știm că în plan pnevmatologic fericirea este cât se poate de mult o stare care este identică cu ceea ce sfinții părinți denumesc pnevmatologie. Acest lucru s-a putut vedea de mai multe ori și este bine să îl știm. Starea de bună dispoziție sufletească este prin urmare același lucru cu starea de fericire.⁵⁵ Un om credincios și bogat, când fu aproape de-a muri, zise că dorința lui de pe urmă este ca toți prietenii lui să-l ducă până la groapă. Când muri, într-adevăr toți prietenii veniră la locuința lui ca să-l întovărească la locul de veci. Când însă alaiul o luă, spre cimitir, iată că se pomi o ploaie mare. La început, toți prietenii se ținură bine. Dar cu cât cortegiul înainta, cu atât, unul câte unul din prietenii mortului, se furișau – și plecau acasă, până ce la cimitir ajunseră numai doi, care avuseră puterea să înfrunte ploaia. A doua zi, când se deschise testamentul acelui om bogat, aflară că el își lăsase averea acelor prietenii lui care aveau să meargă până la groapă. Așa că cei doi prieteni împărțit între ei averea. Așa este, iubiții mei, și cu Biserica noastră, Ea cheamă la moștenirea cerurilor pe toți, dar puțini sunt cei care urmează acestei chemări. Unii fug de oboseală, alții se tem de ploaia încercărilor, alții sunt fulgerați de trândăvie, iar unii își pierd curajul pe drum. Așa că puțini ajung la ținta alergării...

⁵³ Dse cele mai multe ori se poate spune că filosofia creștin ortodoxă a fost una care a încercat să aducă cu sine o înțelegere a ceea ce am putea denumii o stare de permanentizare sau mai bine spus de a menține actuală starea de bună dispoziție. În sine mai toate curente filosofice au urmărit ceea ce se poate spune starea de bună dispoziție. Dintre cele mai importante curente filosofice amintim aici: platonismul, aristotelismul, epicureismul, stoicismul sau genosticismul. Toate ascestea au voit foarte mult să știe ceea ce este sau mai bine spus cum este înțeles sau cum este văzut ceea ce se poate denumii starea de bună dispoziție. Georges Florovsky, *Filosofia creștin ortodoxă* (Belmont, 1989).

⁵⁴ Sfântul Maxim Mărturisitorul, *Ambigua* (Editura Institutului Biblic: București, 2006 reeditare).

⁵⁵ Vintilă Ovidiu Nicolae, *Fericirea în spiritualitatea ortodoxă* (Alba Iulia, 2012).

Se poate spune că în acest sens au fost mai multe lucruri și mai multe realități în care mai multă lume a privit fericirea și tot ceea ce a ținut de fericire. Fericirea este prin urmare un lucru care ține foarte mult de ceea ce se poate spune o stare care atunci când nu este întemeiată pe fundamente puternice de mai multe ori dispare și nu este de lungă durată. Acest lucru s-a putut vedea de mai multe ori și este bine să îl știm și la fel de bine este bine să fim conștienți de el. Buna dispoziție este o stare de bine pe care omul o simte cât se poate de mult atunci când are o viață sufletească. Unii autori biblici sunt de părere că moartea sufletească poate fi de mai multe ori instaurată prin ceea ce se poate spune lipsa de fericire și de bucurie și de ce nu în ultimă instanță lipsa de bună dispoziție. Sunt mai mulți în zilele noastre care nu sunt conștienți de ceea ce se poate spune o lipsă generică de bună dispoziție. Este de remarcat aici că în mediile în care nu există fericire și nici bună dispoziție, de cele mai multe ori atmosfera este cât se poate de mult apăsătoare și de ce nu deprimantă. Poate una dintre cele mai mari maladii a tinerilor din zilele noastre este cât se poate de mult starea de deprimare și de depresie. Acest lucru apare de cele mai multe ori fiindcă omul nu ajunge la ceea ce cunoaștem ca și starea de deprimare și de depresie. Să ținem cont că sunt mai mulți care nu pot concepe buna dispoziție decât ca și un act lumesc. De mai multe ori Dumnezeu însuși a intervenit în unele cazuri pentru a schimba cursul trist al evenimentelor.⁵⁶

Într-o zi, a venit la o sfântă mănăstire, Isaac Tebeul, care locuia departe, în pustia Tebaidei, și aflând că un ucenic păcătuse de mai multe ori, l-a osândit. După judecată s-a întors în sihăstria sa. Când s-a apropiat de chilie, a văzut cu uimire cum înaintea ușii stă un tânăr, strălucitor ca soarele, cu o sabie în mână.

- Cine ești - a întrebat bătrânul și ce poțestești de la mine?

-Sunt Arhanghelul Mihail, a răspuns tânărul. Nu te las să intri înăuntru.

-Din ce pricină, Mărite Arhanghel?

Și a răspuns îngerul:

-Dumnezeu m-a trimis aici, zicând: Întreabă-l pe Isac ce poruncește să fac cu fratele lui pe care l-a judecat și l-a osândit? Bătrânul s-a rușinat îndată și, căindu-se, a zis:

-Am greșit, iartă-mă! Îngerul a răspuns:

-Scoală-te, Dumnezeu te-a iertat. Păzește-te, de acum înainte, să nu judeci pe cineva mai înainte de a-l fi judecat Dumnezeu.

S-a putut vedea din trecut că de mai multe ori Dumnezeu a intervenit cât se poate de mult direct și de ce nu concret în viața și în istoria omului modelându-i cât se poate de mult scopul și sensul final. Sfinții părinți ne spune că evenimentele și faptele din această viață nu au loc la voia întâmplării ci există un sens sau mai bine spus ceea ce se poate denumi o necesitate finală care ne duce în spre Dumnezeu și în spre exercitarea voii Sale. Iată în acest sens ce ne spune sfântul Isaia Pustnicul despre bucuria duhovnicească sau mai bine spus despre fericirea duhovnicească: „te gândești tu acum, ce bucurie va avea sufletul celui ce slujește lui Dumnezeu când va ajunge la capătul ostinelilor sale? Când el va pleca din această lume, lucrul său va merge înainte, și îngerii se vor bucura împreună cu el, când vor vedea că a scăpat de puterile întunericului. Căci îngerii merg împreună cu el, când sufletul iese din trup. Atunci îi ies înainte toate puterile întunericului, ca să-l oprească, căutând să

⁵⁶ Realitatea este că de cele mai multe ori concepție despre fericire și despre buna dispoziție în zilele noastre este cât se poate de mult haotică și de ce nu incoerentă. Ea de mai multe ori poate oscila sau mai bine pus poate pendula între curente sincretice, gnoze orientale sau occidentale și uneori în New Age. Norman Manea, *Feircirea obligatorie* (Editura Polirom: Iași, 2012, ediția a II-a).

vadă dacă nu cumva vor găsi la el ceva din lucrurile lor. Atunci îngerii nu luptă cu dâșii, ci faptele pe care omul le-a făcut, care îl înconjoară și-l păzesc de mâinile acelor. Dacă biruiesc lucrurile sale, atunci îngerii merg înaintea lui cântând, până când ajung la Dumnezeu cu bucurie. Și în acel ceas, sufletul uită toate lucrurile lumii și toată osteneala sa.” Prin urmare se poate spune că de cele mai multe ori fericirea și tot ceea ce ține de lucrarea ei este cât se poate de mult un sens sau o realitate care ne vine de la Dumnezeu și de la existența cu Dumnezeu Tatăl. Aceste lucruri sunt prin urmare realități cât se poate de mult care ține de ceea ce am putea denumii modul și felul în care este privită fericirea și buna dispoziție de sfinții părinți. Ea este un lucru dinamic și de ce nu un lucru care de mai multe ori este greu de înțeles pentru cei care cred că Dumnezeu ne-a făcut numai pentru această lume. Suntem ființe care ne începem, viața într-un stadiu și vom ajunge să o desăvârșim în celălalt stadiu. Faptele bune pe care el facem: mersul la biserică, participarea la viața bisericii, rugăciunea, pelerinajele, ajutorarea celor neputincioși ne îndreaptă în spre ceea ce sfinții părinți denumesc foarte mult starea de bună dispoziție. Sunt mai mulți care susțin că nu este nevoie de bună dispoziție în sens duhovnicesc. Adevărul că există niște criterii ale bunei dispoziții duhovnicești. Nu se poate de exemplu în casele noastre să aprindem tămâie și în același timp să fumăm. Nu se poate ca în casele noastre să avem icoane și în același timp și poze erotice sau pornografice. Nu se poate ca în casele noastre să ne rugăm sau să citim cărți duhovnicești ascultând o muzică nerozească. Nu putem citii biblia și în același timp să citim cărți de magie. Aceste lucruri sunt incompatibile. După cum am spus omul este o ființă care sufletește sau psihologic are mai multe stări. Omul poate fi bucuros, contemplativ [atunci când este în biserică], solemn atunci când asistă la un lucru care îl înalță, concentrat [atunci când face un lucru pe care vrea să îl termine cu bine], destins [atunci când este în compania prietenilor sau a rudelor], poetic [atunci când ascultă sau citește poezii], uimit [atunci când vede sau citește lucruri extraordinare], curios [atunci când voiește să afle mai multe despre un lucru sau despre o persoană]. Acestea sunt numai câteva dintre trăsăturile care definesc ceea ce am putea numii stările principale ale omului. Există însă și o a doua categorii de stări sufletești sau psihologice ale omului. Ele se leagă mai mult de lumea științei și a științificului. Atunci când omul se avântă în drumul științei, se poate spune că el este cât se poate de mult într-o stare de investigație. Când omul face matematică se poate spune că el se află într-o stare matematică. Când omul se gândește logic se poate spune că el se află într-o stare logică și când omul se gândește la Dumnezeu se poate spune că este cât se poate de mult într-o stare religioasă. Acestea sunt numai câteva dintre stările sau trăirile omului.⁵⁷ Prin urmare, este cât se poate de adevărat că de cele mai multe ori ceea ce se poate afirma ca fiind starea de bine sau mai bine spus starea de bună dispoziție nu este o experiență subiectivă pe care unii dintre noi o simțim ci este cât se poate de mult ceea ce se poate defini sau mai bine spus ceea ce definește sensul și realitatea ultimă a comuniunii cu Dumnezeu și cu semenii.⁵⁸

Lângă biserica principală a schitului Sfânta Ana din Muntele Athos, se află o căsuță numită a „Patriarhului”. Un patriarh, pe nume Chiril, locuia acolo în asceză; el își lăsase

⁵⁷ Radu Teodorescu, *Trăire și studiu creștin ortodox în timpurile noastre* (Cugir, 2014).

⁵⁸ Este cât se poate de adevărat că de cele mai multe ori în zilele noastre se poate vedea ceea ce se poate denumii un fel de stare de „negație” sau mai bine spus o stare de negativitate când vine de a face cunoscută sau mai bine spus de răspândii starea de bună dispoziție în sânul maselor. De mai multe ori mas media mai ales nu face decât să îl ducă pe om într-o direcție greșită și eronată în ceea ce privește buna dispoziție și starea de comuniune cu semenii și cu Dumnezeu. Radu Herjeu, *Tehnici de propagandă: manipulare și persuasiune în televiziune* (București, 2000).

scaunul patriarhal și venise ca să locuiască acolo ca simplu monah. Părinții își cărau lucrurile în spate, dar îi spuneau patriarhului:

- Ești bătrân, Prea Fericite, și nu ești obișnuit cu felul nostru de viață. Îți vom aduce un mic catâr ca să-ți încarci proviziile pe el.

Deci, îi aduseră un măgăruș, iar el urca și cobora muntele cu el. Într-o zi, pe când patriarhul urca cu animalul, iar ceilalți părinți își aveau proviziile de hrană în spate, ei se așezară ca să se odihnească puțin. Și pe când patriarhul era pe jumătate treaz, el o văzu deodată pe Maica Domnului împreună cu îngerii. Prea Curata Fecioară ținea un vas în mână și le dădea de băut părinților care-și purtau lucrurile în spate; îngerii aveau batiste și le ștergeau sudoarea. El văzu cu uimire că ei ștergeau sudoarea catărului, iar el îi rugă:

- Ștergeți-mă și pe mine, vă rog.

Atunci Maica Domnului îi spuse:

- Părinte, tu nu ai nădușit; noi îl vom șterge pe asin căci el a asudat.

Apoi se trezi și își veni în sine. El le spuse părinților:

- Luați asinul, pentru că îmi pierd binecuvântările. Maica Domnului și îngerii l-au șters pe asin și pe mine nu! De atunci încolo, și el își căra lucrurile în spate. Cât de multe astfel de lucruri s-au întâmplat în viețile părinților! Dacă noi am fi fost măcar acolo să le vedem! Acum, astfel de lucruri sunt rareori întâlnite; ele s-au pierdut cu totul. Deci, să fim atenți la conștiința noastră. Să dobândim o bună conștiință prin ascultare, umilință, spovedanie și o minte și inimă smerite. Să evităm voia de sine, care zămislește încrederea de sine și conștiința cea rea.⁵⁹

Prin urmare se poate spune că de mai multe ori ceea ce credem noi sau mai bine spus ceea ce susținem noi că este buna dispoziție în realitate nu este. Am spus povestea de mai sus pentru a ilustra acest mare adevăr și acest mare lucru care este contestat de mai multe ori în zilele noastre. Este cât se poate de adevărat că de mai multe ori lumea din jurul nostru este o lume care are o noțiune cât se poate de empirică și de ce nu lumească despre bune dispoziție. Acest gen de noțiune merge de cele mai multe ori mână în mână cu ceea ce cunoaștem ca și bogăția. Am spus mai sus că nu în toate cazurile bogăția aduce fericirea. Fericirea pe care mai mulți lideri politic ne-o promet de dovedește de cele mai multe ori o iluzie. Aceste lucruri au fost prezente și pe vremea sfinților părinți din vechime. De mai multe ori fericirea pe care lumea o promitea pe vremea sfinților părinți a fost la fel de iluzorie ca și cea din zilele noastre. Aceste lucruri au fost prin urmare experimentate și trăite de mai multe ori în zilele noastre. Buna dispoziție pe care ne-o oferă pnevamtologia creștin ortodoxă nu este o fericire în acest sens care este condiționată de factorul politic sau de factorul mas mediei. Este vorba de o fericire pe care omul o trăiește atunci când știe că face binele și uneori chiar dacă este defăimat și marginalizat se poate spune că acest om își duce menirea la final. Fericirea este un lucru pe care îl dorește toată lumea și orice om dorește sau mai bine spus vrea să fie fericit. Ceea ce trebuie să avem în vedere este că mai înainte de a fii fericiți trebuie să fim cât se poate de mult bine dispuși.⁶⁰

⁵⁹ Am spus această întâmplare mai puțin cunoscută pentru a arăta că de mai multe ori unii dintre noi consideră că ceea ce este aparent este buna dispoziție și în realitate nu este.

⁶⁰ După cum am spus, concepția sfinților părinți despre bună dispoziție este de cele mai multe ori un lucru sau o realitate cât se poate de mult diferită și de ce nu separată de ceea ce înțelege marea majoritate a lumii. Pentru mai multă lume dintre noi buna dispoziție și fericirea înseamnă alcool, tutun sau droguri. Evident, aceste lucruri sunt cât se poate de mult „bune dispoziții iluzorii.” Trebuie să știm că ortodoxia ne pune ai multe metode și mai multe mijloace pentru a ajunge la ceea ce este sau mai bine spus la modul în care este concepută buna dispoziție. O concepție care este fost în cele din urmă respinsă de ortodoxie a fost că buna

Ortodoxia ne spune că există o concepție cât se poate de clară și de bine definită a ceea ce este sau mai bine spus a modului în care ea este cât se poate de mult definită. Iată ce spune în acest sens un mare sfânt din vechime, Sfântul Macarie Egipteanul: „daca iubești slăvirile oamenilor, și năzuiești să fii cinstit, și cauți confortul, te depărtezi de la cale. Trebuie să te răstignești alături de Cel Răstignit, să pătimești cu El ce a pățit, ca să te poți preamări cu El ce este preamărit.” Este cât se poate de evident din acest citat că Sfântul Macarie cel Mare ne spune că fericirea ultimă sau mai bine spus buna dispoziție este cât se poate de mult un lucru sau o stare care ține cât se poate de mult de starea de comuniune cu Domnul Iisus Hristos. El este Cel în care se poate spune omul găsește în plan duhovnicesc fericirea sau starea ultimă de comuniune în bună dispoziție. Se poate spune că aceste lucruri sunt cât se poate de mult definitorii concepției creștin ortodoxe a fericirii și a tot ceea ce ține de fericire. Fericirea este prin urmare un lucru sau o stare care ne duce în cele din urmă la Dumnezeu Tatăl. Ajungem la Dumnezeu Tatăl prin persoana Domnului Iisus Hristos. Aceste lucruri se poate spune că sunt cât se poate de mult cele care ne definesc și cele care susțin sensul final al iubirii de Dumnezeu. Iubirea de Dumnezeu se poate spune că nu poate crea o stare de proastă dispoziție sau mai bine spus nu poate să îl ducă pe om la ceea ce este foarte mult frica și sentimentul de teroare. Aceste lucruri sunt cât se poate de mult cele care definesc și cele care susțin starea de fericire și de bine dispoziție în ortodoxia creștină.⁶¹

Faptul că Dumnezeu Tatăl nu rămâne cât se poate de mult imul sau de ce nu lipsit de interes la stările noastre sufletești și de ce nu la buna noastră dispoziție și sau mai bine spus la fericirea noastră este un lucru pe care mai mulți sfinți părinți l-au certificat și de ce nu autentificat. Acest lucru îl vom ilustra cu o întâmplare mai puțin cunoscută pe care o vom reda în rândurile de mai jos. O persoană virtuoasă, îndemnată de duhovnicul ei, obișnuia să se împărtășească regulat. Într-o duminică, preotul de la biserica unde mergea, a refuzat să-i dea Preacuratele Taine pe motiv că “nu se cade femeilor să vină la împărtășanie atât de des.” - Să vii să te împărtășești în Duminica a patra din post, i-a zis. Copila a fost mâhnită de atitudinea părintelui și de purtarea lui. După încheierea Sfintei Liturghii, ea a rămas în biserică și a început să se roage cu multă evlavie și din toată inima. În același timp vărsa lacrimi în tăcere, din cauza lipirii de darul și de harul dumnezeiesc. Deodată a văzut în fața ei un Arhiereu impunător și mai strălucitor decât soarele, înconjurat de mulțime de preoți și diaconi în veșminte strălucitoare, în timp ce Îngerii și Arhanghelii cântau cu o voce negrăit de dulce. Atunci Hristos Arhiereul, cu un glas blând a întrebat-o pe fată de ce plânge. Acea, cu multă reținere i-a relatat întâmplarea cu oprirea de la Împărtășanie. Marele Arhiereu a intrat în Sfântul Altar, și a luat din Artofor o părticică, a chemat-o și a cuminecat-o El Însuși, cu mâna Sa dumnezeiască, zicându-i:

- Primește Trupul și Sângele Meu, ca arvună a vieții cele veșnice.

Apoi, S-a înălțat la ceruri, cu toată ceata puterilor îngerești. Iar acea fată, fericită, a rămas în biserică, copleșită de o bucurie negrăită. Puțin mai târziu, la întoarcerea preotului,

dispoziție se poate defini de tot ceea ce este sau de tot ceea ce ne aduce plăcerea. Acest gen de concepție este cât se poate de mult ceea ce am putea denumi hedonismul. Realitatea este că hedonismul este mai mult o filosofie decadentă care îl subjugă pe om plăcerii de orice formă. Este adevărat că plăcerea joacă un rol important în viața omului dar ea nu este singura care ajunge să îl definească. Părintele Ilie Cleopa, *Ne vorbește părintele Cleopa* (Editura Hușilor și a Romanului, 1993-2005) în 18 volume.

⁶¹ Dumitru Popescu, *Știință și teologie* (București, 2001).

i-a descoperit acestuia întâmplarea neobișnuită cu împărtășania din Chivot. Și pentru că particulele de Sfânta Împărtășanie erau numărate, preotul a crezut și el.

De mai multe ori se poate spune că starea de nefericire și starea de proastă dispoziție nu este un lucru pe care Dumnezeu îl face. Faptul că în lumea noastră există foarte multă nefericire și sunt mulți care sunt cât se poate de triști și de ce nu extrem de mâhniți sau deprimați nu înseamnă că Dumnezeu este autor al acestor lucruri. De mai multe ori acțiunile omului sunt de așa natură că el se poate spune ajunge să nu mai știe ceea ce este sau mai bine spus cum este adevărate fericire și bucurie. Bucuria după cum am spus este o stare care se poate permanentiza sau mai bine spus se poate amplifica de prin ceea ce cunoaștem sau mai bine spus prin ceea ce știm ca și pnevmatologia creștin ortodoxă. Acest lucru de mai multe ori este negat de cei care sunt necredincioși. Este bine să știm sau mai bine spus este necesar să știm ceea ce aduce pnevmatologia creștin ortodoxă. Ea este un lucru care ne duce în spre ceea ce putem sensul și definiția finală a vieții noastre sau mai bine spus în spre ceea ce înțelegem prin buna dispoziție. După cum am spus, există o bucurie sau o bună dispoziție lumească care este de cele mai multe ori trecătoare și care poate venii în om prin diferite metode. Una poate fii citirea unei cărți comice, o alta poate fii vizionarea unui film de comedie sau o alta poate fii de ce nu participarea la o piesă de teatru comic. Aceste lucruri se poate spune că îl bine dispun sau îl face pe om bucuros.⁶²

La fel de bine se poate spune că de mai multe ori starea de bucurie este cât se poate de mult o stare care ține de modul în care omul ajunge la ceea ce este sau mai bine spus la starea de obișnuință cu bucuria. Permanentizarea bucuriei nu se câștigă prin ceea ce se poate denumii terapia sau diferite metode de consiliere psihologică din zilele noastre ci mai mult prin ceea ce am putea denumii viața duhovnicească. Ceea ce mai multă lume ignoră în zilele noastre este că de cele mai multe ori se poate spune păcatul este cauza ultimă a nefericirii. Păcatul este un lucru sau mai bine spus o realitate care de mai multe ori noi nu o cuprindem sau mai bine spus noi nu o înțelegem în adevăratul sens. Se știu de mai multe feluri sau mai bine spus de mai multe genuri de păcat sau de păcate. Un păcat profund ne spune sfinții părinți că a fost păcatul strămoșesc care a fost șters de Domnul Iisus Hristos dar ale cărui consecințe se mai pot vedea în lumea noastră.⁶³

Un om veni la un înțelept și i se plânse că duce o viață prea aspră:

- Înțeleptule, viața mea a devenit insuportabilă. Într-o singură cameră locuim șase inși.

Ce să mai fac acum ? Înțeleptul îi răspunse:

- Tu ai o capră, nu-i așa ? Ia-o cu tine în cameră !

Omul crezu că nu a auzit bine:

- Să iau capra cu mine în cameră ?

- Fă cum ți-am spus, îi răspunse înțeleptul. Apoi, peste o săptămână de zile, vino din nou la mine !

Peste o săptămână, omul posomorât și descurajat, veni la înțelept și-i spuse:

- Nu mai pot rezista, capra miroase îngrozitor !

Înțeleptul îi spuse:

- Mergi acasă și du capra în staul, la locui ei. Apoi, peste o săptămână, vino din nou la mine !

Săptămâna trecu repede. Când veni la înțelept, fața omului strălucea de bucurie:

⁶² Benedict Stanciu, *Cuvinte de nădejde celor fără de nădejde* (Editura Sofia: București, 2008).

⁶³ Fabian Anton; *Veniți de luați bucurie* - o sinteză a gândirii Părintelui Teofil în 750 de capete (Editura Teognost, Cluj Napoca, 2001).

- Viața e minunată, înțeleptule. Ne bucurăm pentru orice minut ! Capra nu ne mai creează probleme. Suntem numai noi șase !

După cum am spus de mai multe ori atunci când avem de a face cu bucuria sau cu buna dispoziție este bine să avem în vedere sau mai bine spus este bine să știm să facem practica sau mai bine spus tot ceea ce ține de ascetică. Pentru ca să menținem starea de bună dispoziție sau mai bine spus starea de bucurie după cum am spus avem nevoie să facem exercițiu sau mai bine spus să facem faptele care ține de viața duhovnicească. În acest mod se poate spune că buna dispoziție sau mai bine spus bucuria se v-a permanentiza între noi. Acest lucru este ceea ce am putea spune o puternică conștiință și motivație pe care fiecare dintre noi trebuie să o avem. După cum am spus mai sus, prin fire omul caută bucuria și buna dispoziție și evită ceea ce este tristețea sau mai bine spus mâhnirea. Ceea ce unifică omul în cele din urmă este sursa ultimă sau mai bine spus care este originea ultimă a bucuriei sau a mâhnirii. Bucuria și mâhnirea sunt cât se poate de mult două stări opuse și în sens ultim se poate spune că ele au o origine ultimă. Evident, bucuria vine de la Dumnezeu și tristețea vine de la cel rău sau diavol. Acest lucru a fost certificat de mai mulți sfinți părinți. Este de remarcat aici că sfinții părinți au vorbit de mai multe ori de antagonia finală care ne spune că în timp ce în rai domnește bucuria, buna dispoziție și fericirea, în iad domnește cât se poate de mult tristețea și de ce nu teroarea. Adevărul este că lumea din zilele noastre este de mai multe ori mult prea emancipată ca să mai creadă în ceea ce se poate spune stare a de tristețe ca provenind de la cel rău. Realitatea este că cel rău este autor al tristeții și au fost cazuri în care de mai multe ori tristețea a fost atât de profund și cel rău a lucrat atât de mult cu anumite persoane că aceștia au ajuns de și-au curmat viața. Poate părea cumva copilăresc să spunem acest lucru, dar tristețea după sfinții părinți este un duh care se poate să îl posede pe om. După cum am spus au fost mai mulți sfinți părinți care au vorbit de un diavol al tristeții și al deznădejdiei. Acesta se poate spune că este cel care îl face să creadă pe om că nu mai este nici un fel de șansă și nu mai este nici un fel de speranță pentru el. De cele mai multe ori acest diavol [care după unii se numește Belfegor, dar a putut fi găsit și cu alte denumiri] îl atacă pe om și îi face viața posacă și posomorâtă. Așa de face că mai mulți dintre noi în realitate sunt triști și deznădăjduiți.⁶⁴

CAPITOLUL PATRU

BUNA DISPOZIȚIE ÎN SCRIERILE SFINȚILOR PĂRINȚI

După cum am enunțat mai sus, sfinții părinți ai Bisericii Creștin Ortodoxe au fost din cele mai vechi timpuri preocupați sau mai bine spus cât se poate de mult bine informați de ceea ce se poate spune bucuria sau buna dispoziție. Ei au făcut acest lucru de mai multe ori și în rândurile care vor urma ne vom referii la câțiva dintre cei mai cunoscuți sau cei mai importanți sfinți părinți. Este de amintit aici că Noul Testament ne-a pus în față ceea ce se poate denumi sensul și finalitatea ultimă a veseliei. Bucuria este o stare pe care în această viață numai o degustăm având să o consumăm în viața care v-a venii. Acest lucru este un mare adevăr al dogmei creștin ortodoxe. De cele mai multe ori se poate spune că sensul și finalitatea ultimă a bunei dispoziții este un lucru care se trăiește sau mai bine spus în experimentăm atunci când nu avem cum să știm sau mai bine spus când nu ne așteptăm.⁶⁵

⁶⁴ Teofil Pârâian, *Bucuriile credinței* (Editura Mitropoliei Olteniei, Craiova, 2004).

⁶⁵ Sfântul Ioan Hrisostom, *Lumina sfințelor scripturi* (Editura Anestis, 2008).

Realitatea este că marii sfinți părinți ai ortodoxiei au fost oameni ai bucuriei și de ce nu oameni ai buneii dispoziții. Pentru a ajunge la o stare de bucurie și de bună dispoziție de cele mai multe ori sfinții părinți ne-au spus și ne-au adus în vedere că noi trebuie foarte mult să ajungem la ceea ce este sau mai bine spus la cum este excesul. Acest lucru a fost cât se poate de mult o trăsătură a mai multor sfinți părinți care ne-au spus că în cele din urmă excesul este o stare care face ca de cele mai multe ori buna dispoziție să dispară de la noi. Sfinții părinți din vechime cum am spus sfinții Policarp episcopul Smirnei, Sfântul Ignatie Teoforul, Sfântul Clement Romanul, Sfântul Iustin Martirul și Filosoful au fost de părere că în această lume există două căi pe care ei le-au denumit calea întunericului și calea luminii. Calea întunericului din câte ne dăm seama este foarte mult o cale a răului și a distrugerii, în timp ce calea binelui este foarte mult o cale a binelui și a bucuriei. Aceste două căi sunt după sfinții părinți cât se poate de mult în antagonie și nu există nici o modalitate de reconciliere între ele.

Se poate spune că sfinții părinți apostolici au avut cât se poate de mult o înțelegere proprie a ceea ce este sau mai bine spus a modului în care ajungem sau înțelegem ceea ce este sau cum este bucuria și buna dispoziție. Ei se confruntau cu anumite probleme tipice lumii antice dintre care una dintre cele mai grave a fost cât se poate de mult idolatria. Pare greu de crezut pentru noi cei de azi că în vechime sau mai bine spus în timpurile antice lumea se închina la idoli. Acești idoli de mai multe ori aduceau nefericire sau ceea ce am putea spune întunericul spiritual. Este bine să amintim aici ceea ce au fost sau ceea ce sunt denumite așa numitele capiști idolești care erau dedicate la mai mulți zei [diavoli]: Minerva, Diana, Afrodita, Jupiter, Dionisios, Orisis, Isis, Zeus sau Zamolxe. Se știe de exemplu că în Grecia antică de cele mai multe ori pe muntele Olimp aveau loc mai multe ceremonii cu caracter religios, dar care erau închinare zeilor și nu lui Dumnezeu. Am putea fii întrebați ce relevanță au toate aceste lucruri cu tema noastră, tema bucuriei și a buneii dispoziții? Se poate spune că există foarte multă relevanță fiindcă în cele din urmă aceste culte antice aduceau cu sine de cele mai multe ori deprimarea și nefericirea. De ce este așa? Mai multe dintre aceste culte cereau aducerea de jertfe umane. De exemplu în Grecia exista crezul că dacă un copil se naște cu un handicap el să fie omorât fiindcă nu merită să trăiască. Aceste ideologii idolatre au fost realități ale lumii antice care au deprimat de mai multe ori pe om. Părinții apostolici au spus că omul nu poate să își găsească bucuria și buna dispoziție în cultele zeilor care se manifestau prin închinarea la idoli ci mai mult prin ceea ce ei au denumit credința creștină sau mai bine spus credința în Domnul și Mântuitorul Iisus Hristos. Dacă îi vom citi mai amănunțit pe cei mai mari patru sfinți părinți apostolici: Sfântul Iustin Martirul și Filosoful, Sfântul Clement Romanul, Sfântul Ignatie Teoforul și pe Sfântul Policarp episcopul Smirnei vom putea descoperii acest mare adevăr: idolatria nu face decât să îl înjosească pe om și să îl îndobitocască fiindcă ea îl face să accepte ceea ce este creat sau făptura în locul a ceea ce este necreat sau mai bine spus Creatorul tuturor.⁶⁶ Se poate spune că de mai multe ori cultele idolatre erau cât se poate de mult deprimante și depresive. Unele dintre aceste culte cum a fost cazul lui Moloc în orientul mijlociu cereau chiar sacrificarea unor bebeluși în numele acestui zeu. La fel de bine se știe că în Dacia lui Burebista exista tot așa un obicei idolatru de a arunca pe un om într-o sulită pentru ca el să

⁶⁶ Din fericire mai avem și azi scrierile sfinților părinți apostolici care au fost redactate acum mai bine de 1900 de ani. Ele dau mărturie despre faptul că omul poate ajunge la o stare de bucurie sau de bună dispoziție permanentă prin credința în Domnul Iisus Hristos care este Cel ce aduce speranță și bunăvoință omului. *Scrierile părinților apostolici* (Editura Institutului Biblic: București, 1979, ediția a doua 1995).

fie un fel de ofrandă și un fel de jertfă și un sol adusă în numele lui Zamolxe. Aceste lucruri sunt cât se poate de mult cele care ne spun că de mai multe ori ceea ce știm și ceea ce este credința creștin ortodoxă nu putea să fie în acord cu aceste practici. Sfinții părinți din vechime au luat atitudine și s-au opus acestor practici păgâne și oculte. Părinții apostolici se poate spune că au văzut viața religioasă ca și o viață cât se poate de mult a bucuriei și a bune dispoziții. Acest lucru este o realitate pe care nu se poate să o ignorăm. Bucuria și buna dispoziție sunt lucruri pe care nu se poate să nu le luăm în calcul. Aceste lucruri sunt prin urmare ceea ce se poate spune realități de care trebuie să ținem cont.

Pentru sfinții părinți apostolici se poate spune că viața creștină a fost cât se poate de mult ceea ce este sau mai bine spus ceea ce am putea defini ca și sensul și realitatea creștină. Ei au fost cei care imediat după Domnul Iisus Hristos și sfinții apostoli au ajuns foarte mult să definească sau mai bine spus să contureze ceea ce este și cum este definită viața creștinească. Aceste lucruri sunt realități de care trebuie să ținem cont. Viața creștină din cele mai vechi timpuri și din perioada sfinților părinți apostolici a fost cât se poate de mult o viață a bucuriei și a bune dispoziții. Prin urmare părinții apostolici au știut din vechime ceea ce este sau cum este buna dispoziție. Se poate spune că religios lumea antică avea nevoie de bună dispoziție și de bucurie fiindcă în cele din urmă acest lucru era o necesitate a acelor timpuri. Se poate spune că mediul religios al lumii antice era unul cât se poate de mult deprimant și depresiv. Tot ceea ce știa omul antic sau mai bine spus ceea ce avea el de făcut era cât se poate de mult să se închine la statuile zeilor care împânzeau lumea la acea perioadă de timp. Sfinții părinți apostolici au venit cu o viziune sau mai bine spus cu o perspectivă nouă. Ei au venit cu idealul creștin care le spunea oamenilor că Dumnezeu nu stă în statui și idoli ci el este pretutindeni și oriunde. Acest lucru se pare că a deranjat mentalitățile și se știu de mai multe cazuri de martirizare făcute în antichitate. Sfinții părinți apostolici au venit cu o idee care a fost cât se poate de mult negativă pentru idolatria antică: libertatea religioasă. În realitate nu exista prea multă libertate religioasă în antichitate și acest lucru a putut fi văzut cât se poate de mult din ceea ce știm ca și persecuțiile anticreștine.⁶⁷ După cum am spus este bine să ne amintim de părinții apostolici și să ne dăm seama că ei au făcut mult pentru timpurile și pentru epoca loc. Se poate spune că ei au adus cu sine optimismul și speranța lumii antice. Lumea antică a fost o lume extrem de diferită de ceea ce știm sau mai bine spus de ceea ce cunoaștem noi în zilele noastre. Aceste lucruri au fost de mai multe ori negate. Pentru lumea antică era greu de conceput faptul că o statuie a unui zeu nu este identică sau mai bine spus tot una cu zeul însuși. Acest lucru a fost în cele din urmă descoperit de autori biblici și mai ales de sfântul David care spune la un moment dat în psalmii său că „toți idoli neamurilor sunt diavoli.” Dacă în spatele idolilor se ascundeau sau mai bine spus erau diavoli este cât se poate de adevărat că acest lucru trebuie combătut. În acest sens mai multe dintre scrierile sfinților părinți a fost cât se poate de mult atestat și arătat de acest lucru. Idolii erau un fel de portal pentru ca diavolii să vină în această lume. Părinții apostolici au luat prin urmare atitudine și au combătut acest lucru. Schimbarea însă avea să vină mult mai târziu pe vremea Sfântului Constantin cel Mare și a mamei sale Sfânta Elena care a declarat creștinismul religia oficială sau religie de stat pentru prima dată.

Se poate spune că părinții apostolici au fost oameni ai bucuriei și ai veseliei. Deși de mai multe ori ei au fost suprimați și oprimați se poate spune că ei au adus în antichitate cât se poate de mult un mesaj de bucurie și de fericire. Acest lucru este o realitate de care

⁶⁷ Radu Teodorescu, *Sfântul și sfințenia creștin ortodoxă în timpurile de azi* (Cugir, 2014).

trebuie să ținem cont. În special în cazul Sfântului Iustin Martirul și Filosoful se poate vedea cât se poate de mult că religiile care erau în primele trei secole după Hristos nu erau religii care susțineau sau mai bine spus îl duceau pe om la bună dispoziție. Se știe astfel că de exemplu în cazul Sfântului Iustin Martirul și Filosoful el a vorbit foarte mult de ceea ce se poate spune o filosofie sau mai bine spus o modalitate de a face o filosofie creștină. Această filosofie era cât se poate de mult o filosofie a bunei dispoziții și a bucuriei care îl aveau pe Domnul Iisus Hristos în centrul ei. Sfântul Iustin Martirul și Filosoful a fost prin urmare unul dintre primii filosofi creștini ortodocși ai lumii în care trăim. El este cel care se poate spune a susținut că se poate face sau mai bine spus există posibilitatea unei filosofii creștine sau mai bine spus a filosofiei care îl avea în centrul ei pe Domnul Iisus Hristos. Adevărul este că acest lucru a fost găsit inconvenient pentru filosofii idolatrii ai timpului care au găsit de cuviință să îl găsească vinovat de moarte pe sfântul Iustin Martirul și Filosoful. A fost un fapt trist că sfântul Iustin Martirul și Filosoful avea să fie omorât pentru că a susținut sau mai bine spus a menținut credința sa în Domnul Iisus Hristos. El a fost executat în anul 165 pentru faptul că a mărturisit credința în Domnul Iisus Hristos. Aceste lucruri sunt realități pe care trebuie să le avem în vedere. Poate una dintre cele mai optimiste și cele mai pline de bună dispoziție scrieri ale Sfântului Iustin Martirul și Filosoful a fost cât se poate de mult *Despre înviere*.

Psihologic Sfântul Iustin Martirul și filosoful a fost de părere că o metodă de a menține și a susține cât se poate de mult bucuria și buna dispoziție este cât se poate de mult dialogul. Dialogul este o metodă de a menține și la fel de bine de a amplifica cât se poate de mult bucuria și buna dispoziție. Într-o lume antică care de cele mai multe ori monologa pentru și în favoarea idolatriei Sfântul Iustin Martirul și Filosoful a avut curajul de a aduce în atenția contemporanilor său dialogul sau mai bine spus starea de dialog. În acest sens el avea să scrie o lucrare care a fost celebră în epocă: *Dialogul cu iudeu Trifon*.⁶⁸ Se poate spune în acest sens că în plan istoric Sfântul Iustin Martirul a făcut cât se poate de mult o trecere sau mai bine spus o tranziție de la ceea ce a fost cât se poate de mult filosofia mai înainte de Hristos și ceea ce a fost filosofia după Hristos. S-a spus de mai multe ori că și filosofii care au trăit mai înainte de Hristos au voit cât se poate de mult înțelepciunea și să ajungă la o stare de comuniune cu Dumnezeu Tatăl. Acest lucru a fost realizat în special de trei mari filosofi antici: Platon, Socrate și Aristotel. Se poate spune că în filosofia lor aceștia L-au căutat pe Dumnezeu și au voit să slujească lui Dumnezeu. Platon a fost cel care a lansat moda dialogului în filosofie și acest lucru se poate spune că a fost moștenit și de Sfântul Iustin Martirul și Filosoful care și-a scris una dintre cele mai importante lucrările ale sale sub formă de dialog. Se poate spune că o calitate a omului este capacitatea sau mai bine spus deschiderea sa față de dialog. La timpul sfântului Iustin Martirul și Filosoful exista foarte puțin dialog religios. Trifon era un rabin iudaic care era foarte bine instruit în legea iudaică. Sfântul Iustin v-a duce cu el un dialog și se poate spune că el a voit foarte mult ca să aducă pe câți mai mulți iudaici la credința în Domnul Iisus Hristos.⁶⁹

Este cât se poate de adevărat că sfinții părinți apostolici au fost persoane și oameni ai dialogului. Acest lucru este o realitate și trebuie să o avem în vedere. A fi un om al dialogului este cât se poate de mult un lucru sau un fapt care ne duce în spre ceea ce poate spune bucuria sau buna dispoziție a dialogului. În mod firesc se poate spune că dialogul

⁶⁸ *Apologeti de limbă greacă*, Părinți și Scriitori Bisericești [PSB], (Editura Institutului Biblic: București, 1980).

⁶⁹ Ioan Ică jr. *Sfantul Iustin Filozoful-Martir: dosarul autobiografic, hagiografic si liturgic* (Editura Desis: Sibiu, 2011).

aduce cu sine de cele mai multe ori buna dispoziție și de ce nu bucuria. Nu orice dialog aduce cu sine buna dispoziție și de ce nu bucuria. Pentru ca un dialog să ne ducă la ceea ce se poate spune buna dispoziție sau mai bine spus bucurie trebuie ca acest dialog să fie cât se poate de mult unul constructiv. Acest lucru a fost de mai multe ori negat. Realitatea este că trăim într-o lume care dialoghează foarte mult: se dialoghează la televizor, la radio, pe internet, pe stadioane sau în marile metropole ale lumii. Ceea ce se poate vedea este că de mai multe ori aceste dialoguri nu aduc buna dispoziție. Înțelegem că un dialog bun este un dialog constructiv în care ambii parteneri de dialog au de beneficiat. Acest lucru de mai multe ori a fost negat și de ce nu trecut cu vederea. S-a putut vedea că în colectivele unde se dialoghează de mai multe ori buna dispoziție domină și oamenii se simt foarte bine. Aceste lucruri sunt cele care ajung să demonstreze că sfântul Iustin Martirul și Filosoful a fost o persoană care a avut conștiința sau mai bine spus și-a dat seama de beneficiile dialogului. Se poate spune că de la Sfântul Iustin Martirul și Filosoful învățăm un lucru fundamental și de ce nu un lucru cât se poate de important: dialogul este o metodă sau o modalitate de a ajunge la buna dispoziție atunci când nu avem bună dispoziție. Trebuie să știm că cei care nu știu să dialogheze nu sunt persoane care în plan moral sunt inferioare. Acest lucru de mai multe ori a fost negat și contestat. Dialogul nu este un scop în sine dar el a fost practicat de sfinții părinți apostolici din vechime și este bine ca și noi să îl practicăm dacă vrem să urmăm sfinților. Aceste lucruri se poate spune sunt definitorii unei stări de bună dispoziție la care poate ajunge un om. De cele mai multe ori buna dispoziție este un lucru care nu are de a face cu religia dar se poate spune că și în religie buna dispoziție se menține și se fondează pe dialog. După cum am spus, trebuie să facem o distincție cât se poate de clară între dialogul constructiv și dialogul distructiv. În dialogul distructiv toată lumea are de beneficiat. Acest lucru este o realitate pe care trebuie să o avem în vedere. Din cele mai vechi vremuri lumea a dialogat și se poate spune că acest lucru a fost cât se poate de mult un lucru bun sau mai bine spus a adus cu sine mai multe beneficii. Unul dintre beneficiile dialogului este cât se poate de mult faptul că el aduce ceea ce am putea spune buna dispoziție interlocutorilor. A ști să porți un dialog civilizat este în cele din urmă o trăsătură a omului superior.⁷⁰

Secolul al IV-lea a adus cu sine ceea ce se poate spune ample mutații în viața Bisericii Creștin Ortodoxe prin ceea ce am spus că pentru prima dată în istoria lumii Biserica Creștin Ortodoxă a devenit o biserică de stat și prin urmare a devenit o instituție care trebuia să coopereze cu unitățile de stat. Așa se face că cu această ocazie a apărut un mare val de nemulțumiri în cadrul Bisericii Creștin Ortodoxe care susținea că în cele din urmă este nevoie de ceea ce se poate spune o viață creștină totală. De mai multe ori Biserica necesita să locuiască cu ceea ce se poate denumii ca și imperiul sau tot ceea ce ținea de puterea sau de forța imperială. În secolul al IV-lea au apărut pentru prima dată ceea ce cunoaștem în zilele noastre ca și călugării creștini ortodocși care se poate spune au fost oameni ce au voit să ducă un mod de viață deplin creștin. Ei au putut vedea că aderența la creștinism a fost de cele mai multe ori doar una formală în societatea externă și în acest mod se poate spune că de cele mai multe ori acest lucru era pentru ei inconvenient. Este cu adevărat paradoxal că mari călugări ortodocși ca și Sfântul Antonie cel Mare, Sfântul Arsenie cel Mare, Sfântul Teodosie cel Mare, Sfântul Pahomie cel Mare sau Sfântul Sisoe cel Mare au fost oameni au bunei dispoziții. Aceste lucruri se poate spune că de mai multe ori au dus la ceea ce se spune paradoxul monahal. În secolul al IV-lea se poate spune că ceea ce

⁷⁰ Constantin Bălăceanu Stolnici, *Dialoguri despre cele nevăzute* (Editura Harisma: București, 1995).

cunoaștem azi ca și creștinism a ajuns să fie un fel de paradox. Acest paradox a fost cât se poate de mult ceea ce am susține azi ca și monahismul creștin ortodox. Călugării au voit cât se poate de mult o rupere sau mai bine spus o separație de ceea ce a însemnat formalismul pe care l-a adus cu sine încreștinarea imperiului bizantin. Retrași în pustie și în locuri părăsite de cele mai multe ori călugării ortodocși au ajuns să trăiască ceea ce se poate spune un fel de paradox al buneii dispoziții și al bucuriei. Nu era nimeni în pustie care să îi mai perturbe și care să îi deranjeze de la ceea ce se poate spune calea creștin ortodoxă. Este adevărat că în pustie cei mai mulți călugări s-au dus pentru a se mântui dar trebuie să avem în vedere aceste lucruri la un alt nivel sau mai bine spus să privim aceste fapte în planul religiei creștin ortodoxe. Călugării creștin ortodocși au prin urmare o istorie de aproape 1600 de ani și se poate spune că ea s-a inaugurat foarte mult cu ceea ce a însemnat momentul în care lumea s-a încreștinat. Se poate spune că paradoxal în pustie și în deșert nu se poate simții foarte mult starea de bună dispoziție și starea de fericire. Ei bine călugării creștin ortodocși au realizat acest lucru.⁷¹

Lumea monahală din secolul al IV-lea se poate spune că și-a făcut propria ei idee sau mai bine spus propriul ei concept de ceea ce înțelegem sau mai bine spus despre ceea ce este sau cum este definită starea de bună dispoziție. Starea de bună dispoziție se poate spune că a fost realizată de călugării creștin ortodocși prin ceea ce noi denumim azi ca și starea de viață duhovnicească: rugăciune, post, nevoință, spovedanie, împărtășanie, fapte bune, ascultare de cei mai mari și altele ca și acestea. Starea de bună dispoziție după cum am spus se v-a contura într-un mod propriu și original în ceea ce cunoaștem astăzi ca și creștinismul ortodox. Secolul al IV-lea a oferit însă și alte nume de mare semnificație pentru ceea ce cunoaștem sau mai bine spus pentru ceea ce știm astăzi ca și viața duhovnicească. Dintre cei mai importanți îi amintim pe: Sfântul Atanasie cel Mare, Sfântul Vasile cel Mare, Sfântul Grigorie Teologul, Sfântul Grigorie de Nyssa, Sfântul Nicolae al Mirelor Lichiei și mulți alții. Se poate spune că secolul al IV-lea a dat rezultate în ceea ce privește sau mai bine spus în ceea ce noi astăzi am ajuns să cunoaștem ca și sfinți. Este cât se poate de adevărat că în secolul al IV-lea sfinții creștin ortodocși au ajuns la ceea ce se poate spune o realitate a sfințeniei și a ceea ce ține de sensul și finalitatea ultimă a iubirii de Dumnezeu. Monahul era chemat să actualizeze cât se poate de mult chemarea sau mesajul pe care în urmă cu 400 de ani îl adusesese Domnul Iisus Hristos: că prin virtuțile creștine omul poate ajunge sau mai bine spus el are deschise ceea ce se poate denumii șansele de a se mântui. Dorința mântuirii se poate spune că a fost foarte mult ceea ce i-a făcut pe monahi să iasă în pustie și în deșert. Acest lucru este o realitate pe care trebuie să o avem în vedere. Mântuirea este cât se poate de mult un lucru sau o stare care ne duce în spre ceea ce se poate spune sensul și adevărata bună dispoziție și bucurie. Dacă în această lume se poate spune că de cele mai multe ori buna dispoziție sau mai bine spus bucuria sunt de cele mai multe ori trecătoare, în lumea care v-a venii ele vor fi eterne și pentru totdeauna. Acesta se poate spune că este crezul primar și fundamental al monahismului creștin ortodox. Sfinții părinți din secolul al IV-lea se poate spune că au mers mai departe cu acest lucru și au ajuns la ceea ce se poate cunoaște sau la ceea ce știm ca și sensul și bucuria supremă a ceea ce

⁷¹ Tema călugăriilor creștin ortodocși a fost subiectul la mai multe cărți și la mai multe dezbateri monahale. Ceea ce trebuie să știm este că modul lumii noastre de a fii a dus în cele din urmă la apariția călugăriilor și a ceea ce înțelegem prin monahism. Teoclit Dionisiatul, *Dialoguri la Athos* (Alba Iulia, 1992).

este și a modului în care este exprimată și în care se cunoaște pe sine buna dispoziție. Buna dispoziție este un lucru pe care sfinții părinți l-au înțeles în sens duhovnicesc.⁷²

Poate una dintre cele mai cunoscute întâmplări care se leagă de ceea ce este mai de cum am putea defini buna dispoziție la sfinții părinți o găsim la Sfântul Antonie cel Mare care fiind în pustie se simțea cât se poate de mult lipsit de speranță. Un înger s-a arătat care împlătea coșuri de nuiiele și l-a îndemnat să facă și el acest lucru. În acest mod se poate spune că sfântul Atonie cel Mare a ajuns ca în cele din urmă să biruiască ceea ce este sau cum este sau cum a fost cât se poate de mult tristețea. Aceste lucruri este bine să le avem în vedere și nu trebuie să le uităm: buna dispoziție este cât se poate de mult un lucru care ne duce în spre sensul și finalitatea ultimă a vieții. Se poate spune că de cele mai multe ori sfințenia este un lucru care ne duce la Dumnezeu și la tot ceea ce ține de existența lui Dumnezeu.⁷³

De mult, a venit la un călugăr, un om tare necăjit și l-a întrebat:
- Ce este rău cu mine? De ce nu îmi găsesc liniștea? De ce nu sunt mulțumit de viața mea? Bătrânul călugăr a luat, atunci, o sticlă și, după ce a umplut-o pe jumătate cu apă, a pus-o în fața omului și l-a întrebat:

- Cum e această sticlă?

- Este pe jumătate goală!

- Vezi, i-a mai spus călugărul - eu o văd pe jumătate plină.

În viață, trebuie să vezi partea frumoasă a lucrurilor. Nu este greu, mai ales că în toate există ceva frumos; Dacă vom ști să privim natura, vom vedea frumusețe și bogăție. Dacă vom ști să-l privim pe om, în adâncul lui, vom vedea bunătate și dragoste.

Este cât se poate de adevărat că de mai multe ori trebuie să fim cât se poate de mult selectivi cu lumea din jur și în acest mod vom ajunge foarte mult să fim tot totdeauna cât se poate de mult bine dispuși și cât se poate de mult bucuroși. De mai multe ori sunt mai mulți care ne sunt de părere că buna dispoziție se poate câștiga numai pe spatele sau mai bine spus pe baza celorlalți acest lucru se poate spune că este cât se poate de mult un lucru rău și nu trebuie să îl facem. Sfântul Ioan Hristostom ne spunea că „după cum ne purtăm cu aproapele, așa se v-a purta și Dumnezeu cu noi.”

Cu mult timp în urmă, a trăit un boier tare bun. Într-o zi, l-a chemat la el pe un țăran și

i-a

spus:

- Uite, omule, fiindcă știu că familia ta o duce destul de greu, vreau să te ajut. Îți dau de muncă și te plătesc foarte bine. Vrei să lucrezi pentru mine?

- Sigur, boierule - a răspuns omul bucuros - ce trebuie să fac?

- Să-mi construiești o casă, la marginea pădurii.

Țăranul a plecat bucuros și, chiar din acea zi, s-a apucat de treabă. Boierul îi dădea bani pentru tot ce trebuia să cumpere, însă omul ce și-a spus? "E, și așa nu mă vede, ce-ar fi să-l înșel?!" Și, în loc să facă totul așa cum ar fi trebuit, a început să cumpere lucruri ieftine

⁷² Este cât se poate de adevărat că sfinții părinți au găsit de cele mai multe ori un sens final al bunei dispoziții care era cât se poate de mult diferit și de ce nu separat de ceea ce cunoaștem astăzi ca și secularism. Ce este secularismul? Secularismul este un fel de mentalitate care respinge foarte mult implicarea a tot ceea ce este religios și a religiozitatea în sine în viața populară și în cea civică. Nicu Gavriluță, *Sociologia religiilor* (Editura Polirom: Iași, 2013).

⁷³ Se poate spune că de mai multe ori socializarea este cât se poate de mult un lucru sau o realitate care aduce de cele mai multe ori buna dispoziție în materie de religie. Acest lucru este ceea ce definește și ceea ce menține în cele din urmă ceea ce definim sau ceea ce susținem ca și buna dispoziție. Ion Mihail Popescu, *Istoria și sociologia religiilor creștinismul* (Editura fundației românia mare, 1996).

și proaste și să cheltuiască banii ce îi rămâneau. Când a terminat, casa arăta tare frumos pe dinafară, dar țăranul știa că n-o făcuse bine și că, destul de repede, ea se va strica.

Când i-a arătat casa boierului, acesta i-a spus:
- Fiindcă știu că tu și familia ta locuiți într-o cocioabă mică, îți fac cadou această casă. De-aia te-am lăsat pe tine să o construiești și ți-am spus acum, la sfârșit, tocmai pentru ca bucuria voastră să fie mai mare. Acum și-a dat seama omul de greșala sa. A vrut să-1 înșele pe altul și, de fapt, singur s-a înșelat. Dacă ar fi fost cinstit și și-ar fi văzut de treabă, și-ar fi făcut un bine lui și familiei sale. Acum însă, părerile de rău nu mai puteau îndrepta nimic, în sinea lui, omul s-a jurat să nu mai înșele niciodată pe nimeni.

După sfinții părinți se poate spune că trebuie să știm că de cele mai multe ori este starea de bună dispoziție este cât se poate de mult permanentizată de ceea ce știm ca și nevointă și asceză. Acest lucru este cât se poate de mult un lucru sau o realitate care nu poate sau mai bine spus nu se poate să fie teoretizată ci mai mult cât se poate de mult trăită practic. Acest lucru este ceea ce menține și ceea ce susține modul în care noi trăim și modul în care noi percepem ceea ce este buna dispoziție și bucuria. Aceste două lucruri se poate spune că sunt cele care aduc de cele mai multe ori sensul și realitatea finală a iubirii de Dumnezeu și a modului în care noi ne raportăm la Dumnezeu. Buna dispoziție vine de cele mai multe ori din ceea ce este sau mai bine spus din ceea ce denumim ca și rațiune și raționalitate. Acest lucru este ceea ce ne face să apreciem la justa lor valoare lucrurile și realitățile acestei lumi.⁷⁴

Prin urmare este cât se poate de adevărat că de cele mai multe ori buna dispoziție este un lucru și o realitate care ne duce în spre ceea ce am putea spune sensul și finalitatea a ceea ce este sau mai bine spus a modului în care Îl trăim pe Dumnezeu. Dumnezeu prin urmare vrea ca noi să fim bine dispuți. Sfinții părinți se poate spune că au studiat mai mult problema a ceea ce este sau mai bine spus a modului în care este trăită buna dispoziție. În acest sens se poate spune că de cele mai multe ori buna dispoziție a venit din muzică. Sfinții părinți și-au dat seama din vechime că muzica este o metodă de a aduce buna dispoziție în inima și în sufletul omului. În acest sens se poate spune că sfinții părinți au creat cât se poate de mult o bună dispoziție proprie sau mai bine spus o bună dispoziție cât se poate de mult proprie trăirii sau mai bine spus simțirii a ceea ce este sau a modului în care este definită sau în care noi simțim buna dispoziție. Muzica primă a sfinților părinți este ceea ce cunoaștem astăzi ca și muzica psaltică. În această muzică se poate spune că au crescut mai mulți sfinți părinți ai trecutului și mai ales din perioada bizantină.⁷⁵ Prin urmare este cât se poate de adevărat că sfinții părinți au încercat să ofere omului o muzică care să nu îi inducă o stare de tensiune sau mai bine spus o stare care să îl ducă pe om în spre ceea ce se poate spune tristețe și lipsa de speranță. Acest. Lucru a fost de mai multe ori analizat și cât se poate de mult studiat de sfinții părinți.

Se spune că la un concert muzică ușoară cântat de o mare vedetă internațională s-au adunat foarte mulți oameni. Sala era plină și nu mai era nici măcar un loc de stat și cântărețul trebuia să își înceapă foarte mult reprezentația lui. El a început să cânte o melodie a cărui refren era:

- O sunt atât de singur, o sunt atât de singur!

⁷⁴ Radu Teodorescu, *Rațiunea și raționalitatea în religia creștin ortodoxă* (Cugir, 2014).

⁷⁵ Stelian Ionașcu, *Teoria muzicii psaltice pentru seminariile teologice și pentru școlile de cântăreți bisericești* (Editura Sofia: București, 2006).

Aceste versuri au fost cântate atât de profund și de simțitor că la un moment dat cineva din sală a ridicat tonul și a spus:

- Nu ești singur, suntem cu toții alături de tine.

Evident solistul nu a răspuns nimic și continuat să își cante pisa. Cel care i-a spus că în realitate nu este singur ci sala este plină l-a întrebat pe colegul său care venise la concert:

- I-am spus că nu este singur. De ce nu mă bagă în seamă?

- Fiindcă este doar un concert de muzică și nu în viața adevărată.

Se poate spune că sfinții părinți au fost cât se poate de mult conștienți de faptul că de cele mai multe ori ei au trebuit să fie conștienți că muzica este un lucru care influențează sufletul și de ce nu uneori psihicul omului. În acest sens, în secolul al IV-lea s-a pus la punct o muzică bisericească din care unele melodii au rămas actuale și în zilele noastre. Un mare sfânt părinte care a lăsat mai multe imnuri și mai multe melodii în urma sa a fost sfântul Roman Melodul. Aceste lucruri este bine să le știm. Sfântul Ioan Damaschinul este cel care a compus mai toate imnurile care se cântă și în zilele noastre și pe care ne denumim ca și Octoih. Este bine să știm că de mai multe ori imnologia creștin ortodoxă a adus buna dispoziție în inimile și în sufletele oamenilor. Să ne aducem aminte că de mai multe ori aceste imnuri ale sfinților părinți au fost cât se poate de mult un fel de hrană sufletească pentru mai mulți credincioși. În acest sens se știe cât se poate de mult ceea ce este sau mai bine spus cum este definită sau mai bine spus cum trebuie definită buna vestire în biserica creștin ortodoxă. Unul dintre cele mai populare imnuri ale Bisericii Creștin Ortodoxe este imnul Lumină lină. În acest imn se poate spune că textul aduce cu sine ceea ce se poate spune buna dispoziție în inimile celui care le ascultă: „lumină lină a sfintei măriri, a Tatălui ceresc, Celui fără de moarte, a sfântului fericitului Iisuse Hristose; venind la apusul soarelui văzând lumina cea de seară, laudăm pe Tatăl pe Fiul și pe Sfântul Duh. Vrednic ești în toată vremea a fii laudat de glasuri cuvioase Fiul lui Dumnezeu, Cel ce dai viață pentru aceasta lumea te mărește.” Acest text ne spune cât se poate de mult că starea de bună dispoziție vine foarte mult din ceea ce se poate spune lumină lină. Este cât se poate de mult că lumina de care se vorbește în acest imn vechi al Bisericii nu este lumina fizică ci este foarte mult lumina necreată a lui Dumnezeu Tatăl. Aceste lucruri prin urmare sunt cât se poate de mult ceea ce se poate spune realități care țin de sensul și de viața ultimă pe care suntem chemați să o ducem cu Dumnezeu Tatăl.⁷⁶

Adevărul este că timpurile în care au trăit sfinții părinți nu sunt timpurile noastre. Acest lucru a putut fi văzut de mai multe ori și trebuie să îl avem în vedere. Sfinții părinți din vechime se confruntau cât se poate de mult cu ereziile și cu învățăturile de credință greșită de ce nu eronate. Aceste lucruri se poate spune că nu mai există în zilele noastre. Acest lucru nu înseamnă că realitățile care au existat în timpurile și în zilele sfinților părinți.

Se spune că la o școală gimnazială profesoara a intrat în sala de clase și a pus o întrebare:

- Cine poate să îmi spună un nume de animal care în începe litera e?

- Știu eu, a fluturat din mâini un băiețel.

- Da. Poți să răspunzi.

- Elefantul.

⁷⁶ Imnologia este o formă extrem de larg răspândită în biserica creștin ortodoxă pe care de cele mai multe ori o găsim cât se poate de mult la mai mulți sfinți părinți. Unul dintre acești sfinți părinți a fost Sfântul Simeon Noul Teolog. Sfântul Simeon Noul Teolog, *Imnurile iubirii dumnezeiești* (Craiova, 1991).

- Corect.
 - Cine știe numele unui animal care începe cu litera m?
 - Știu eu, a răspuns același băiețel.
 - Da, poți să răspunzi.
 - Mai mulți elefanți.
 - Nu răspunsul nu este corect.
 - De ce nu?
 - Fiindcă elefant începe cu e și nu cu litera m.
 - Acum cine știe un animal care începe cu litera p?
 - Poate mai mulți elefanți, a strigat din bancă același băiețel cu zâmbetul pe buze.
- Povestea de mai sus ne spune că băiețelului evident îi plăceau foarte mult elefanții.

De mai multe ori pentru a ajunge la ceea ce este sau mai bine spus la modul în care poate fi definită buna dispoziție trebuie cât se poate de mult să avem tăria sau mai bine spus capacitatea de a face abstracție de ceea ce este în jurul nostru și a ajunge să ne concentrăm sau mai bine spus să ne dedicăm unuia și singurului ideal pe care îl știm. În cazul nostru se poate spune că idealul este cât se poate de mult ceea ce se poate denumii starea de dedicație pentru bucurie și pentru bună dispoziție.⁷⁷ Sfinții părinți se poate spune că au ajuns cât se poate de mult la adevărata sursă sau mai bine spus la ceea ce este sau mai bine la spus la ceea ce am putea denumii ca și sursa sau modalitatea de a înțelege ceea ce este buna dispoziție și bucuria. Ea este un lucru care ne vine de la Dumnezeu Tatăl. Se poate spune că în cele din urmă sfinții părinți au fost cei care au creat ceea ce se poate denumii un fel de filosofie sau mai bine spus un fel de gnoseologie a bunei dispoziții. Buna dispoziție nu poate fi găsită în ceea ce se poate spune hazardul sau haosul pe care mai multă lume dintre noi încearcă să îl susțină în lumea noastră. Se poate spune în acest sens că de cele mai multe ori buna dispoziție se găsește în ceea ce am putea spune ordinea socială și morală. Știm că sunt mai mulți agenți în lumea noastră care de mai multe ori doresc să nu existe sau mai bine spus să nu fie ordine și nici un fel de ierarhie în lumea și în societatea noastră. Acest lucru este cât se poate de mult neadevărat. Buna dispoziție nu poate exista în haos, în anarhie, în distrugere, în lipsa de cumpătare, în ceea ce este irațional și în ceea ce este în cele din urmă pierzător. Dar se știe că în istorie au fost mai mulți adepți ai acestui fel de gândire. Au existat mai mulți în trecut care au fost de părere că de cele mai multe ori ceea ce aduce sau mai bine spus ceea ce definește starea de bună dispoziție este în cele din urmă haosul și distrugerea. Acest lucru evident este o mare minciună și o mare înșelăciune. Sfinții părinți au fost de părere că pentru a ajunge la o stare permanentă de bună dispoziție și de bucurie este necesară ceea ce se poate spune buna dispoziție.⁷⁸ Pnevmatologia este cea care de cele mai multe ori se poate spune că aduce cu sine ceea ce se poate spune o definiție sau o constantă a noțiunii de bună dispoziție. Acest lucru este o realitate pe care nu o putem nega sau mai bine spus este ceea ce definește și ceea ce menține sursa și realitatea noastră de a gândii și a ne raporta la Dumnezeu Tatăl.

Este cât se poate de semnificativ și se poate spune că este cât se poate de adevărat că de cele mai multe ori sfinții părinți sunt de părere că atunci când oamenii fac virtuți sau mai

⁷⁷ Este de amintit aici cazul unui părinte din secolul al XX-lea care alături de alți părinți din secolul al XX-lea a trăit și el ceea ce se poate spune realitatea ideologiei atee a concepției sovietice despre viață. Acest părinte a fost părintele Dimitrie Bejan și el a scris o carte care este cu adevărat impresionată. Dimitrie Bejan, *Bucuriile suferinței* (Editura Mănăstirii Sihăstria, 2005).

⁷⁸ Radu Teodorescu, *Elenism și pnevmatologie creștin ortodoxă* (Cugir, 2014).

bine sunt duși în sine după calea virtuții ei ajung la ceea ce se poate spune o viață curată și de ce nu o viață frumoasă și plăcută în fața lui Dumnezeu. Acest lucru este de părere că are mare trecere în fața lui Dumnezeu. De mai multe ori se poate spune că sunt mai mulți care ignoră sau de ce nu evită să i-a în calcul ceea ce este sau mai bine spus cum este văzută sau cum este trăită buna dispoziție.

Trăia un om sărman care-și ținea familia cu greu din sudoarea frunții sale. Muncea pe unde putea dar în fiecare zi ,înainte de a ieși să caute de lucru mergea în biserică să ia parte la Sfânta Liturghie. Într-o dimineață a mai rămas puțin mai mult de vorbă cu preotul și mergând să găsească de lucru n-a mai fost primit. Era târziu. A plecat spre casă întristat că nu poate lua o pâine pentru copiii săi și pe drum a întâlnit un domn care l-a întrebat de ce-i așa de supărat și după insistențe i-a spus cauza. Omul acela auzind i-a zis să se întoarcă să se roage și pentru el la Liturghie că-i va plăti el toată ziua. De bucurie sărmanul s-a dus la biserică și a stat acolo toată ziua .Noaptea acelui domn, i-a apărut în vis Mântuitorul și i-a zis.

- Trebuia ca să fii aruncat în iad pentru viața ta depravată dar rugăciunile și Liturghia de azi ascultate M-a făcut să-ți dau timp de pocăință pentru păcatele tale.

După cum am spus, de mai multe ori se poate spune că atunci când omul face rugăciune se poate spune că momentan nu are nici un efect. Sfinții părinți sunt de părere că nici o rugăciune nu este trecută cu vederea de Dumnezeu și că într-un fel sau altul Dumnezeu Tatăl răspunde la toate rugăciunile noastre. Acest lucru este o realitate care trebuie cât se poate de mult să o avem în vedere și să ținem cont de ea. De cele mai multe ori rugăciunea este cât se poate de mult ceea ce definește și ceea ce susține sensul și voința noastră de a urma lui Hristos. Domnul Hristos este Cel care poate face sau mai bine spus Cel care poate permanentiza ceea ce se poate spune sensul sau expresia finală a rugăciunii noastre sau de ce nu a modului în care noi ne raportăm la Dumnezeu Tatăl. Prin urmare, este cât se poate de adevărat că de cele mai multe ori starea de rugăciune este o stare care ne duce la ceea ce este sau mai bine spus la modul în care se poate defini sau la modul în care definim ceea ce este sau cum este fericirea. Acest lucru după cum am mai spus este un motiv în plus de a îi studia pe sfinții părinți. Sfinții părinți sunt de părere că de cele mai multe ori o altă metodă de bună dispoziție este studiul religios. Ce înțelegem prin studiul religios? Studiul religios se poate spune că este cât se poate de mult o realitate care de mai multe ori l face pe om bine dispus. Acest lucru dacă omul este conștient de ceea ce este sau mai bine spus de modul în care este definită bună dispoziție. Buna dispoziție după cum am spus este un lucru sau o realitate de care trebuie să ținem cont și pe care trebuie să o avem în vedere. Sunt mai mulți care susțin că în realitate nu există mare lucru de studiat în religie. La ce bun să studiem despre religie? La ce bun să vedem scrieri și tomuri de mai mulți sfinți care de cele mai multe ori au trăit cu sute de ani în urmă și care se poate spune nu mai sunt de mai multă vreme actuali pentru zilele noastre?⁷⁹ Aceste lucruri sunt după cum am spus ceea ce se poate defini sau mai bine spus ceea ce este buna dispoziție creștin ortodoxă. Aceste lucruri sunt prin urmare cele care menține și cele care susțin ceea ce este sau cum este definită buna dispoziție. Sfinții părinți de cele mai multe ori când se aflau în situații sau mai bine spus împrejurări dificile au fost de părere că cel mai bine sau cea mai bună alternativă este să se apuce să studieze cărți și teme duhovnicești. În acest mod se poate spune că de cele mai multe ori ei au ajuns la ceea ce se poate spune o „permanentizare a stării de bucurie și a stării de bună dispoziție.” Aceste lucruri sunt cât se

⁷⁹ Etienne Dangvy, *La vie admirable de saint Nicholas*, (Paris, 1859).

poate de mult cele care definesc și cele care susțin un sens final sau mai bine spus o finalitate a ceea ce este sau a modului în care ne raportăm la buna dispoziție. Buna dispoziție după cum am spus vine foarte mult din ceea ce sfinții părinți au spus ca și „cuvântul lui Dumnezeu.” Acest cuvânt al lui Dumnezeu de cele mai multe ori ajunge să ne definească și de ce nu să ne ducă la ceea ce este sau la cum este sensul și realitatea ultimă a bunei dispoziții. Sfinții părinți ne spus că de mai multe ori este bine să fim solitari în rugăciune ci cei care eventual nu sunt în stare de bucurie sau de bună dispoziție. Acest lucru este o realitate care ar trebuie să ne de-a de gândit sau mai bine spus ar trebuie să ne spună cât se poate de mult ceea ce este sau modul în care este realizată buna dispoziție. Buna dispoziție este prin urmare un lucru cât se poate de mult amplu și de ce nu o realitate care de cele mai multe ori ne duce în spre ceea ce se poate spune sensul și finalitatea ultimă a iubirii de Dumnezeu Tatăl. Acest lucru se poate spune că de cele mai multe ori este sensul și realitatea a ceea ce am putea defini și a ceea ce este bucuria duhovnicească.⁸⁰

Un om a întrebat un înțelept:

- Înțeleptule, ce este durerea?

Iar acesta i-a răspuns:

- Durerea este aceea care începe când se termină fericirea.

Atunci omul l-a întrebat din nou:

- Dar fericirea ce este?

- Fericirea este acolo unde este foarte multă durere dar îți place.

- Și cum aş putea să fiu fericit fără să cunosc durerea?

Înțeleptul l-a privit în ochi și i-a zis:

- Chiar vrei asta?

- Da, i-a răspuns omul hotărât.

- Atunci, v-a trebui să mori!

- Dar, înțeleptule, eu aş vrea să cunosc fericirea, fără durere și fără să mor.

- Se poate și asta, dar doar să o cunoști, nu să o și atingi.

Atunci omul s-a gândit câteva clipe, după care i-a zis înțeleptului:

- Înțeleptule, am înțeles de la tine că nu există fericire fără durere, că pentru a o cunoaște fără durere trebuie să mori, iar dacă nu vrei să suferi și nici să mori, nu poți fi decât un spectator la fericirea altora.

- Fiule, asta e concluzia ta, eu ți-am răspuns doar la câteva întrebări simple!

După cum putem vedea de cele mai multe ori omul și-a ridicat și el de fapt continuă să își ridice problema durerii și a suferinței doar că de cele mai multe ori el este cât se poate de mult confuz și de ce să nu spunem este de cele mai multe ori descurajat de greutățile vieții cu care se confruntă. Sfinții părinți ai bisericii din cele mai vechi timpuri au știu despre aceste lucruri. Ei au ajuns prin urmare la concluzia că omul nu trebuie să se descurajeze ci de cele mai multe ori se poate spune el trebuie să persiste și să nu se lase biruit de probleme și necazurile vieții. Acest lucru v-a duce în cele din urmă la ceea ce se poate spune victoria sau biruința spirituală sau pnevmatologică a omului. În vremea războiului a fost trimis în recunoaștere un soldat fricos. Toți îl știau de fricos. Și toți, auzind unde îl trimite comandantul, au început să râdă de el. Doar un singur soldat nu râdea. El a venit la tovarășul său să-l îmbărbăteze. Dar soldatul fricos i-a zis: „O să pier sigur, vrăjmașul e aproape de tot!” - **„Nu te teme, frate, Dumnezeu e și mai aproape!”** - i-a răspuns acel bun tovarăș. Cuvintele acestea au răsunat ca un mare clopot în sufletul fricosului aceluia. Și

⁸⁰ C. S. Lewis, *Surprins de bucurie. Povestea unei convertiri* (Editura Humanitas: București, 2001).

au răsunat până la sfârșitul războiului. Și cel ce era cândva fricos s-a întors din război împodobit cu decorații pentru vitejie. În acest fel l-a „schimbat la față” și i-a dat putere acel cuvânt bun: „*Nu te teme, Dumnezeu e și mai aproape!*”

Realitatea este că de mai multe ori omul și se poate spune cei mici și obișnuiți sunt supuși la ceea ce se poate spune greutatea lumii în care trăim. Suntem de mai multe ori lipsiți de ceea ce este sau de greutatea vieții. Acest lucru duce ca de cele mai multe ori să ne pierdem pe noi înșine și să ajunge la ceea ce este sau la modul în care este definită buna dispoziție și de ce nu bucuria. Sfinții părinți ai bisericii sunt de părere că buna dispoziție nu este numai un lucru care ne vine din lumea materială ci de cele mai multe ori există un aspect sau de ce nu o tendință spirituală sau duhovnicească. Acest lucru este cât se poate de mult ceea ce definește și ceea ce menține sensul sau realitatea bunei dispoziții ca și un lucru sau ca și o stare care ne vine de la Dumnezeu Tatăl.⁸¹ În timpurile sfinților părinți din vechime au fost mai mulți care au susținut că buna dispoziție este de cele mai multe ori un lucru care numai din ceea ce se poate denumii lumea materială. Se poate spune că sfinții părinți au respins acest lucru. În vechime între sfinții părinți exista un dicton: ora et labora, roagă-te și muncește. Pentru a ajunge la o stare de bună dispoziție de cele mai multe ori nu trebuie să acordăm mare importanță celor din jur sau mai bine spus lucrurilor din jur. Omul trebuie de cele mai multe ori să se concentreze sau mai bine spus să se axeze cât se poate de mult pe gândul la Dumnezeu și la tot ceea ce ține de Dumnezeu. Acest lucru v-a aduce în cele din urmă ceea ce se poate spune sensul adevărat al bunei dispoziții și a ceea ce ține de ea.

Un om s-a dus odată la Sfântul Macarie, în pustie, și i-a cerut să-i arate un mijloc de a muri fericit.

- Mergi în curtea bisericii și defaimă morții, a fost răspunsul. Tânărul a făcut după cum a fost sfătuit, și când s-a întors la Macarie a fost întrebat de răspunsul morților.

- Nimic, a răspuns tânărul.

- Mergi atunci mâine și laudă-i, i-a zis Macarie. Tânărul, după ce a făcut întocmai, s-a întors și a zis:

- Nici acum nu mi-au răspuns nimic.

Atunci sfântul i-a zis:

- Ascultă, fiul meu, dacă vrei să trăiești bine și să mori fericit, atunci fii asemenea celor morți, adică nu căuta lauda sau defăimarea oamenilor, ci lasă-te în grija bunătății și îndurării lui Dumnezeu.⁸²

Prin urmare este cât se poate de adevărat că de cele mai multe ori este nevoie sau mai bine spus ne putem raporta la sfinții părinți pentru a ne da seama de ceea ce este sau cum este definită buna dispoziție. Acest lucru este o realitate de care trebuie să ținem cont. Buna dispoziție este prin urmare un lucru care de cele mai multe ori ajunge să ne definească sau mai bine spus să ne ducă la ceea ce este sau la modul în care este definită starea noastră internă. Este de cele mai multe ori adevărat că atunci când ne raportăm la sfinții părinți ajungem să trăim o stare de bună dispoziție continuă. Buna dispoziție trebuie să fie un lucru

⁸¹ Radu Teodorescu, *Dumnezeu Tatăl în patrologia creștin ortodoxă* (Cugir, 2014).

⁸² Sfântul Macarie cel Mare a fost un sfânt care a trăit în secolul al IV-lea și de la el ne-au rămas mai multe scrieri. Se poate spune că a fost cât se poate de mult un trăitor și un sfânt cu o profunzime extrem de mare care de cele mai multe ori a ajuns la ceea ce se poate spune sensul și finalitatea stării de bucurie duhovnicească. Sfântul Macarie cel Mare, *Omilii duhovnicești* (Editura Institutului biblic: București, 1992).

care să ne domine și în același timp trebuie să fim capabili să îi aducem și pe alții la buna dispoziție. De cele mai multe ori se poate spune că buna dispoziție poate veni la noi și se poate instala la noi pentru totdeauna când urmă vieții sfinților părinți. Acest lucru este o realitate de care trebuie să ținem cont.

După cum am spus sfinții părinți sunt de părere că buna dispoziție vine și pe cale spirituală și ei au susținut că metodele de a menține buna dispoziție sunt următoarele: rugăciunea, cântarea duhovnicească [pricesne, colindele, imnuri religioase], postul, pelerinajele, discuțiile duhovnicești pe care le avem cu oameni credincioși, întâlnirile cu oamanei duhovnicești sau cu mare duhovnici și lecturile duhovnicești. Aceste lucruri se poate spune că în cele din urmă îl duc pe credincios la ceea ce se poate spune o stare continuă de fericire.⁸³ Un alt mare sfânt părinte care a vorbit foarte mult despre ceea ce este sau mai bine spus despre cum am putea denumii sau cum am putea ajunge la starea perpetuă sau mai bine spus la starea continuă de bună dispoziție este Sfântul Simeon Noul Teolog. Acest sfânt ne-a spus că la starea de bună dispoziție se poate ajunge cât se poate de mult prin ceea ce se poate spune iubirea de Dumnezeu sau mai bine spus deschiderea omului în iubire sinceră față de Dumnezeu. La un anumit nivel s-a putut remarca faptul că toate lumea spune că îl iubește pe Dumnezeu Tatăl. În realitate de cele mai multe ori acest gen de iubire este numai unul formal și se poate spune că nu este o iubire cât se poate mult profundă și sinceră. Iubirea de Dumnezeu se poate spune că este un lucru care pentru oamenii duhovnicești aduce cu sine ceea ce se poate denumii starea de comuniune sau de ce nu starea de buna dispoziție. Aceste lucruri după cum am spus de mai multe ori sunt trecute cu vederea și este bine să știm. Trebuie să știm că pe Dumnezeu nu trebuie să Îl iubim numai formal și iubirea care o avem față de Dumnezeu trebuie să fie una sinceră și de ce nu o iubire care nu să nu fie condiționată de diferite alte lucruri. Aceste lucruri se poate spune că sunt cele care de cele mai multe ori ajung să definească sau mai bine spus să susțină modul în care noi ne raportăm la Dumnezeu și la existența Sa. Iubirea de Dumnezeu de cele mai multe ori este un lucru cât se poate de mult care ne aduce bucurie și buna dispoziție. Se spune că de mai multe ori sfinții au ajuns la ceea ce se poate spune iubirea totală de Dumnezeu. Diferența dintre noi care spunem că Îl iubim pe Dumnezeu și sfinții care și ei l-au iubit pe Dumnezeu este că de cele mai multe ori iubirea noastră este formală și nu este sinceră. Acest lucru se poate spune că nu este valabil pentru sfinți. Sfântul Simeon Noul Teolog a fost de părere că se poate să ajungem la ceea ce se este sau la modul în care ne raportăm la Dumnezeu de cele mai multe ori prin ceea ce am putea denumii ca și iubirea de Dumnezeu. După cum am spus starea sufletească a omului este un lucru care poate fi schimbat. Omul se bucură când aude vești bune și se întristează când aude vești rele. Aceste lucruri este bine să le știm și să ne avem în vedere.⁸⁴

CAPITOLUL CINCI

ORTODOXIA CA MEDIU AL BUNEI DISPOZIȚII

Începând cu secolul al XX-lea se poate spune că de cele mai multe ori umanitatea a ajuns la ceea ce se poate spune epoca sau perioadă modernă. Nu vom insista aici în ceea ce constă modernitate ci vom vorbi mai multe despre ceea ce se poate spune neajunsurile

⁸³ Vasile Grăjdedean, *Elemente de cântare bisericească și tipic* (Sibiu, 2002).

⁸⁴ Ernest Bernea, *Treptele bucuriei* (Editura Vremea: București 2008).

epocii moderne și metodele de a ajunge la ceea ce se poate spune combaterea acestor neajunsuri. După cum am spus și cu alte ocazii, de cele mai multe ori concepțiile despre modernitate au variat: s-a vorbit de un om economic, un om industrial, un om electronic sau un om cibernetic. Aceasta ca să enumerăm numai câteva dintre marile postulate ale epocii moderne. Se poate spune că de cele mai multe ori marile neajunsuri ale modernității sunt de cele mai multe ori de natură economică. Economia în secolul al XX-lea a fost cât se poate de mult împărțită în trei categorii: 1. agricultură, 2. comerț și 3. industrie. Ei bine, cele mai multe probleme ale omului modern vin de la aceste ramuri economice. De cele mai multe ori în plan economic și mai ales din pricina lăcomiei, omul modern a ajuns să se confrunte cu mai multe mari probleme: șomaj, inflație, incapacitatea de a găsi un loc stabil de muncă, lipsa de a ducere la zii a tehnicii și a utilajelor industriale. Toate acestea se poate spune că au conturat în omul modern un sentiment al neliniștii și al angoasei. Mai mult decât atât, la acestea s-au adăugat de mai multe ori probleme de ordin statal: instabilitatea relațiilor statale, greve, revolte sau revoluții. În acest mediu de ce un uneori ostil, de mai multe ori omul modern are nevoie de o scăpare. De cele mai multe ori s-a putut vedea că această scăpare omul o caută în religie.⁸⁵

Realitatea este că trăim într-o lume cu multe probleme și de cele mai multe ori chiar dacă aceste probleme nu sunt văzute sau mai bine spus nu ajungem să le vedem în toată complexitatea lor acest lucru nu înseamnă că ele nu există. Prin urmare, când omul pășește pragul bisericii se poate spune că el vrea foarte mult să ajungă sau mai bine spus să trăiască într-un mediu cât se poate de mult bucuros. Realitate este că mai puțini preoți din zilele noastre se gândesc la ortodoxie ca și la un mediu al buneii dispoziții. De mai multe ori se poate vedea că în zilele noastre ortodoxia accentuează cât se poate de mult ceea ce este negativ sau ceea ce începe cu NU în ortodoxie: să nu fii desfrânat, să nu furi, să nu fii necredincios, să nu fii viclean etc. Se poate spune că există foarte mult mai multă lume uneori chiar din rândul bisericii care nu văd decât ceea ce este negație și ceea ce este interdicție în ortodoxie.⁸⁶ Acest gen de mentalitate se poate spune că de mai multe ori îi descurajează pe mai mulți. Când tot ceea ce văd în ortodoxie este „conflictul” sau mai bine spus contradicția dintre a face și a nu face sunt mulți care renunță la ortodoxie și de ce nu la Biserică. Aceste lucruri sunt cât se poate de mult realități pe care trebuie să le avem în vedere. Ceea ce trebuie să amintim aici este că în sens original toate bisericile creștine au fost ortodoxe. Cu timpul această biserică una s-a împărțit și s-a fracturat în ceea ce cunoaștem astăzi. Mai rău decât atât, cele trei mari biserici: ortodoxă, catolică și protestantă s-au fărâmițat în ceea ce cunoaștem astăzi ca și bisericile neoprotestante care de cele mai multe ori se plâng că nu găsesc bună dispoziție sau mai bine spus ceea ce este au cum se definește pe sine buna dispoziție. În realitate cei care au dus la separația bisericilor sunt oameni răi care nu vor ca semenii lor să se mântuiască. Sunt mai mulți care sunt în realitate invidioși pe ceea ce se poate spune ortodoxie. Ortodoxia este de cele mai multe ori considerată de cei care sunt invidioși pe Biserică ca fiind o instituție arhaică și învechită care nu mai are ceea ce să îi comunice omului modern și mai ales omului secolului al XXI-lea. Ei bine această ortodoxie pe care mai mulți o contestă a dat mai mulți sfinți lumii.

⁸⁵ Ilarion Felea, *Religia iubirii* (Arad: 1946).

⁸⁶ Asemenea unui mare sportiv care trebuie să facă mai multe antrenamente pentru a ajunge să câștige și creștinul ortodox trebuie să facă ceea ce sfinții părți denumesc ca și asceză sau mai bine nevoință pentru a își menține starea de bună dispoziție. Acestea urmăresc foarte mult în cele din urmă dobândirea raiului. Jean Delumeau, *Grădina desfătărilor: o istorie a paradisului* (Humanitas: București, 1997).

Dacă din ortodoxie au ieșit mai mulți sfinți este imposibil ca ea să fie o credință eronată și greșită? Ei bine, ce legătură au toate aceste lucruri cu ceea ce se poate spune buna dispoziție sau bucuria? Fără nici o îndoială că există o legătură profundă și amplă cu ceea ce este bun a dispoziție. Este adevărat că în Biserica Ortodoxia ni se spune că nu trebuie să râdem cu gura până la urechi dar trebuie să știm că de cele mai multe ori ortodoxia nu este împotriva bunei dispoziții. Ce poate sau mai bine spus cum poate oferi ortodoxia buna dispoziție? Ortodoxia ne aduce buna dispoziție foarte mult prin ceea ce am putea spune legătura sau mai bine spus sensul iubirii paterne cu Dumnezeu Tatăl. Aceste lucruri se poate spune că sunt cât se poate de mult cele care definesc și cele care susțin ceea ce este sau cum este definită buna dispoziție. Buna dispoziție de cele mai multe ori este un lucru pe care din fericire în putem găsi în ortodoxie. Una dintre metodele cele mai bune de a ajunge și a trăi în buna dispoziție este foarte mult spovedania. Spovedania este curățirea omului de păcate. În fața unui duhovnic sau al unui părinte duhovnicesc de cele mai multe ori omul ajunge la ceea ce se poate spune despărțirea sau de ce nu separația de ceea ce este rău și ceea ce îl duce pe om la tristețe și nefericire care nu este altul decât păcatul. Sunt mai puțini cei care știu că în esența lui păcatul este răul și răul nu poate decât să ne ducă la nefericire.⁸⁷

Se spune că pe un vapor de transport de marfă la un moment dat în cabina căpitanului a venit un marinar:

- Am să vă spun un lucru.
- Ce? A întrebat căpitanul.
- La orizont se vede un vapor de pirați.
- Bine. Du-te și adu-mi cămașa mea ce roșie, a spus căpitanul.
- De ce?
- Fiindcă în cazul că voi fi rănit și îmi v-a curge sânge voi să nu vedeți și astfel să vă pierdeți cumpătul.

Așa se face că în cele din urmă după mai multe confruntări căpitanul și vaporul său au scăpat la pirați. După încă câteva zile, în cabina căpitanului au intrat același marinar.

- Ce ai să îmi spui?
- La orizont se văd 50 de vapoare de pirați care vin în spre noi.
- Atunci du-te și adu-mi pantalonii cei maro.

Se poate spune că de mai multe ori sunt mai mulți cei care chestionează de unde sau cum poate ortodoxia să ne ofere bucurie și bună dispoziție într-o lume care de mai multe ori este fără nici o speranță, într-o lume în care oamenii mor de mai multe ori imediat după ce s-au născut, într-o lume în care necazurile, bolile suferința fac ravagii? Ortodoxia are un garant care v-a dura atât timp cât v-a existat această lume. Acest garant este Domnul și Mântuitorul Iisus Hristos care a venit în această lume după cum chiar El a spus „să găsească oaia cea rătăcită” sau mai bine spus să îl mântuiască pe om. Prin urmare, atunci când omul se îndreaptă în spre credință și în spre religie se poate spune că de cele mai multe ori el ajunge la ceea ce se poate spune sensul și realitatea ultimă a iubirii lui Dumnezeu Tatăl. Prin Domnul Iisus Hristos se poate spune că Dumnezeu Tatăl a lăsat sau mai bine spus a adresat o chemare pentru toți cei care doresc să ajungă la buna dispoziție: „veniți la Mine toți cei osteniți și împovărați și Eu vă voi odihni pe voi.” (Matei 11, 28). Prin urmare este cât se poate de adevărat că aici sensul de bună dispoziție este unul care se termină sau mai bine spus care definește buna dispoziție. Atunci când omul pășește într-o

⁸⁷ Andrei Andreicuț, *Spovedanie și comuniune* (Alba Iulia, 1998).

Biserica Creștin Ortodoxă se poate spune că de cele mai multe ori el dorește sau mai bine spus vrea ceea ce se poate spune un fel de liniște și pace sufletească și dacă este posibil și una de natură materială. Acest lucru este un mare adevăr al ortodoxia. Se poate spune că în sens biblic biserica creștin ortodoxă poate să ajungă să îl „odihnească” sau să îl bine dispună pe omul secolului al XXI-lea. Acest om de cele mai multe ori dorește ceea ce se poate spune sensul și realitatea unei vieți în care să nu sufere, să nu simtă ceea ce este durerea, să nu fie trist și de ce nu să se bucure de viață. Acestea sunt lucruri care în realitate toată lumea mai bine spus orice om sănătos se simte și de ce nu le poate vedea sau mai bine spus ar voi să le experimenteze. Din nefericire sunt mai mulți care susțin că ortodoxia nu este sau nu are cum să fie ceea ce se poate spune o religie care să ofere un mediu al bune dispoziții.⁸⁸

Știm că ortodoxia este o credință care se bazează pe ceea ce am primit din tradiție și prin ceea ce au trăit marii sfinți părinți în special în perioada istorică cuprinsă dintre anul 325 și anul 787 când au avut cele șapte sinoade ecumenice. Dar evident, ortodoxia a continuat și după secolul al VIII-lea și se știu de mulți sfinți creștini ortodocși care au existat după această perioadă istorică. Sunt mai mulți care atunci când vot să se raporteze la Dumnezeu vor să ajungă la o stare de bine imediat și instantaneu și se poate spune că nu sunt cât se poate de mult interesați de ceea ce este sau mai bine spus de modul în care este trăită ortodoxia și de cei care au existat în trecut. A existat un trecut al ortodoxiei și acest trecut a fost cât se poate de mult definitivat la cele șapte sinoade ecumenice pe care le-am enunțat mai sus. Sinoadele ecumenice au venit evident cu niște soluții la problemele care au existat în acea perioadă de timp dar se poate spune că spiritul acelor sinoade este actual pentru toate timpurile. Ca să vorbim metaforic, se poate spune că dacă Domnul Iisus Hristos a pus fundația creștinismului ortodox sinoadele ecumenice au fost cele care au finalizat construcția. Nu vom vorbi foarte mult aici despre ceea ce a fost sau despre cum au avut loc sinoadele ecumenice ci vom spune că ele asigură baza ca ortodoxia să fie cu adevărat o credință a bune dispoziții și a bucuriei. Acest lucru este contestat de mai multe secte și de mai multe grupări paraortodoxe și paracreștine care în realitate s-au desprins tot din ortodoxie.⁸⁹

O frumoasă întâmplare despre sectele și despre ceea ce înseamnă spiritul sectar o avem cât se poate de mult din viața Sfântului Atanasie cel Mare. Se știe că la vremea sfântului Atanasie cel Mare, erezia ariană a fost cât se poate de mult una care făcea ravagii în lumea creștină. La un moment dat Sfântului Atanasie i Domnul Iisus Hristos care era trist și avea o haină ruptă. Sfântul Atanasie l-a întrebat pe Domnul Iisus Hristos:

- Doamne de ce ești trist și de ce ai veșmântul rupt?
- Din pricina lui Arie ereticul, el este cel care mi-a rupt veșmântul cu erezia lui.

Sunt mai mulți care din cauza la mai multe secte și la mai multe erezii se poate spune că ajung să nu mai știe exact la ce biserică se vină. Se știe că de mai multe ori prozelitismul sectar a fost unul cât se poate de mult agresiv care a dus la ceea ce se poate spune sensul și finalitatea ultimă diviziunii și separației. Aceste lucruri este bine să le știm și să le avem în vedere. După cum am spus, ortodoxia este în realitate un mediu care îi poate da omului

⁸⁸ Dumitru Popescu, *Ortodoxie și contemporaneitate* (Editura Diogene: București, 1996).

⁸⁹ Spiritual sectar este o realitate a secolului al XXI-lea și nu se poate să trecem peste foarte ușor. Sectele se poate spune că sunt entități care de cele mai multe ori urmăresc dezbinarea și lipsa de unire sau de unitate care în cele din urmă lovesc în trupul lui Hristos. Nicolae Cabasila, *Despre viața în Hristos* (Editura Institutului biblic: București, 2009).

secolului al XXI-lea un fel de stare de bună dispoziție continuă. Acest lucru ortodoxia îl face foarte mult prin mai multe lucruri: muzica bisericească, pictura bisericească, iconografia bisericească, poemele religioase care de mai multe ori sunt foarte frumoase sau de ce nu și prin tămâie care și ea degajă un miros bine plăcut în biserică. Cine susține sau mai bine spus cei care susțin că ortodoxia nu este o religie sau o credință a bunei dispoziții se poate spune că sunt persoane de rea credință. Trebuie să înțelegem că ortodoxia nu este cât se poate de mult o credință sau mai bine spus o religie care ne duce în spre ceea ce se poate denumii ca și anglicanism. Se știe că Biserica Marii Britanii se împarte în trei părți:

1. biserica de jos, care este foarte mult un fel de biserică care este menită să îi facă să râdă pe participanți,
2. biserica de mijloc care este o biserică puțin mai sobră
3. și biserica de sus care este o biserică în care în realitate nu râde nimeni și este o biserică foarte aproape ca și ritual de Biserica Creștin Ortodoxă.⁹⁰

După cum am spus, nu trebuie să confundăm Biserica cu ceea ce se poate spune un film de comedie dar trebuie să știm că biserica este pentru binele sau mai bine spus pentru buna dispoziție a omului. De mai multe ori Biserica a inspirat și a susținut pe mai mulți artiști, savanți, oamenii de litere pentru ca ei să ajungă să își desfășoare potențialul lor. Ortodoxia este prin urmare deschisă în spre creativitatea umană și se poate spune că ea îl ajută sau mai bine spus îl susține pe om să ajungă la ceea ce este sau mai bine spus la ceea ce este deplinătatea potențialului propriu. Acest lucru a fost contestat de mai multe ori. Este necesar să facem aici o mică diferență: nu ortodoxia este cea care a creat cruciadele și inchiziția medievală. Este adevărat că de mai multe ori cei care intră în bisericile ortodoxe simt un fel de greutate și de ce nu sunt descurajați de ceea ce se poate spune ritualul ortodox care este extrem de arhaic pentru zilele noastre. Sunt mai mulți cei care după ce au studiat mai mult despre ortodoxie au putut concluziona că au ajuns acasă. După cum am spus în trecut și în istorie au existat o puzderie de religii și de credințe religioase. Unele au fost cu adevărat serioase și altele nu. Ceea ce trebuie să știm este că de cele mai multe ori ortodoxia este un fel de credință și de ce nu o realitate care ne duce la Dumnezeu și ne unește cu Dumnezeu. S-au adus mai multe învinuiri ortodoxiei că ea nu este o credință care pune mare accent pe ceea ce se poate spune partea materială a lucrurilor lucru care are loc deplin în ceea ce se poate spune bisericile neoprotestante. Acest lucru după cum am spus este așa fiindcă sfinții care au trăit în trecut nu au fost persoane care au avut interesul de a se îmbogăți deși unii dintre ei au fost oameni bogați și avuți. Ortodoxia a deschis din toate timpurile ceea ce se poate spune calea spre mântuire. Semnul crucii, ascultarea slujbelor, metaniile pe care unii dintre noi le fac, cântările duhovnicești sau pelerinajele se poate se spune că toate au rosul ca să îl ducă pe om la mântuire. Dacă în ortodoxie omul găsește drumul sau calea în spre mântuire cum nu este acest om bine dispus și cum nu el devine bucuros? Aceste lucruri sunt cât se poate de mult realități care țin de ceea ce înțelegem și de ceea ce definește ortodoxia ca și credință care este deschisă omului secolului al XXI-lea. Am mai vorbit în această carte că dintre toate credințele omului ortodoxia are probabil cea mai lungă istorie care este extinde pe aproape 2000 de ani. În acești 2000 de ani se poate spune că s-au petrecut și s-au întâmplat foarte multe lucruri.⁹¹ Ceea ce trebuie să știm este că de cele mai multe ori ortodoxia nu și-a arătat supremația sau mai bine spus nu a voit să

⁹⁰ Unul dintre cei mai cunoscuți părinți ai Bisericii Anglicane este venerabilul Beda. Beda Venerabilul, *Istoria bisericească a poporului englez* (Londra, 1907).

⁹¹ Ion Rămureanu, *Istoria bisericească universală* (Cartea ortodoxă, 2004 reeditare).

demonstreze că este mai bună decât alte credințe și alte religii. Acest lucru este o realitate pe care trebuie să o avem în vedere. Sunt mai mulți care susțin că în realitate în Biserică și în credință suntem de fapt într-un fel de competiție sportivă în care iese învingător cel mai bun. Acest lucru se poate spune că este fals și eronat. De cele mai multe ori ortodoxia este o credință care se poate spune ne duce la ceea ce este sau mai bine spus la modul în care este reflectată relația sau legătura omului cu Dumnezeu. Acest lucru este se poate spune ceea ce primează sau mai bine spus ceea ce definește sensul și realitatea finală a credinței ortodoxe.

Se spune că la un moment dar un profesor care era foarte mândru călătorea pe un iaht. A ieșit pe punte și a început o discuție cu marinarul care conducea iahtul.

- Tu știi biologie?
- Nu.
- Dar ecologie?
- Nu.
- dar zoologie?
- Nu
- Dar geografie?
- Nu.
- Dar fiziologie?
- Nu, a răspuns marinarul oarecum rușinat.
- Bine dar ce știi atunci idiotule? Eu cred că nu vei murii într-o ignoranță crasă.

Marianul nu i-a mai spus nimic. Iahtul s-a lovit de niște stânci și a început să se scufunde. Atunci marinarul l-a întrebat pe profesor:

- Știi cumva înotologie și scăpatologie de rechinologie?
- Nu, a răspuns profesorul.
- Ei bine atunci, rechinologia și corcodilogia îți vor mânca trupologia, capologia, și vei murologia.

După cum am spus sunt mai mulți care cred că ortodoxia este cât se poate de mult ceea ce se poate spune un fel de competiție cu restul de credințe și de idei religioase. Acest lucru este fals și nu este adevărat. Ortodoxia este cât se poate de mult o credință care are menirea de a îl mântui pe om și acest lucru de cele mai multe ori nu poate decât să îl bine dispună pe om. Acestea sunt cât se poate de mult mari adevăruri și mari realități de care trebuie să ținem cont.⁹² Este greu pentru mai multă lume care vede în ortodoxie numai partea negativă să creadă că această credință de cele mai multe ori este o religie a bunei dispoziții, a fericirii și a bucuriei. Cine este sau cel care se poate spune că de cele mai multe ori ne duce în spre ceea ce este nefericirea și lipsa de bucurie este cel rău sau diavolul. Acest lucru de mai multe ori a avut ample implicații și de ce nu a fost un motiv de meditație pentru mai mulți teologi creștini ortodocși. Ortodoxia este o credință care s-a spus de mai multe ori este sinterizată de tot ceea ce ține de sărbătoarea paștilor. De paști de cele mai multe ori trăim momente de bucurie și de fericire. De ce să nu spunem că paștile sunt o sărbătoare foarte mult a bucuriei și ele ne spun că la un moment dar toți morții vor învia. S-a spus de mai multe ori că cel puțin de paști și de crăciun nici un om nu ar trebui să fie nefericit și acest lucru este o mare realitate. De mai multe ori se poate spune că ortodoxia nu a devenit un mediu al bunei dispoziții din cauza faptului că cei care sunt în cauză nu își i-au în serios sau mai bine spus în profunzime chemarea lor spre ortodoxie. Acest lucru nu

⁹² Andrew Horton, *A companion to film comedy* (Sussex, 2013).

înseamnă că Dumnezeu Tatăl a intenționat ca ortodoxia să fie o credință a tristeții și a mâhnirii. Nu putem fi mâhniți când ne gândim că prin ortodoxia vom ajunge să moștenim sau mai bine spus să ne bucurăm de lumina și de bunătățile raiului. Sperăm ca în acest sens să aducem o anumită clarificare că de cele mai multe ori ortodoxia a fost privită și este încă privită ca și un fel de cenușăreasă a creștinismului. În realitate chiar aici vom găsi esența și sensul creștinismului.⁹³

S-a spus de mai multe ori că lumea de azi este cât se poate de mult ceea ce se poate spune o lume emancipată și de ce nu o lume care aduce cu sine în discuție raportarea pnevmaologiei și spiritualității creștin ortodoxe. Se știe în acest sens că de cele mai multe ori tot ceea ce ține de spiritualitate și pneumatologie creștin ortodoxă se leagă în ortodoxie foarte mult de persoane a treia din Dumnezeu sau mai bine spus din Sfânta Treime: Duhul Sfânt. Dacă la noi există în persoane distincție se separație nu acest lucru are loc și în cazul lui Dumnezeu care este o treime de persoane într-un singur Dumnezeu. Acest fapt este supranatural și dincolo de capacitatea de cuprindere a minții omenești. Ortodoxia susține foarte bine că Dumnezeu este concomitent unul și trei. Aceste lucruri se poate spune că ar trebuie să ne dea mult de gândit și se poate spune că ar trebuie să ne facă să gândim sau mai bine spus să știm ceea ce este au cum este văzută relația sau legătura dintre spiritualitate și Dumnezeu Tatăl.⁹⁴ Credința ortodoxă este de cele mai multe ori denumită ca și o credință care ține foarte mult de orient și de tot ceea ce înseamnă oriental. În acest sens sunt mai mulți care susțin că ceea ce este oriental nu poate să fie actual sau mai bine spus nu poate să fie o realitate care să aducă buna dispoziție și tot ceea ce înseamnă ea în mediul occidental. Acest lucru se poate spune că este fals. Ortodoxia este cât se poate de mult o religie care a fost de cele mai multe ori un mediu sau o credință care se poate spune că a nu ține numai de orient și occident ci de toți cei care vor să se mântuiască. S-a spus de mai multe ori că mediul occidental este cât se poate de mult arid și de ce nu deprimant în ceea ce privește sau mai bine spus în ceea ce este viața religioasă. Acest lucru are loc de cele mai multe ori din cauza a ceea ce se poate spune dorința de supremație a occidentului asupra occidentului.

Despre o broască se spune că la un moment dat a început să se preocupe foarte mult de ceea ce se poate spune dimensiunile ei sau mai bine spus mărirea ei. Ea se spune că nu era mulțumită cu faptul că este un animal mic. Așa că era totdeauna nefericită. La un moment a vânat o găză care i-a spus:

- Te rog nu mă mânca.
- De ce?
- Eu sunt o găză cu puteri minunate și dacă nu mă vei mânca îți voi îndeplini orice dorință.
- Orice dorință?
- Exact.
- Păi eu am o dorință mare.
- Care este acea dorință?
- Dorința mea este să mă fac mare, mare de tot.
- Bine, să îți fie îndeplinită dorința.

Dintr-o dată se spune că broasca a început să crească. A tot crescut și a tot crescut și a devenit atât de mare că nu a mai încăput în lacul ei. Fără să mai fie capabilă să intre în

⁹³ Petre Semen, *Părinții capadocieni* (Editura Axis, 2009).

⁹⁴ Dumitru Stăniloae, *Sfânta Treime sau la început a fost iubirea* (București, 1991).

apă la scurt timp a murit. Câțiva oameni au putut vedea marele animal mort cum stătea pe marginea lacului. Ai venit și s-au gândit:

- Ei cu atâta carne am putea face o friptură pentru tot orașul.

Oamenii au luat broasca și au preparat-o. Povestea spune că s-a făcut veselie mare și singura care nu a ajuns să se bucure de această veselie a fost chiar această broască care din cauza orgoliului nu a știut unde să se oprească.

Ortodoxia este o credință care de mai multe ori ne-a spus că modestia și smerenia sunt adevăratele căi de a ajunge la ceea ce se poate denumii bucurie și buna dispoziție. Acest lucru de mai multe ori a fost cât se poate de mult negat și de ce nu mai ales în occident nu se prea ține cont de smerenie și de modestie. Acest lucru se vede de mai multe ori prin genul de arhitectură și de comportament pe care de mai multe ori occidentali l-au adoptat. Acest comportament este unul care de cele mai multe ori este girat de ceea ce se poate spune setea de afirmare a egoului. Omul care nu este capabil să își controleze egoul sau propria lui persoană de cele mai multe ori ajunge să fie el însuși controlat de acest egoul sau mai bine spus de mândrie. Mândria este cauză la mai multe stări de nefericire și sunt mai mulți care de mai multe ori au voit să fie cât se poate de mult numai ei singuri în lumea toată. Acest lucru fiindcă egoul de cele mai multe ori nu acceptă sau mai bine spus nu este deschis în spre ceilalți și nici nu dorește ca ei să se bucure de buna dispoziție. Egoistul se gândește de cele mai multe ori numai la sine și nu dorește nimic altceva decât ceea ce este sau mai bine spus cum este definită persoana și interesul propriu.⁹⁵

După cum am spus, ortodoxia ne pune în față mai multe metode sau mai multe modalități de a redobândii sau mai bine spus de a aduce înapoi ceea ce se poate spune buna dispoziție. Această bună dispoziție este cât se poate de mult un lucru care se poate vedea că lipsește de mai multe ori în lumea noastră. Omul din zilele noastre are de plătit taxe și impozite, are de făcut muncă la locul de serviciu, are de îngrijit o familie, are de respectat legislația țării din care face parte, are în grijă proprii săi copii. Cum mai poate acest om al secolului al XXI-lea să fie bine dispus? După cum s-a remarcat de mai multe ori starea de disperare este cât se poate de mult o stare care este indusă de mai multe ori în lumea și societatea noastră. Realitatea este că a aceste lucruri sunt cât se poate de mult induse de oameni răi sau de oameni care nu au frică de Dumnezeu. Sunt mai mulți oameni care se poate spune nu au frică de Dumnezeu și în acest sens de mai multe ori ei ajung să îi influențeze și pe cei care nu sunt atât de tari în credință și în viața duhovnicească. Prin urmare se poate spune că atunci când trecem prin momente grele vom găsi cât se poate de mult un punct de referință sau mai bine spus un punct de reper în ceea ce am putea denumii credința creștin ortodoxă. Credința creștin ortodoxă prin urmare este un mediu în care se poate spune că omul ajunge la bună dispoziție. Un astfel de caz a fost în evul mediu cel al lui Ștefan cel Mare care de mai multe ori a găsit liniște și pace în biserică. Nu este de trecut cu vedere că de fiecare dată când Ștefan ducea un război cu turcii musulmani mai apoi când războiul se încheia el construia o mănăstire. Se poate spune că modul liniștit și al păcii sufletești a lucrat foarte mult în cazul domnitorului Ștefan cel Mare.⁹⁶

Se spune că la un moment dat un terapeut era pe punctul de a se retrage sau mai bine spus de a se pensiona după ce timp de 25 de ani activase într-o mare metropolă. La acest eveniment a fost invitat și un politician care era bine cunoscut în acea regiune. Fiindcă

⁹⁵ Adrina Tănăsescu Vlas, *Cum să biruim mândria. Lecții de vindecare a mândriei din învățăturile sfinților părinți* (Editura Sofia: București, 2008).

⁹⁶ Ilie Cleopa, *Despre credința ortodoxă* (Editura Institutului Biblic: București, 1985).

politicianul a întârziat se poate spune că terapeutul s-a simțit cât se poate de mult nevoit să lungească alocuțiunea sa.

- Îmi aduc aminte cât se poate de mult de primul meu caz pe am avut ocazia să îl am în această comunitate. A fost acum 25 de ani. Acesta mi-a spus că a furat un televizor ieftin de la un vecin și a mințit poliția că a făcut-o. Tot acest pacient mi-a spus că a furat bani de la părinții și de la prietenul său; că a avut aventuri cu câteva dintre soțiile prietenilor săi; că a luat droguri puternice; că s-a culcat cu propria lui soră. Totuși mă bucur că cu timpul acest prim pacient de al meu s-a vindecat și astăzi este mult mai bine.

Nu a încheiat de spus aceste cuvinte că politicianul cu pricina a venit și a luat cuvântul.

- Ceea ce vreau să vă spun este că acum 25 de ani eu am fost primul pacient al doctorului și îmi amintesc foarte bine acele vremuri....

Realitatea este că nu trebuie să ne gândim la ortodoxie în termenii unei terapii sau mai bine spus în sens terapeutic. Acest lucru este cât se poate de mult rău și este de ce nu un lucru care nu se potrivește cu ortodoxia. În metodele terapeutice din zilele noastre se poate spune că de mai multe ori noțiune de păcat este cât se poate de inexistentă. Sunt mai multe sisteme de terapie din zilele noastre care nu pun în centrul loc comuniunea cu Dumnezeu case se poate spune este o metodă sigură de a ne duce sau mai bine spus de a ajunge la ceea ce este sau mai bine spus la sănătatea sufletească. Ortodoxia este de părere că ceea ce îmbolnăvește sau mai bine spus ceea ce face ca starea sufletească a omului să fie una negativă este cât se poate de mult ceea ce se poate denumii o stare care de cele mai multe ori nu are nimic de a face sau mai bine spus de a aduce buna dispoziție în inimile și în sufletele noastre. De cele mai multe ori ortodoxia este văzută de cei mai mulți ca și un fel de lucru care nu face decât să ne în scrie în rândul unei tradiții. Se poate spune că în secolul al XXI-lea noțiunea de tradiție este de mai multe ori una cât se poate de mult inexistentă. Ortodoxia este ceea ce se poate spune un lucru care ne duce în spre ceea ce este tradițional și noi trebuie să ne concentrăm mai mult în spre posibilitățile și potențialitățile a ceea ce ne poate oferi secolul al XXI-lea. De mai multe ori se poate spune că ortodoxia are șansa să ne aducă bucuria și ceea ce este bine dispoziția fiindcă ea este de cele mai multe ori o susținătoare a tradiției: paștele, crăciunul, lumânările, icoanele, tămâia, preoții și călugării se poate spune că de cele mai multe ori sunt cât se poate de mult parte din tradiția și din ceea ce este tradițional în Biserica Creștin Ortodoxă. Secolul al XXI-lea se poate spune că de mai multe ori este un secol care este lipsit de ceea ce este sau mai bine spus de ceea ce este tradiția.⁹⁷

Se spune că mai de mult s-a organizat o licitație de obiecte vechi. Licitatia era pe punctul de a se încheia când licitatorul a putut vedea că mai era o vioară veche.

- Licitatia de azi se încheie cu o vioară.

- Cine dă pentru ea o sumă?

În sală s-a făcut liniște.

- Începem atunci licitația de la un euro. Cine dă un euro?

- Nici un răspuns.

- Doi euro? Trei euro.

Din sală a venit un om mai în vârstă care a cerut vioara pentru puțin timp. Acest om era un violonist de profesie. A luat vioara și a cântat o muzică atât de frumoasă că toată lume a rămas uimită și înmărmurită. Muzica s-a încheiat.

⁹⁷ Georges Florovsky, *Biblie, biserică, tradiție* (Alba Iulia, 2006).

- Eu dau 1000 de euro, a spus cineva din sală.
- Eu dau 2000 de euro.
- Eu dau 3000 de euro.
- Oferă cineva mai mult, o dată, de două ori, de trei ori prețul s-a adjudecat domnului care a oferit 3000 de euro.

Am spus această întâmplare pentru a arăta care sunt pe termen lung sau scurt efectele sau mai bine spus consecințele a ceea ce înseamnă bună dispoziție. Ortodoxia știe că buna dispoziție este trăită de om de cele mai multe ori muzical și de cele mai multe ori și poetic și pentru acest lucru se poate spune că ea a elaborat ceea ce cunoaștem ca și muzica bisericească și ceea ce putem cunoaște ca și modul în care de mai multe ori omul ajunge să fie definit de ceea ce este sau de modul în care buna dispoziție este realizată. După cum am spus, buna dispoziție nu trebuie să fie un lucru care să ne obsedeze ci ea trebuie să fie un lucru care să ne preocupe. Mai mulți semeni de ai noștri privesc buna dispoziție cât se poate de mult în sens propriu și nu sunt interesați de ceea ce se poate spune sensul sau realitatea ultimă a ceea ce este sau a modului în care buna dispoziție poate fi definită. Când vorbim de buna dispoziție se poate spune că de cele mai multe ori trebuie să avem în vedere o noțiune de comunicare și de comuniune. Ortodoxia mai poate fi definită și ca și comuniune.⁹⁸

Ortodoxia este credința care ne spune că de cele mai multe ori omul poate ajunge să trăiască stare de buna dispoziție cât se poate de mult în ceea ce se poate comuniune și comunitate. acest lucru este cât se poate de mult un lucru sau mai bine spus o realitate care de mai multe ori ne duce în spre Dumnezeu și în spre tot ceea ce ține de Dumnezeu Tatăl. Ortodoxia a grupat în acest sens omul în mai multe forme de comuniune: se știu de parohii, de mănăstiri, de eparhii, de mitropolii, de arhiepiscopii și de mai știu și de patriarhat. Toate acestea se poate spune că sunt cât se poate de mult cele care definesc sau cele care susțin ceea ce este sau mai bine spus cum este definită starea de bună dispoziție. Buna dispoziție prin urmare este un lucru care de cele mai multe ori este găsit în ortodoxie. Se știu de mai multe organizații și asociații pe care Biserica Creștin Ortodoxă le-a făcut pe parcursul timpului. Se știe de exemplu de organizația ortodoxă Zoi [Viața] din Grecia secolului al XX-lea, de Liga Tineretului Creștin Ortodox, sau de Asociația Studenților Creștinilor Ortodocși care sunt cât se poate de mult organizații care urmăresc să îi apropie pe tineri și pe cei care sunt în căutarea unui echilibru în viață. S-a spus de mai multe ori că noțiunea de ortodoxie este un lucru sau o realitate care poate aduce sau mai bine spus ne duce la ceea ce este buna dispoziție prin starea de echilibru sau mai bine spus prin starea de bună dispoziție. Acest lucru de cele mai multe ori se poate spune că este cât se poate de mult o realitate sau un lucru cât se poate de mult adevărat și de ce nu care este menit să ne aducă speranța și nădejdea. Aceste lucruri după cum am spus de cele mai multe ori sunt lucruri și realități care ne duc în spre ceea ce se poate spune sensul și realitatea finală a iubirii de Dumnezeu Tatăl. Tehnica pentru a ajunge la ceea ce este sau mai bine spus cum este ortodoxia descoperită sau mai bine spus trăită este cât se poate de mult starea de cumpătare sau mai bine spus starea de echilibru în viața duhovnicească. La fel de bine ortodoxia ne spune că ne putem menține cât se poate de mult suplețea internă prin ceea ce se poate spune fuga sau goana de orice este păcatul. Acest lucru duce cât se poate de mult la ceea ce este sau mai bine spus la cum este definită ortodoxia în timpurile noastre.⁹⁹

⁹⁸ Dumitru Stăniloae, *Spiritualitate și comuniune în liturghia ortodoxă* (Craiova, 1991).

⁹⁹ Max Picard, *Fuga de Dumnezeu* (București, 1996).

Prin urmare, de cele mai multe ori se poate spune că cea mai sigură cale de a ajunge la o stare de bună dispoziție este de cele mai multe ori ceea ce se poate spune și ceea ce am denumii ca și starea de echilibru sau mai bine spus de a evita ceea ce este sau cum se manifestă excesele în viața noastră de zii cu zii. Aceste lucruri de cele mai multe ori sunt negate de oamenii care se poate spune că ajuns să privească viața sau mai bine spus să vadă ceea ce există sau mai bine spus ceea ce este prin ceea ce se poate spune sensul și viața ultimă a echilibrului și a balanței. Acest lucru după cum am spus de mai multe ori a fost negat și de ce nu trecut cu vederea în zilele și timpurile noastre. Viața noastră duhovnicească se poate spune că este o viață a bunei dispoziții. În ea aflăm despre trăirile și experiențelor altora, despre sfinții care au trăit în trecut și despre problemele cu care s-au confruntat ei, despre marile dezbateri duhovnicești care au frământat lumea creștină din începuturi și până astăzi. Este adevărat că în Noul Testament Domnul Iisus Hristos vorbea despre faptul că drumul spre mântuire este cât se poate de mult îngust și anevoios în timp ce calea care duce la pierzanie este cât se poate de mult largă și mare. Acest lucru nu înseamnă că noi nu ne putem bucura de buna dispoziție în zilele noastre. Există în acest sens o mare diferență pe care trebuie să o avem în vedere în ceea ce privește calea echilibrului și cale pierzaniei și a modului în care noi ne raportăm la ele. De cele mai multe ori calea pierzării este o cale care se poate spune nu are în sine noțiune de limită.¹⁰⁰

După cum am spus ortodoxia este o credință care îl duce pe om la buna dispoziție dar o bună dispoziție de durată și nu una care este trecătoare. Acest lucru a fost de mai multe ori contestat și negat de cei care nu știu sau mai bine spus de cei care nu sunt interesați de religie și de credința în Dumnezeu. Sunt mai mulți care se poate spune că accentuează ceea ce este negativ în ortodoxie și pentru din motiv de cele mai multe ori ajung să nu mai știe exact sau mai bine spus nu mai pot vedea sensul final al ortodoxiei și al credinței ortodoxe. Să ne aducem aminte în acest sens de faptul că au fost mai mulți care au văzut numai patima lui Hristos și nu ți învierea Lui. Acest lucru este o realitate care de mai multe ori a fost cât se poate de mult accentuat de unii și acest lucru a dus de cele mai multe ori la o pierdere cât se poate de mare a credinței în Dumnezeu. După cum am spus nu trebuie să facem din ortodoxie un absolut fiindcă numai Dumnezeu Tatăl este absolut dar trebuie să vedem ortodoxia cât se poate de mult ca o realitate sau mai bine spus ca și un lucru care are o finalitate sau mai bine spus are un sens ultim. Acest lucru de mai multe ori a fost negat sau trecut cu vederea de contemporanii noștri.

Atunci când în vechime sfinții părinți ai bisericii au fost insuflați de Dumnezeu și au ajuns să elaboreze credința creștin ortodoxă ei au voit să facă o credință cât se poate de mult a bunei dispoziții. Sunt mai mulți care sunt de părere că de cele mai multe ori ortodoxia este cât se poate de mult o religia care nu are nici un fel de simț al bunei dispoziții. Ce este în cele din urmă ortodoxia? Este cât se poate de mult o rostire la infinit de Doamne miluiește și un șir de ritualuri învechite. Cum pot aceste lucruri să ne bine dispună? Realitatea este că din cele mai vechi vremuri ortodoxia s-a confruntat cu ceea ce se poate spune răul și de ce nu forța distructivă a răului. În răul pur se poate spune că nu există nici un fel de bună dispoziție. Acest mare adevăr a fost de mai multe ori contestat de mai multe minți bolnave care nu știu exact ceea ce este sau mai bine spus cum este calea ortodoxiei. Trebuie să știm că atunci când ne confruntăm cu flăcările infernului care de mai multe ori au luat suflete nevinovate dintre noi șansa și speranța noastră în cele din urmă rămâne ortodoxia. De mai multe ori ajungem să nu mai vedem nici o posibilitate de mai bine, nici un

¹⁰⁰ Thomas Catchart și Daniel Klein, *Heidegger și hipopotamul la porțile raiului* (București, 2013).

fel de speranță pentru cei care au murit și au plecat din această lume. Ortodoxia ne spune că aceste lucruri vin de la cel rău sau de la diavol. Sfinții părinți ne spun însă că Dumnezeu este mai mare decât cel rău și prin urmare, cel rău nu poate trece sau mai bine spus nu poate să meargă dincolo de voința lui Dumnezeu. Când suntem în momente de greutate sau mai ales de necaz vom putea vedea că lucrarea celui rău nu este numai o simplă imaginație a ortodoxiei ci o realitate. Tot ortodoxia ne spune că nu putem să îl biruim pe cel rău prin propriile noastre forțe ci trebuie să recurgem la ajutorul lui Dumnezeu Tatăl. În acest sens se poate spune că de cele mai multe ori ortodoxia a restaurat persoane și fapte care aparent nu mai aveau nici un fel de șansă de reușită. Ortodoxia ne spune că rugăciunile noastre pentru cei morți sau cei care au trecut de la noi nu rămân fără nici un rezultat sau mai bine spus fără nici o consecință în lumea de dincolo. Rugăciunile noastre pentru cei morți de mai multe ori le poate schimba soarta sau menirea ultimă și dacă au ajuns în chinurile iadului îi pot elibera de acolo. Acest lucru este bine să ținem cont că avem datorii nu numai față de cei vii ci și față de cei morți.¹⁰¹

După cum am spus, sunt mai mulți care sunt de părere că ortodoxia este o credință arhaică care nu mai poate face fluxului de evenimente și de probleme cu care se confruntă omul secolului al XXI-lea. Acest lucru nu este adevărat. Ortodoxia este încă o credință care poate să dea răspuns la marile probleme și la marile dileme cu care se confruntă omul secolului al XXI-lea. Acest lucru este așa fiindcă există foarte mulți sfinți în credința ortodoxă. După cum am spus în această carte se poate spune că vorbim de bună dispoziție ca și o stare profundă și nu despre nuna dispoziție pe care o dobândim după ce am auzit o glumă sau mai bine spus după ce am văzut un film de comedie. Acest lucru este ceea ce face ortodoxia pentru noi. De cele mai multe ori se poate spune că lumea și-a pierdut în zilele noastre interesul pentru credința ortodoxă. Poate sunt numai câțiva care sunt cât se poate de mult tradiționaliști care mai sunt interesați de ortodoxie. După cum am spus, o altă problemă destul de centrală este cât se poate de mult relația dintre ortodoxie și evlavie. După cum am spus, de cele mai multe ori ortodoxia este o credință care se manifestă prin evlavie. Actele de evlavie sunt de cele mai multe ori acte care au loc sau mai bine spus trebuie să fie însoțite de buna dispoziție. Evlavia se poate spune că se manifestă prin bună dispoziție. Acest lucru este așa fiindcă în sine nici un om sau nici o persoană nu este obligată să fac acte de evlavie forțat sau împotriva voinței sale. Evlavia înseamnă că omul stă și ascultă slujbele bisericii cu plăcere și nu o face doar de ochii lumii, că omul are cât se poate de mult iubire față de adevărații slujitori ai lui Dumnezeu, că omul face metanii, că omul merge regulat la biserică și mai multe acte de acest fel.

Se spune la un moment dat că unui polițist când a mers la sediul poliției a plouat și a luat cu el o umbrelă. Când și-a terminat ziua de muncă acest polițist a plecat afară și a mai mers și pe la alți prieteni de ai săi mai înainte de a ajunge acasă. A doua zi a putut vedea că umbrela sa dispăruse. A venit la sediul poliției și aici și-a căutat umbrela. Nu a găsit-o. Atunci el a dat ordin să fie pus prin oraș cu anunț care suna c-am așa:

- Eu sunt polițistul George. Știu că cineva mi-a furat ieri umbrela din acest oraș. Pentru a evita mai multe neplăceri în această seară aștept ca cel care a furat-o să o arunce la mine acasă peste gard.

A doua zi când s-a trezit polițistul a găsit 14 umbrele la el aruncate peste gard.

După cum am spus evlavia este un care atunci când este făcut sincer de cele mai multe ori aduce cu sine ceea ce se poate supune buna dispoziție. Sunt mai mulți care nu fac

¹⁰¹ Părintele Mitrofan, *Viața repausaților noștri* (București, 1993).

actele evlaviei din credință sinceră ci din motive colaterale credinței și iubirii de Dumnezeu. Evident, acest fel de evlavie nu este un lucru cât se poate de bun și de adevărat.¹⁰² Se poate spune că dacă omul vrea să ajungă la o stare de bună dispoziție continuă el trebuie să cultive foarte mult ceea ce este sau mai bine spus cum este înțeleasă evlavia. Acest lucru a fost trecut de mai multe ori cu vederea în ortodoxie și sunt mai mulți care nu văd nici un punct de legătură între evlavie și buna dispoziție. Sunt mai multe cazuri de oameni care atunci când au stat cu evlavie la slujbele bisericii au putut vedea cum buna dispoziție vine în ei și mai mult decât atât i-au molipsit și pe alții. Acest lucru este o realitate de care trebuie să ținem cont și trebuie să o avem în vedere. De cele mai multe ori evlavia este un lucru care nu este asimilat cu buna dispoziție. Acest lucru are loc în special în cei care se convertesc la ortodoxie sau mai bine se întorc înapoi la ortodoxie după ce au stat mai mult timp într-o sectă. După cum am spus, evlavia adevărată de cele mai multe ori aduce buna dispoziție. Omul stă și ascultă sau uneori participă la slujbele bisericii și el are evident sentimentul că a făcut un lucru sau mai bine spus a realizat ceva în spre slava lui Dumnezeu și acest fapt îi aduce bucurie în suflet și în inimă. S-a putut vedea că de mai multe ori atunci când omul a avut șansa sau mai bine spus libertatea de a face lucruri pentru Dumnezeu el a ajuns la ceea ce se poate spune un sentiment de mulțumire. Realitatea este că unii ajung să facă lucruri mari pentru Dumnezeu cum sunt de exemplu sfinții care unii s-au nevoit toată viața lor pentru Dumnezeu sau mai bine spus și-au dedicat toată viața lor lui Dumnezeu în timp ce alții fac lucruri mai mici pentru Dumnezeu. Este de remarcat aici că mai toți sfinții Bisericii Creștin Ortodoxe au fost oameni ai bucuriei și ai bune dispoziții. Sfântul în acest sens nu poate fi asemănat sau mai bine spus nu poate fi cât se poate de mult privit ca și un fel de persoană care nu are sau mai bine spus nu este pentru buna dispoziție. Mai multe întâlniri cu sfinții au adus buna dispoziție. Se spune că atunci când domnitorul român Ștefan cel Mare era indispus mergea să se sfătuiască cu Sfântul Daniil Sihastru și în acest sens buna dispoziție revenea la locul ei în Ștefan cel Mare. Aceste lucruri prin urmare trebuie să ne avem în vedere și să ținem cont de ele.¹⁰³

CAPITOLUL ȘASE

BUNA DISPOZIȚIE ȘI LEGĂTURA EI CU SPERANȚA

Realitatea este că de cele mai multe ori omul ajunge să își dea seama de ceea ce este speranța atunci când nu mai are nici o speranță. Acest lucru a putut fi văzut de mai multe ori în lumea noastră. Culminarea lipsei de speranță duce de cele mai multe ori la curmarea propriei vieți sau mai bine spus la sinucidere. Din nefericire în lumea noastră au existat mai multe cazuri de acest fel. Putem deduce de aici pe cale logică că lipsa de speranță este de cele mai multe ori un act demonic care eventual vine din adâncurile infernului. Sfinții părinți ne spun în acest sens să nu ne luăm niciodată în dialog sau în dialectică cu cel rău sau diavolul fiindcă acesta ne v-a birui în cele din urmă. Cea mai bună metodă este în acest sens ignoranța. Ceea ce trebuie să știe omul modern este în că lume principiile binelui și al răului nu sunt numai realități abstracte ci sunt de cele mai multe ori dublate și de ființe ale binelui [Dumnezeu și îngerii] și ființe ale răului [diavoli]. Aceste ființe ale răului de cele mai

¹⁰² Hristos Yanaras, *Pietismul* (Tesalonic, 2008).

¹⁰³ Paul Elder, *Eyes of an Angel: Soul Travel, Spirit Guides, Soul Mates, and the Reality of Love* (Editura Hampton Roads, 2005).

multe oria activează prin mai multe tehnici care îl duc pe om cât se poate de mult la lipsa de speranță sau mai bine spus la lipsa de posibilitatea în spre ceva sau un lucru mai bun. Deznădejdea s-a spus că de cele mai multe ori vine de la cel rău sau mai bine spus de la diavol. Sunt mai multe sufletele deznădăjduite în lumea noastră și se poate spune că toți dintre noi am trăit într-un fel sau altul ceea ce se poate spune deznădejdea. Deznădejdea este un sentiment urât și care de cele mai multe ori duce la pierderea bunei dispoziții. Atunci când suntem bine dispuși se poate spune că lumea este deschisă în noi și de ce nu totul este bine. Când suntem deznădăjduiți de mai multe ori se poate vedea că nu mai aveam nici un fel de bună dispoziție în noi.¹⁰⁴

Un tânăr atras de puterea înfricoșătoare a relei obișnuințe cădea des în păcate grele. Dar nu lăsa lupta. După fiecare cădere a sa vărsa lacrimi fierbinți și se ruga lui Dumnezeu cu cuvinte îndurerate:

- Doamne, mântuiește-mă și de vreau și de nu vreau. Eu, din pământ fiind, sunt ușor de tras în mlaștina păcatului. Tu ai însă puterea să mă împiedici. Nu e nici o minune dacă vei milui pe cel drept, nici de vei mântui pe cel îmbunătățit, căci aceștia sunt vrednici, ci mie păcătosului arată-mi, Doamne, mila și iubirea Ta de oameni, și mântuiește-mă prin minune. Căci cu toată necurăția mea, numai către Tine găsesc scăpare eu, nefericitul. Acestea le zicea cu frângere de inimă tânărul, și când era stăpânit de patimă, și când era liniștit. Odată, când iarăși fusese biruit de patimă, după împotrivirea nefolositoare, a îngenunchat întristat și a repetat aceleași vorbe, vărsând râu de lacrimi. Neîncetata lui nădejde în dumnezeiasca milostivire l-a întăritat pe diavol. S-a arătat înaintea lui în întreaga sa mânie și i-a strigat:

- Prostule, nu te rușinezi când cu astfel de buze îndrăznești să te rogi și să iei în gura ta numele lui Dumnezeu? Află o dată pentru totdeauna că pentru tine nu este mântuire! Curajosul luptător nu s-a înfricoșat și nici nădejdea nu și-a pierdut-o, precum aștepta diavolul.

- Află și tu, i-a răspuns cu curaj, că această chilie este ca la fierărie. Un fier îl dai și altul îl iei înapoi. Nu voi înceta să lupt prin pocăință și prin rugăciune până te vei plictisi să mă ispitești cu păcatele.

- Așa deci, a strigat diavolul, de acum înainte voi înceta să te mai războiesc, ca să nu-ți crească cununile răbdării. Și s-a făcut nevăzut. Din acea clipă a încetat războiul, acela însă nici o clipă nu a încetat să se îngrijească de sine și să-și plângă greșelile.¹⁰⁵

Este cât se poate de adevărat din această întâmplare că de mai multe ori cel rău sau diavolul este cel care ne duce la ceea ce se poate spune starea de deznădejde sau mai bine spus la starea de lipsă de credință în Dumnezeu. Gândul ultim este adevărat că este că pentru noi nu mai există nici un fel de șansă de nemurire. Se poate vedea foarte bine din această pildă sau mai bine spus din această întâmplare că cel rău sau diavolul nu vrea ca noi să ne mântuim și face orice ca noi să ne pierdem mântuirea. De cele mai multe ori se poate spune că ajungem să ne dăm seama de ceea ce este sau mai bine spus cum este starea de deznădejde când suntem cât se poate de mult în cadrul ei. Acest lucru are loc de mai multe ori în timpurile și în zilele noastre și este bine să știm că oricând fiecare dintre noi poate cădea în ceea ce este deznădejdea. Deznădejdea ultimă este gândul care ne spune că nu mai merită sau mai bine spus viața noastră nu are nici un rost. Acest sentiment este întâlnit de mai multe ori în zilele noastre. De cele mai multe ori omul ajunge la deznădejde cât se poate

¹⁰⁴ Sfântul Siluan Athonitul, *Între iadul deznădejzii și iadul smereniei* (Alba Iulia, 1991) prima ediție.

¹⁰⁵ <http://treziredivina.wordpress.com/2012/10/10/pilde/>.

de mult atunci când a ajuns la un eșec sau mai bine spus la un necaz mare. Starea de deznădejde se instaurează atunci în om și de cele mai multe ori îl face pe om să uite de toate momentele fericire și bucurioase din viața lui. Trebuie prin urmare să știm ceea ce este sau mai bine spus să ne dăm seama de ceea ce este și cum se manifestă deznădejdea. De cele mai multe ori deznădejdea vine mai întâi și după ea se instaurează în om tristețea.¹⁰⁶

Se poate spune că de cele mai multe ori deznădejdea și tristețea sunt două lucruri înrudite și au sensul final de a îl distruge sau mai bine spus de a îl eradica pe om. Cu toții știm că un om care este trist sau mai bine spus este deprimat este un om care suferă. În lumea noastră se pot vedea multe astfel de cazuri. Am spus aici că această stare de fapt nu este fără o cauză și ca de cele mai multe ori cauza este cel rău care vrea răul și distrugerea noastră. Ce putem face în acest sens? Este cât se poate de adevărat că de cele mai multe ori trebuie să luptăm cu tristețea și cu deznădejdea. Sunt orașe, sate, metropole sau chiar regiuni întregi care în anumite situații trăiesc stări de tristețe și de deznădejde maximă. Se poate spune că împotriva la aceste lucruri trebuie să ne opunem și să luăm atitudine. În acest sens, în cele din urmă vom ieși biruitori. Când trecem prin stări de deznădejde și stări de tristețe de cele mai multe ori trebuie să ne aducem aminte de ceea ce ne recomandă sau mai bine spus ne sugerează biserica: post, rugăciune, metanii, pelerinaje, participarea la slujbele bisericii, lectura cărților duhovnicești. S-a putut vedea că atunci când omul a făcut aceste lucruri de cele mai multe ori starea de deznădejde și de tristețe a trecut de la el.¹⁰⁷ După cum am spus, de mai multe ori depresia și deprimarea se poate instala în noi. Acest lucru de cele mai multe ori vine pe fondul lipsei de speranță. Realitatea este că atunci când avem de a face cu răul și mai ales cu oamenii răi nu mai avem nici o speranță. Acești de mai multe ori ne induc o stare sau o modalitate de a vedea viața și lumea în care nimic nu se poate să mai fie bine. Starea de deznădejde de cele mai multe ori după cum am spus culminează cu starea de deprimare în care omul are se poate spune o viziune cât se poate de mult întunecată despre viață și despre existență. Trebuie să știm că atunci când deprimarea apare și nu este lucrarea celui rău de cele mai multe ori ea este o stare sau mai bine spus o stare autoindusă și prin urmare este doar o iluzie și nu și o realitate. Se poate spune că în sens real deprimarea este cât se poate de mult un minus în existență care ne face să credem că nu mai există posibilitatea de mai bine. Tristețea este o realitate a lumii în care trăim. Putem vedea de mai multe ori oameni triști și de cele mai multe ori chiar noi suntem triști. Cu tristețea și la fel de bine cu deprimarea de cele mai multe ori trebuie să ne luptăm și niciodată nu trebuie să uităm că Dumnezeu este cu noi sau mai bine spus Dumnezeu este alături de noi. Aceste lucruri ne vom face ca în cele din urmă să biruim sau mai bine spus să trecem cu bine peste ceea ce este tristețea și deprimarea.

După cum am spus în comunitățile noastre: sate, orașe sau metropole de cele mai multe ori tristețea sau deprimarea este o realitate. Sunt unii care de mai multe ori se simt singuri și părăsiți și parcă nu mai există nici o șansă de mai bine sau mai bine spus nu mai este nici o posibilitate de a îi vedea fericiți. Trebuie să știm că atunci când nu avem păcate grave sau păcate care sunt strigătoare la cer nu avem nici un motiv să fim triști și deprimați. Oamenii răi din comunitățile noastre de cele mai multe ori se bucură nebunește de tristețea altora. După cum am spus, aceștia sunt oameni inferiori. Menirea și misiunea noastră este să îi avem în vedere pe cei care sunt triști și deprimați pentru că și ei ne vom mângâia pe

¹⁰⁶ Virgil Gheorghiu, *A doua șansă* (Editura Sofia: București, 2012).

¹⁰⁷ *Cum să biruim deprimarea: 153 de sfaturi practice din învățăturile sfinților părinți* (Editura Sofia: București, 2008).

noi atunci când suntem triști și deprimați. Menirea noastră este să facem din comunitățile noastre un mediu al bune dispoziții. La acest mediu fiecare dintre noi se cuvine să ne aducem aportul și contribuția noastră. Aceasta este ceea ce se poate spune spiritual de comuniune. Acolo unde într-o comunitate legăturile sunt strânse puternic se poate spune că nu poate venii sau mai bine spus deprimarea și tristețea nu își au nici un loc. După cum ne spus sfinții părinți, de cele mai multe ori deprimarea ultimă este cea care ne spus că pentru noi nu mai este nici un fel de șansă sau mai bine spus noi nu vom ajunge să intrăm în rai. Acest lucru de mai multe ori ne face să ne pierdem pe noi înșine. Se spune că toți mari sfinți părinți ai bisericii s-au luptat cu acest gând rău.¹⁰⁸

Acești oameni răi de mai multe ori sunt în comunitățile noastre și se poate spune că ei acționează fără ca noi să ne dăm seama. Se spune că la un moment dar un preot s-a dus la un episcop care era undeva departe de episcopia unde slujea el. Acest episcop la invitat la o masă care a fost dată în cinstea venirii sale. În timp ce mâncau el au putut vedea că la masă servea o femei foarte frumoasă. Episcopul părea foarte intim cu ea. Preotul s-a scandalizat puțin și a întrebat pe episcop:

- Cine este ea?
- Este menajera mea. Cred că știu la ce te gândești.
- La ce?
- Dacă între mine și ea există și ceva sentimental.
- Cred că ai ajuns episcop pe bună dreptate.
- Te asigur că între mine și ea este o relație strict profesională.

Aceste vorbe au avut loc fără ca menajera să audă. Preotul a putut vedea la un moment dat cum menajera a luat o lingură de argint și a pus-o în buzunar. El a crezut că are nevoie de ea și nu a făcut nici un comentariu.

După ce și-a terminat treaba în acea episcopie, preotul a plecat la casa sa. La puțin timp după aceasta el a primit o scrisoare de la episcop. El îi spunea că nu știe cum una dintre lingurile de argint a dispărut de la el după acea cină cu episcopul. Îi spune că nu îl suspectează pe el că a furat-o, ci dacă are vreo idee ce s-a întâmplat cu ea? Preotul i-a trimis o scrisoare în care i-a spus: Prea Sfințite, dacă ați avea grijă mai mult ce fel de servitori vă angajați cu siguranță veți descoperi cine a luat lingura de argint.

Realitatea este că în lumea în care trăim sunt oameni foarte răi și acești oameni de cele mai multe ori nu se descoperă sau mai bine spus nu se arată pe sine. Cum se face în acest sens că nici un infractor după ce a săvârșit o infracțiune nu recunoaște acest lucru? Acești oameni răi de mai multe ori se simt în largul lor când vând că comunități întregi sunt deprimare și triste. Este adevărat că în cele mai multe cazuri acești infractori sunt prinși și dați pe mâna justiției. Se poate spune că și psihologia ne ajută în acest sens. Se spune că dacă ne uităm la un om bine dispus el degajă în jurul său cât se poate de mult o energie pozitivă care îl duce pe om la un fel de lumină spirituală pe care el o degază în jurul său.¹⁰⁹ După cum am spus tristețea nu este un lucru firesc. Ea este de cele mai multe ori o realitate care ne duce în spre a vedea și a cerceta numai ceea ce este rău și ceea ce este negativ. Omul trist se poate spune că vede totul negativ și nu mai este nimic care să îl aducă la ceea

¹⁰⁸ Todd Vurpo, *Raiul există: călătoria incredibilă a unui băiețel până la rai și înapoi* (Editura Adevăr divin, 2011).

¹⁰⁹ Arhimandrit Spiridonos Logothetis, *Deprimarea și tamaduirea ei în invatatura Bisericii* (Editura Sofia: București, 2001).

ce se poate spune o viziune optimă. În lumea în care trăim sunt lucruri bune și lucruri rele și de cele mai multe ori trebuie să vedem lucrurile bune și să le ignorăm pe cele rele. Se poate spune că acest principiu nu mai funcționează în cazul unui trist.

Am vorbit mai sus că de cele mai multe ori tristețea se poate instala în om prin ceea ce se poate spune gândul că pentru ei nu mai există nici o șansă de mântuire sau mai bine nici o șansă de a ajunge în rai. Acest sentiment de cele mai multe ori este un sentiment de inspirație demonică sau mai bine spus diavolească. Fiind ființe care s-au dedicat pe sine etern răului și a ceea ce este răutatea de cele mai multe ori sentimentul de deznădejde de propria mântuire este unul foarte des întâlnit. Acest sentiment se manifestă de cele mai multe ori printr-un fel de stare care îi comunică omului că în realitate viața lui nu mai are nici un fel de finalitate și nu mai există nici un fel de posibilitate de mai bine pentru el și pentru mântuirea sa. Tristețea este un sentiment care se poate spune se instalează extrem de subtil în inima și în sufletul omului. Acest sentiment de cele mai multe ori vine pe fondul unei lipse de obiectivitate de care dă dovadă omul. De cele mai multe ori se poate spune că tristețea este un sentiment care îl apasă pe om. Ceea ce trebuie să știm este că întotdeauna există remedii sau mai bine spus sunt posibilități de eradica sau mai bine spus de a birui tristețea. Aceste sentimente după cum am spus dispar atunci când omul se deschide sincer în spre semenii săi. Starea noastră sufletească este o stare la care trebuie să medităm mai mult. Sunt mai mulți care ne spun că indiferent dacă suntem triști sau suntem fericiți este tot același lucru. Ceea ce s-a putut vedea este că mai ales în câmpul muncii într-un anume fel muncește un om care este fericit și în alt fel muncește un care este trist. Sfinții părinți sunt cei care ne spun că trebuie să facem cât se poate de mult o distincție între starea de tristețe lumească și starea de tristețe demonică. Diferența este foarte mare între aceste două sentimente. Starea de tristețe lumească poate venii în om de exemplu printr-un insucces în dragoste. Starea de tristețe demonică de cele mai multe ori se manifestă prin teroare și o frică intensă nejustificată.¹¹⁰ Au fost mai mulți sfinți părinți care ne-au spus că lucrările diavolilor de cele mai multe ori s-au grupat în jurul ideii sau mai bine spus în ceea ce se poate spune ca și sensul sau mai bine spus modalitatea de a îl teroriza și de a aduce în o sentimentul de teroare și de frică continuă.

După cum am spus ortodoxia nu ne cheamă numai ca noi să fim cât se poate de mult persoane care să trăim starea de bună dispoziție ci se poate spune că de mai multe ori starea de bună dispoziție este cât se poate de mult o stare care are de a face cu ceea ce se poate spune sensul și realitate a ceea ce este sau mai bine spus a cum este realizată această stare și pentru cei din jur. Se cuvine ca de cele mai multe ori atunci când avem posibilitatea și noi să îi ajutăm pe semenii noștri sau mai bine spus să fim alături de ei în momentele grele. Aceste momentele sunt extrem de importante și trebuie să le avem în vedere.

Se spune că la un moment dar un medic a avut probleme cu mașina sa și s-a dus la un reparator auto. Acolo aceștia au intrat într-un dialog în timp ce reparatorul îi repara mașina.

- Bună ziua! A spus reparatorul auto.
- Bună ziua.
- Cum ce îți pot fii de folos?
- Mașina mea nu mai merge. Poți să o reperi?

¹¹⁰ Unul dintre primii mari sfinți părinți ai ortodoxiei care a analizat foarte mult tristețea și cauzele ei a fost Sfântul Ioan Casian care a fost original român și care a murit în Franța la Marsilia. Steven D. Driver, *The reading of Egyptian monastic culture in John Cassian* (Toronto, 1995).

- Cred că da.
- Reparatorul s-a pus pe muncă.
- Știi ce nu înțeleg eu?
- Ce? A răspuns doctorul.
- Și eu și tu nu facem decât să reparăm: eu mașini și tu oameni.
- Așa este.
- Atunci cum se face cu tu câștigi de zece ori mai mult decât mine?
- Răspunsul este simplu.
- Care este răspunsul?
- Încearcă să repara o mașină cu motorul pornit.

După cum am spus viața noastră este importantă și Dumnezeu ne-a făcut pentru a trăi o viață în bucurie și în bună dispoziție. De mai multe ori această bună dispoziție se poate spune că este trăită foarte mult în comuniune și în deschidere față de ceilalți. Asemenea cu un doctor are misiune de a face pe mai mulți sănătoși la fel de bine și noi avem misiunea de a îi face pe semenii noștri fericiți. Prin urmare suntem chemați numai să primim bucurie ci suntem la fel de bine chemați să și oferim fericirea. Acest lucru este un mare adevăr care de mai multe ori a fost trecut cu vederea. Starea de bucurie după cum am spus ajunge să se permanentizeze în noi atunci când noi ducem o viață cât se poate de mult de fericire și de împlinire și la fel de bine suntem oameni morali și buni. Sunt mai mulți care cred că aceste lucruri nu sunt necesare dar evident ei nu știu exact despre ceea ce vorbesc.¹¹¹ Aceste lucruri se poate spune că de cele mai multe ori aduc cu sine ceea ce este sau mai bine spus o concepție pozitivă și de ce nu un lucru care ne duce în spre o stare de bine. După cum am spus nu se poate sau mai bine spus nu avem cum să experimentăm starea de bună dispoziție atunci când suntem triști, când suntem de mai multe ori insultați de ce nu ridicularizați. Există în zilele noastre o modă a ridicularizării sau mai bine spus a tot ceea ce este și a tot ceea ce ține de modalitate de a îl lua în derâdere pe cel de lângă noi. Aceste lucruri este bine să le avem în vedere și să le știm. Ortodoxia a cunoscut de mai multe ori acest lucru și au fost mai mulți sfinți care au fost ridicularizați și luați în râs. Acest lucru este o realitate este de cele mai multe ori prezentă în lumea noastră.¹¹²

După cum am spus de mai multe ori p neînțelegere, o gâlceavă sau mai bine spus un conflict între ceea ce se poate spune speranță și deznădejde sau între tristețe și bucurie. Acest lucru este o realitate de care trebuie să ținem cont și la fel de bine să o avem în vedere. Realitatea este că de cele mai multe ori mai mulți dintre noi nu suntem conștienții de ceea ce se poate spune această antagonie care ni se pare cât se poate de mult firească și obișnuită. Realitatea este că de cele mai multe ori lumea de azi nu știe sau mai bine spus nu vrea să știe de faptul că sunt mulți în jurul care sunt triști și care au nevoie de ceea ce se poate spune ajutorul și posibilitatea noastră de a le oferi o sfințenie. Sunt mai mulți care de cele mai multe ori se gândesc la un fel de răsplată sau mai bine spus la ceea ce este sau mai

¹¹¹ Există o categorie de persoane care găsesc că aventura este cât se poate de mult o stare de bună dispoziție și de ce nu o stare de bucurie în sine trebuie să știm că aventurile nu sunt un lucru bun sau mai bine spus ortodoxia nu are o părere bună despre ceea ce este sau mai bine spus despre cum este trăită aventura fiindcă de cele mai multe ori aventura implică cu sine riscul și uneori chiar riscul propriei vieții. Sunt la fel de bine cunoscuți așa numiții aventurieri sentimentali care cuceresc inimile femeilor și mai apoi le lasă fără nici un motiv. Un astfel de caz celebru a fost Don Juan. John Maxwell, *Sometimes You Win--Sometimes You Learn: Life's Greatest Lessons Are Gained from Our Losses* (Editura center street, 2013).

¹¹² Ioan Kovalevsky, *Fericiții nebuni pentru Hristos* (București, 1997).

bine spus la ceea ce este sau cu este văzută ceea ce se poate spune sensul și realitatea ultimă a speranței. Speranța este un lucru care de cele mai multe ori ajungem să îl prețuim atunci când nu îl mai avem acest lucru a putut fi văzut de cele mai multe ori în lumea noastră. Realitatea este că este foarte ușor să facem răul sau mai bine spus să ne rănim semenii cu vorbe și fapte urâte. Acest lucru are loc de mai multe ori în lumea noastră. Trebuie să facem ceea ce se poate spune binele fiindcă făcând binele aducem bucuria și buna dispoziție în jurul nostru. Trebuie să știm că sunt mai multe stări pe care le are omul. Omul poate fi meditativ, atent, concentrat, delăsător, destrăbălat, nepăsător, milos, milostiv, blând sau vigilent. Acestea sunt numai cânte dintre stările pe care un om poate să le aibă. Se poate spune că și în ceea ce privește tristețea există ceea ce se poate spune o stare sau mai bine spus un lucru care ne duce la ceea ce este sau mai bine spus necesitatea de a face ca tristețea să nu domine în jurul nostru. Sunt plăcuți în fața lui Dumnezeu cei care nu face ca tristețea să domine în lumea noastră. Chiar dacă nu îi putem face pe semenii noștri să râdă cel puțin îi putem face să zâmbească.

Se spune că a existat un om extrem de bogat care avea foarte multe diamante. La un moment dat acest om se spune că a primit un prieten mai îndepărtat în vizită fiindcă el nu avea nici un prieten apropiat fiindcă îi era frică să nu fie furat.

- Bine ai venit, a spus bogatul.
- Bine te-am găsit.
- Ce mai faci?
- Sunt bine. Tu?
- Și tu sunt bine.
- De ce ai venit?
- Am venit să te întreb dacă poți să îmi arăți puțin diamantele tale despre care îmi spui că sunt extrem de frumoase.

Cu o mare securitate și cu mulți paznici, bogatul a adus toate diamantele sale.

- Îți mulțumesc că ai împărtășit diamantele tale cu mine.
- Nu ți-am dat nici unul, ele îmi aparțin mine, a zăbierat bogatul.
- Da se pare că așa este dar din moment ce ne-am împărtășit de diamante la fel de mult se pare că diferența este greutatea și cheltuiala ta de a le cumpăra și a le păstra.

Am spus acest lucru pentru a arăta că menirea noastră în această lume este de mai multe ori de a ține sau mai bine spus de a răspândi bucuria și a nu o ține numai pentru noi. Acest lucru nu constă și la fel de bine aduce foarte multe mulțumiri pentru inima și pentru sufletul nostru.¹¹³ Realitatea este că de cele mai multe ori individualismul și egoismul ne face să nu mai avem nici o speranță. Sunt mai mulți care sunt cât se poate de mult preocupați numai de propria lor persoană și în acest sens ei nu mai ajung să fie preocupați sau mai bine spus interesați de cei din jur. De cele mai multe ori se poate spune că speranța și egoismul nu sunt compatibile. Acest lucru după cum am spus de mai multe ori este negat de cei care se gândesc numai la ei înșiși. S-a spus în vechime un dicton cât se poate de adevărat: „cine vrea să se mântuiască cu întrebarea să călătorească.” La fel de bine și noi trebuie să ne deschidem în comuniune de iubire creștinească cu cei care de cele mai multe ori au nevoie de speranță. A oferi speranță se poate spune că este un lucru care îl aseamănă pe om cu îngerii și cu Dumnezeu. Acest lucru după cum am spus este o realitate pe care trebuie să o avem în vedere. Ortodoxia nu este o credință care ne ține în ceea ce se

¹¹³ Constantin Scouteris, *Ființa ecclesială* (Alba, 2008).

poate spune tristețe și deznădejde. Sunt mai mulți care urăsc ortodoxia și Biserica Creștin Ortodoxă și voiesc ca ea să dispară de pe fața pământului. După cum am spus, viața ortodoxă nu este cât se poate de mult o viață care este totdeauna a bucuriei dar de cele mai multe ori se poate spune că ortodoxia este în esența ei bucurie. Ea este cale care ne învață să evităm extremele și tot ceea ce este extremist.¹¹⁴ Acest lucru se poate spune că este cât se poate de mult un lucru care este cât se poate de mult necesar pentru noi și pentru timpurile și zilele noastre. Aceste lucruri sunt cât se poate de mult ceea ce se spune lucruri și realități care definesc și care mențin ceea ce se poate spune un lucru sau mai bine spus o realitate care ține de sensul și expresia a ceea ce înseamnă să ne asumăm de cele mai multe ori tristețea și nefericirea altora.

Se spune că un grup de zece prieteni se au mers la un meci de golf. Acest lucru a făcut ca atunci când au intrat pe terenul de golf să își lase la intrare ceea ce se poate spune toate lucrurile lor care a implicat după cum este obiceiul în zilele noastre să renunțe și la celulare. Cei zece prieteni erau pe terenul de golf când la un moment dat s-a auzit cât se poate de mult că a sunat un celular. Acest lucru a făcut ca unul dintre ei să meargă și să i-a telefonul celular.

- Alo? Tu ești dragă? A bine. Aaa....te-ai dus la cumpărături? Ce frumos.

Prietenii au început să zâmbescă.

- Te-ai gândit să comanzi acele noi covoare? Și ele costă cinci mii de euro? Aaa....bine le poți cumpăra.

Prietenii au început să zâmbescă și mai mult.

- A și luna viitoare te-ai gândit să pleci pe insula Necker? Și prețul constă 20.000 de euro? Sunt de acord. A și vrei și un supliment? Foarte bine, eu sunt de acord.

Zâmbetele prietenilor au început să se schime puțin în invidie.

- A te-ai gândit să dai noului zidar 70000 de euro? A foarte bine, sunt de acord.

Prietenii au început să fie uimiți.

- Bine dragă. Și eu te iubesc.

Cu aceasta acesta el a încheiat conversația, după care s-a întors către prieteni:

- Totuși al cui este telefonul?

Evident cineva a uitat acel telefon în vestiarul jocurilor de golf.

Am spus această întâmplare pentru a aduce aminte că de mai multe ori nu trebuie să ne interesăm numai de bucuria și de fericirea noastră ci și de bucuria și de fericirea semenilor noștri. Aceste lucruri sunt prin urmare ceea ce se poate spune un fapt care definește sau mai bine spus menține starea de bună dispoziție în semenii și în frații noștri. Prin urmare, nu este necesar sau mai bine nu trebuie să ne interesăm numai de noi înșine ci și de frații noștri în Hristos. Aceste lucruri se poate spune că sunt cât se poate de mult realități sau mai bine spus fapte care de cele mai multe ori ajung să definească modul în care ne raportăm la Dumnezeu Tatăl.¹¹⁵ Prin urmare, de cele mai multe ori lumea nu se gândește sau mai bine spus nu se raportează la Dumnezeu atunci când au fost cât se poate de mult la sensul și la realitatea a ceea ce este sau mai bine spus modul în care vedem sau privim viața. Viața noastră nu a dat să fie un rai dar Dumnezeu ne-a chemat cât se poate de mult la starea de bună dispoziție. Acest lucru nu se face sau mai bine spus nu ne spune că pentru a fii în comuniune cu Dumnezeu trebuie să uităm de semenii noștri. Se știe de exemplu că ceea ce istoria avea să denumească ca și „colegiul apostolic” de cele mai multe

¹¹⁴ Andre Malreux, *Speranța* (Editura Rao: București, 2007).

¹¹⁵ Radu Teodorescu, *Teologia paternității lui Dumnezeu* (Cugir, 2011).

ori au trăit în bună dispoziție. Nu înseamnă că dacă ortodoxia este cât se poate de mult o credință a bune dispoziții ea este o religie sau mai bine spus o credință în care noi trebuie să fim măscărici. A aduce buna dispoziție sau mai bine spus a îi bine dispune pe frații noștri în Hristos se poate spune că este cât se poate de mult o obligație și de ce nu o responsabilitate creștin ortodoxă de care trebuie să ținem cont. Ca și creștini ortodocși avem responsabilitatea morală de a ne interesa și la fel de bine de a fii cât se poate de mult preocupați de binele și de buna dispoziție a semenilor noștri și a fraților noștri în Hristos. Aceste lucruri se poate spune că de diferențiază de mentalitatea care de mai multe ori este grosieră a lumii din jur sau a lumii în care trăim. Se poate spune că dacă Sartre spunea că „infernul sunt ceilalți” ortodoxia spune „raiul sunt semenii tăi.” Prin semenii noștri se poate spune că de cele mai multe ori ajungem la Dumnezeu Tatăl sau mai bine spus suntem în comuniune cu Dumnezeu Tatăl. Aceste lucruri trebuie să ne aducă în vedere ceea ce se poate spune sensul și finalitatea ultimă a ortodoxiei și a credinței noastre în Domnul și Mântuitorul Iisus Hristos. După cum am spus de cele mai multe ori trebuie să le aducem celor fără de speranță. Trăim într-o lume în care Dumnezeu ne cheamă să ne ajutăm unii pe alții și nu să facem război unii cu alții. Acest lucru de mai multe ori a fost negat și contestat. Sunt mai mulți care sunt de părere că Dumnezeu ne-a adus în această lume pentru a face răul sau mai bine spus pentru a comite răul. Acest lucru este fals și este cât se poate de mult neadevărat. Se cuvine să fim cât se poate de mult deschiși și să aducem speranță în jurul nostru. În acest fel se poate spune că de cele mai multe ori ne ducem la îndeplinire menirea noastră de creștini. Un creștin aduce speranță în timp ce un necredincios de cele mai multe ori aduce în jurul său necredință și lipsă de speranță.¹¹⁶

După cum am spus adevărul este că în lumea noastră ne confruntăm cu ceea ce se poate spune lipsa de speranță sau mai bine spus cu ceea ce se poate spune oameni care nu mai au nici un fel de speranță: oameni care au o boală incurabilă, oameni care se nasc cu un anumit handicap, oameni care au trecut prin calamități naturale și de mai multe ori au ajuns la ceea ce se poate spune capătul puterilor, oameni care au fost jefuiți sau furați de infractori și enumerarea ar putea continua. Ei bine, în toate aceste situații se poate spune că de cele mai multe ori trebuie să aducem pe cât este posibil un cânt de mângâiere. Acest lucru se poate spune că este un fapt pe care ni-l cere morala creștină. Ceea ce trebuie să știm este că de cele mai multe ori au trecut mai multe ori au trecut mai multe zile și mai multe timpuri care au fost cât se poate de mult timpuri în care omul a trăit fără de nevoia de a îi sprijinii pe cei care sunt cât se poate de mult fără nici un ajutor și fără nici o speranță. Realitatea este că de cele mai multe ori atunci când trecem prin timpuri grele și prin timpuri dificile speranța este cea care ne face să mergem înainte și mai bine spus să nu ne împotmolim. Speranța este un lucru care face să nu ne pierdem de cele mai multe ori atunci când viața se poate spune că este împotriva noastră. Aceste lucruri sunt prin urmare cele care de cele mai multe ori ajung să definească și să susțină ceea ce este sau mai bine spus cum este realitatea sau mai bine spus modul în care trebuie să existăm și să trăim.

O viață fără de speranță se poate spune că de cele mai multe ori este o viață lipsită de sens și de noimă. Acest lucru după cum am spus este cât se poate de mult o realitate de care trebuie să ținem cont și să o avem în vedere. După cum am spus de cele mai multe ori se poate spune că de cele mai multe ori speranța este cât se poate de mult ceea ce definește sau mai bine spus ceea ce susține modul nostru de a merge mai departe. Pentru a putea fi purtători de speranță de cele mai multe ori se cuvine să fim cât se poate de mult cunoscători

¹¹⁶ Dan Siluan, *Hristos după gratii* (Editura Deisis: Sibiu, 2009 ediția a II-a).

sau mai bine spus să știm foarte bine ceea ce este sau mai bine spus cum este realizată speranța. Trebuie să avem întotdeauna speranța fiindcă de cele mai multe ori se poate spune că avem de a face cu o lume care este cât se poate de mult într-o stare de nevoie de a fii vindecată de relele acestei lumi.¹¹⁷ Prin urmare de cele mai multe ori este nevoie sau mai bine spus este cât se poate de bine să avem de a face cu ceea ce se poate spune sau mai bine spus cu ceea ce este realitatea a ceea ce este sau a modului în care definim ceea ce ține sau mai bine spus ceea ce este sau cum este realitatea ultimă a iubirii de semeni. Se poate spune că de cele mai multe ori iubirea este cât se poate de mult ceea ce ține și ceea ce definește sensul sau realitatea care aduce în cele din urmă speranța. Ceea ce trebuie să știm este că de cele mai multe ori trebuie să cultivăm speranța. Acest lucru de mai multe ori a fost cât se poate de mult contestat și de ce nu negat de mai multă lume. După cum am mai spus de cele mai multe ori bună dispoziția este cât se poate de mult legată sau mai bine spus cât se poate de mult conectată sau mai bine spus susținută de ceea ce este sau mai bine spus de ceea ce este realitatea ultimă sau mai bine spus sensul final al iubirii de Dumnezeu. După cum s-a mai arătat și de alții iubirea de Dumnezeu este un lucru care se manifestă și el nu este un lucru pasiv. Iubirea de Dumnezeu este cât se poate de mult activă și acest gen de activitate de cele mai multe ori trebuie să se răsfrângă și celor din jur. Acest lucru este cât se poate de mult o realitate sau mai bine spus un sens sau un țel ultim. Aceste lucruri după cum am spus sunt realități de care trebuie să ținem cont. Prin urmare, se poate spune că de cele mai multe ori trebuie să ne păstrăm energia în spre ceea ce înseamnă studiul speranței. Se poate spune că în timp ce speranța vine din rai, deznădejdea vine din iad. Acest lucru este cât se poate de mult o realitate pe care trebuie să o avem în vedere. De cele mai multe ori acesta este sensul și realitatea ultimă a existenței și a vieții noastre. Este bine să știm aceste lucruri și să le avem în vedere. Speranța este un lucru care după cum am spus nimeni nu îl i-a în considerare când viața noastră merge din plin și nu avem nici un fel de problemă. Când ajungem să avem probleme de cele mai multe ori ajungem să ne aducem aminte de ceea ce este sau mai bine spus despre cum este și cum se manifestă speranța. Aceste lucruri sunt cât se poate de mult ceea ce se poate spune sensuri și rațiuni pe care trebuie să le avem în vedere. De cele mai multe ori speranța este un lucru pe care mai multă lume nu îl prețuiește. Adevărul este că viața noastră este cât se poate de mult ceea ce este sau mai bine spus cum se poate defini realitatea sau sensul final al vieților noastre. Trăim cu speranța că de cele mai multe ori când trecem prin momente grele vor venii și vremuri și timpuri bune. Ei bine aceasta este speranța. Se poate spune că omul are dreptul la speranță.¹¹⁸

Într-o zi fierbinte, o cioară a însetat și a zburat peste tot domeniile în căutarea pentru apă. Pentru o lungă perioadă de timp, ea nu a putut găsi nici un loc cu apă. Se simțea foarte slabă, și aproape a pierdut orice speranță. Dintr-o dată, ea a văzut o cană de apă sub copac. El a zburat drept în jos pentru a vedea dacă a existat apă înăuntru. Da, ea a putut vedea niște apă în interiorul canei! Cioara a încercat să-și împingă capul în vasul cu apă. Din păcate, ea a constatat că gâtul ulciorului era prea îngust. Apoi a încercat să împingă vasul pentru a înclina pentru ca apa să curgă, dar vasul a fost prea greu. Cioara s-a gândit din

¹¹⁷ *Novena dell arcangelo raphael* (Napoli, 1852).

¹¹⁸ Sunt mai mulți oameni care consideră că de cele mai multe ori viața nu este nimic altceva decât o cacealma. Acest lucru se poate vedea de mai multe ori. Trebuie să avem în vedere că viața se poate spune că este o cacealma care are o finalitate bună atunci când omul este credincios și duce o viață de evlavie și de credință în Dumnezeu Tatăl. Alex Dryden, *Moscow sting* (Editura Harper, 2011).

greu pentru un timp. Apoi, privind în jur, ea a văzut niște pietricele. Ea a avut brusc o idee bună. Ea a început să ridice din pietricele una câte una, și le lăsa să cadă fiecare în vasul cu apă. Deoarece tot mai multe pietricele au umplut vasul, nivelul apei s-a menținut în creștere. Curând a fost suficient de mare pentru ca cioara să bea apă. Planul lui a lucrat!

Pilda de mai sus este o pildă care ne spune să nu ne pierdem niciodată speranța atunci când suntem în momente sau în situații limită să ajungem cât se poate de mult să fim cu răbdare și să lucrăm pentru ca situația noastră să se amelioreze. Acesta este un mare adevăr pe care trebuie să îl avem în vedere. De mai multe ori se poate spune că în momente dificile noi ne pierdem speranța și nu mai voim să facem nici un efort sau nici o încercare adițională pentru a ajunge acolo unde dorim. Pentru ca să putem reuși să menținem o stare de bună dispoziție și de bucurie în momente grele de cele mai multe ori avem nevoie să cultivăm ceea ce se poate denumi perspicacitatea. Acest lucru de mai multe ori este ceea ce se poate spune o realitate și o șansă pe care o avem. După cum am spus, în viață omul trece prin mai multe lucruri și se poate spune că de mai multe ori aceste lucruri îl afectează sau mai bine îl duc la ceea ce se poate spune deznădejde și de ce nu uneori chiar la pierderea cumpătului. Aceste realități sunt prin urmare cele care ne fac să deviem interesați de metode sau mai bine spune de modalități de a ajunge la ceea ce se poate spune menținerea permanentă a speranței. De cele mai multe ori lume nu știe de acest lucru și este bine să ne dăm seama de ceea ce înseamnă sau mai bine spus de modalitatea de a privi viața și problemele ei. Pilda de mai sus este menită să ne spună că atunci când trecem prin momente dificile de cele mai multe ori nu trebuie să ne pierdem cumpătul și să avem răbdare și în acest mod vom găsi un răspuns la problemele cu care ne confruntăm. De cele mai multe ori când omul trece prin momente grele el își pierde cumpătul și răbdarea și se poate spune că acest lucru ajunge cât se poate de mult să îl descurajeze.¹¹⁹

După cum am spus, se poate spune că de mai multe ori când omul trece prin momente dificile se poate spune că el este încercat sau mai bine spus testat de Dumnezeu Tatăl. Acest lucru este de cele mai multe în favoarea omului dar de mai multe ori acesta se consideră cât se poate de mult nedreptățit. De cele mai multe ori viața noastră este cât se poate de mult un fel de drum printr-un labirint și este bine să știm care este sau cum să ajungem la capătul sau mai bine spus la finalul acestui labirint. De cele mai multe ori ajungem să ne împotmolim și în aceste momente realitatea este că ne pierdem speranța. Dumnezeu însă este alături de noi și chiar dacă trecem prin momente grele El v-a găsi o cale pentru noi pentru ca noi să nu ne împotmolim deplin și total. Acest lucru a fost certificat de mai mulți mari sfinți părinți ai ortodoxiei. De cele mai multe ori când omul trece prin probleme și prin necazuri se poate spune că el își pierde speranța. Trebuie să fim conștienți de acest lucru și să îl avem în vedere. Viața noastră se poate spune că este de cele mai multe ori un fel de mare test în care de cele mai multe ori ne este pusă la încercare nădejdea. Poate una dintre cele mai mari încercări este să vedem dacă mai este speranță dincolo de mormânt. Acest lucru de cele mai multe ori este cât se poate de mult o realitate care de cele mai multe ori îi face pe mai mulți să creadă că nu mai există nimic dincolo de mormânt. Religia și credința ne spun că nu trebuie să ne pierdem speranța fiindcă există o altă viață dincolo de mormânt. Din acest motiv în Biserica Creștin Ortodoxă se fac mai multe slujbe pentru cei morți și pentru cei care au trecut de la noi.¹²⁰ După cum am spus, de cele mai multe ori se cuvine să nu ne pierdem speranța. Acest lucru este o datorie creștinească și este bine să o știm și să o

¹¹⁹ Fărăgău Benjamin, *Alege viața acceptând soluția lui Dumnezeu* (Cluj, 1992).

¹²⁰ Pr. Ioan Gh. Chirvasie, *Cum să cinstim morții*, (Bărlad, 1938).

avem în vedere. De cele mai multe ori suntem oameni care nu mai avem nici o speranță atunci când ne confruntăm cu moartea.¹²¹

Se spune că mai de mult erau trei prieteni care erau foarte buni. Acești prieteni erau Dorin, Vasile și Bogdan. Ei lucrau la aceeași întreprindere. La un moment dat se spune că în acea întreprindere s-a făcut o verificare și toți acești prieteni și-au pierdut locurile de muncă.

- Ce vom face acum? A spus Vasile.
- Chiar nu știi, a răspuns Dorin.
- Eu cred că știu ce să facem, a spus Bogdan.
- Ce? Au răspuns ceilalți doi.
- Să căutăm de muncă în altă parte, a continuat Bogdan.
- Tu nu înțelegi că aici a fost viața noastră, a răspuns Vasile.
- Viața nu este încheie aici, a spus Bogdan.
- Poate pentru tine, a răspuns Dorin.

Cei trei prieteni s-au certat. Au trecut printr-o situație grea din care aparent nu mai exista nici un fel de ieșire. Dorin și Vasile s-au decis să devină cerșetori și să nu mai caute de lucru din moment ce lucraseră mulți ani în întreprinderea cu pricina. Se simțeau trădați și mai ales nu le venea să creadă. Bogdan însă a ales o altă cale. S-a dus și și-a căutat de muncă în altă parte. A căutat și a tot căutat și într-o zi a găsit de muncă la un om bogat care l-a angajat ca și paznic de noapte. Aici Bogdan a lucrat din greu și fiindcă a făcut acest lucru patronul său l-a promovat. Nu în multă vreme Bogdan a ajuns și el foarte bogat. S-a făcut cu într-o zi a avut de făcut un drum la spital și ce să vadă? Pe treptele spitalului erau cei doi prieteni ai săi cerșind.

- Ce faceți aici? A întrebat Bogdan.
- La început prietenii nu l-au recunoscut.
- Bogdan tu ești?
 - Eu sunt. Îmi pare foarte rău pentru voi.
 - De ce? Noi aici muncim.
 - Cerșetorie?
 - Ai vreo soluție mai bună?
 - Da. Ar fii trebuit să urmați exemplul meu.
 - Ce exemplu?
 - Să nu vă lăsați biruiți, să luptați, să mergeți mai departe.
 - Cum zici. Noi am făcut ceea ce am voit.

Pentru prima dată cei doi prieteni care din lașitate au pierdut au început să fie invidioși pe prietenul lor. Acum și-au dat seama că nu au procedat cum trebuie.

Această întâmplare se poate spune că de mai multe ori se potrivește cu timpurile și vremurile pe care le trăim. Sunt mai mulți care atunci când întâmpină unele probleme la locul de muncă nu mai fac nici un fel de încercare sau mai bine spus de efort pentru a continua să găsească ceva mai bun. Este bine să nu urmăm și noi acelora. De cele mai multe ori trebuie să mergem mai departe și să fim cât se poate de mult persistenți în încercările noastre de a duce o viață bună. Acest lucru este mai mult decât toate un drept al nostru și avem motive să îl considerăm cât se poate de mult firesc și legitim. După cum am spus, sunt mai mulți care atunci când vine în discuție problema locului de muncă de cele mai multe ori devin cât se poate de mult posaci și de ce nu triști sau chiar nervoși. Trebuie să facem din

¹²¹ Ilie Cleopa, *Valoarea sufletului*, (Galati - 1991).

locul de muncă un loc care să ne placă și la care trebuie să ne gândim cu plăcere și nu cu oroare. De mai multe ori sunt mai mulți care renunță la ceea ce se poate spune locul de muncă fiindcă nu le place compania sau mai bine spus nu le plac colegii de muncă. Locul de muncă joacă un rol important în viața noastră și este bine să știm acest lucru. La locul de muncă după cum am spus trebuie să dăm tot ceea ce este mai bun din noi și atunci când trecem prin greutăți să nu abandonăm lupta.¹²²

Se spune că într-o zi o soție iubitoare a ieșit afară. Acolo a putut vedea trei bătrâni cu bărbi albe. Aceștia stăteau pe banca din fața casei ei.

- De ce nu veniți înăuntru?
- Soțul tău este acasă?
- Nu.
- Atunci nu putem intra.
- De ce?
- Vom intra când v-a veni soțul tău.

Spre seară soțul femeii a venit și i-a spus:

- Poți să îi inviți pe cei trei bătrâni în casă la o prăjitură.

Femeia a ieșit și i-a chemat.

- Nu intrăm în casă toți trei.
- De ce?
- Unul dintre noi este se numește Bogăția, altul Succesul și altul Iubirea. Care vrei să intre.

Femeia a intrat în casă și i-a spus soțului. Acesta a răspuns.

- Sune să intre mai întâi Bogăția.
- Dragă nu ar fii mai bine să primim pe Succes?
- Eu cred că Iubirea este cea mai importantă, a răspuns fiica celor doi.
- Să lăsăm cum spune ea. Vom chema Iubirea.

Femeia a ieșit din nou afară și a strigat:

- Vrem să intre Iubirea.

Iubirea s-a ridicat și a mers în spre casă. Imediat s-au ridicat și ceilalți doi bătrâni Bogăția și Succesul.

- Am chemat doar Iubirea? Voi de ce intrați? A întrebat femeia.

- Dacă ai fii invitat Bogăția sau Succesul, ceilalți doi am fii stat afară, dar fiindcă ai invitat Iubirea am intrat și noi fiindcă oriunde există Iubire acolo este și Bogăția și Succesul.

De cele mai multe ori se poate spune că trebuie să facem alegerea potrivită la timpul potrivit. Acest lucru este o realitate de care trebuie să ținem cont. De cele mai multe ori problemele noastre și necazurile pe care le avem ne vin fiindcă nu știm să facem alegeri potrivite. Acest lucru este un mare adevăr de care trebuie să ținem cont. Pentru a menține speranța de mai multe ori trebuie să ne luptăm și trebuie să fim cât se poate de mult vigilenți. Acest lucru este o realitate și este bine să îl știm. Trăim într-o lume care de mai multe ori ne pune în fața posibilităților de a alege sau mai bine spun de a face distincții. Este bine să chibzuim bine și să știm cum să facem o alegere potrivită. În acest mod se

¹²² Se poate spune că munca este cât se poate de mult un mediu de bună dispoziție pentru om. Acest lucru a putut fii de mai multe ori fii văzut de cei care nu știu dacă muncesc pentru a trăi sau trăiesc pentru a muncii. Eric Fromm, *A avea sau a fii?* (Editura Trei, 2013).

poate spune că de cele mai multe ori vom ajunge la rezultatul pe care îl scontăm.¹²³ După cum am spus, vom ajunge să apreciem și să ne dăm seama de ceea ce este sau mai bine spus de modul în care este definită sau susținută speranța atunci când vom fi într-o situație limită sau mai bine spus într-un timp critic. De cele mai multe ori se poate spune că omul bun este un om al speranței în timp ce omul rău este cât se poate de mult un om al deznădejdii și al lipsei de speranță. La un anumit nivel moral se poate spune că de cele mai multe ori speranța este un lucru care face parte din ceea ce este bine. În această lume de cele mai multe ori menirea noastră este de a duce lumea în spre speranță și în spre tot ceea ce ține de speranță. Acest lucru este ceea ce trebuie să ne motiveze sau mai bine spus să ne ducă mai departe. Realitatea este că de cele mai multe ori nu știm cum să mai sperăm. Trebuie ca atunci când suntem în timpuri și în vremuri bune să ne gândim mai mult la această tematică a speranței. Cum putem sau mai bine spus cum se poate să aducem speranța în jurul nostru. În acest mod se poate spune că în cele din urmă vom ajunge la o definiție sau mai bine spus la o permanentizare a actului de speranță. Trăim într-o lume în care speranța este din ce în ce mai puțină și mai mică. Fie că este în științe, în arte sau în cultură de cele mai multe ori ne confruntăm cu lipsa de speranță. Acest lucru este așa fiindcă de cele mai multe ori omul nu se mai raportează la Dumnezeu. Acolo unde nu este Dumnezeu se poate spune că dispare și speranța. Acestea sunt numai câteva rânduri pe care am voit să le punem în fața cititorului în ceea ce privește legătura dintre buna dispoziție și speranță în tradiția creștin ortodoxă.¹²⁴

CAPITOLUL ȘAPTE

BUNA DISPOZIȚIE CA ȘI FILOSOFIE CREȘTIN ORTODOXĂ

Realitatea este că nici filosofia nu este străină de conceptul sau mai bine spus de ideea de bună dispoziție. Sunt mai mulți mari filosofi ai lumii începând din antichitate și ajungând în timpurile noastre care au mărturisit acest lucru. În acest capitol vom vorbi mai multe sau mai pe larg despre ceea ce este buna dispoziție în plan filosofic sau mai bine spus despre cum este văzută buna dispoziție în filosofia creștin ortodoxă. În primul rând trebuie să afirmăm faptul că există și filosofia creștin ortodoxă și se consideră că primul care filosof creștin ortodox a fost Sfântul Iustin Martirul și Filosoful. Filosofii au fost și ei preocupați de ceea ce este sau mai bine spus de modalitatea în care este privită și trăită buna dispoziție. De cele mai multe ori pentru marii filosofi ai lumii se poate spune că buna dispoziție a fost cât se poate de mult chiar studiul filosofiei, sau mai bine spus înțelepciunea. Putem spune că înțelepciunea atunci când este pusă în practică aduce omului buna dispoziție. Ceea ce se poate spune cu adevărat este că nu toți filosofi au privit înțelepciunea la fel și ea a variat foarte mult în istoria filosofiei. Se cunosc mai multe curente filosofice. În antichitate un curent filosofic dominat a fost platonismul care a fost puternic influențat de idei hinduse. Platon care a fost considerat autor al platonismului a conceput foarte mult starea de bună dispoziție mai mult ca și un fel de anamneză sau mai bine spus ca și un fel de aducere aminte. Aceasta se poate spune că a fost cât se poate de mult concepția despre buna dispoziție la Platon. Pentru mai mulți filosofi antici se poate spune că filosofia a fost cât se poate de mult un lucru sau o realitate care de cele mai multe ori a însemnat buna dispoziție.

¹²³ Sfântul Nicodim Aghioritul, *Paza celor cinci simțuri* (Editura Egumenița: Galați, 2009).

¹²⁴ Georges Florovsky, *Creație și răscumpărare* (Belmont, 1976).

Realitatea este că sunt mai mulți dintre noi care au preocupări sau mai bine spus înclinații filosofice. Aceștia de cele mai multe ori vor ajunge la concluzia sau mai bine spus vor trăi o stare de bună dispoziție atunci când vor face filosofie.¹²⁵

Adevărul este că oricine poate face filosofie și sunt mai mulți care deși ar dori să facă filosofie nu ajung să realizeze acest lucru. În acest sens se poate spune că filosofia platonice a fost cât se poate de mult ceea ce se poate denumii o filosofie a bunei dispoziții. Se poate spune că Platon a și reușit să aducă cumva bina dispoziție lumii antice fiindcă toate cărțile lui de filosofie au fost scrise sub forma dialogului. Prin urmare, de cele mai multe ori când vorbim despre filosofia platonice se poate spune că vorbim foarte mult despre ceea ce se numește filosofia bunei dispoziții. Tehnica de a ști să aduci buna dispoziție este de cele mai multe ori în platonism cât se poate de mult capacitatea de a dialoga sau mai bine spus de a dăce dialog. Acest lucru este o realitate pe care o putem vedea în filosofia platonice. Pentru a ajunge la starea de bună dispoziție se poate spune că Platon a venit cât se poate de mult cu ceea ce este sau mai bine spus cu dorința de a adevăr. Atunci când omul știe adevărul se poate spune că el ajunge cât se poate de mult la o stare de bună dispoziție. Această stare se instalează în om fiindcă omul știe sau mai bine spus ajunge să știe ceea ce este sau cum este definit adevărul. Adevărul atunci când nu poate fi cunoscut el poate fi dedus. Procesul de deducere a al adevărului a fost cât se poate de mult în cazul lui Platon ceea ce el avea să denumească maieutic. Acest model maeutic a fost realizat și dezvoltat de Platon dimpreună cu Socrate. Maeutica se poate spune că este în platonism tehnica sau știința de a descoperii sau mai bine spus de a ajunge la adevăr pe cale deductivă. Acest adevăr este cunoscut de cel care îl cauză doar că el trebuie în cele din urmă dedus pe cale logică. Se poate spune că atât Platon cât și Socrate au considerat că buna dispoziție este cât se poate de mult o cale sau mai bine spus o modalitate de a ajunge la adevăr. Acest lucru după cum am spus de cele mai multe ori este o realitate care este găsită în filosofia antică. Filosofia antică a fost genul de filosofie care de cele mai multe ori a susținut că omul poate ajunge la buna dispoziție pe cale filosofică. Această bună dispoziție de cele mai multe ori este una care ne vine din iubire de tot ceea ce este înțelept și frumos.¹²⁶ Evident buna dispoziție este un lucru care i-a preocupat pe filosofi antici fiindcă ei și-au dat seama că nu pot sau mai bine spus nu se poate face filosofie într-o stare de tristețe. Acest lucru se pare că a dus în cele din urmă la ceea ce se poate denumii sensul filosofiei creștin ortodoxe. În 397 î.Hr. artistul Zeuxis a terminat portretul unei bătrâne și și-a găsit opera atât de prost realizată, încât nu a putut să se abțină din răs. Și a răs, fără să se poată abține, până când a murit pur și simplu de răs, rămânând singurul artist din istorie care a răs de operele sale până la capăt.¹²⁷

Oricum se poate spune că de cele mai bune dintre ideile lui Platon s-au legat foarte mult de temele de religie și mai ales de conceptul de anamneză. Platon are invitați acasă. Se discută filosofie. Diogene se înființează și el, tropăind ostentativ pe covoarele gazdei, după ce se mânjise pe picioare într-o băltoacă noroioasă.

- Iată, calc pe trufia lui Platon!

- Da, Diogene – cu un alt fel de trufie...

Aristotel se poate spune că a fost un alt filosof care a avut cât se poate de mult o concepție proprie despre ceea ce este sau mai bine spus cum este privită buna dispoziție în

¹²⁵ Etienne Gilson, *Introducere în filosofia creștină* (Editura Galaxia Gutenberg, 2006).

¹²⁶ Doina Olga Ștefănescu, *Introducere în filosofie* (București, 2001).

¹²⁷ Oana Oprea, *Anecdote cu oameni iluștri* (Editura Rafet, 2009).

filosofie. Acest lucru a fost cât se poate de mult exprimat prin faptul de raționament sau mai bine spus logică. Ceea ce este logic se poate spune că după Aristotel aduce buna dispoziție. Proasta dispoziție vine atunci când omul nu știe sau mai bine spus nu poate ști ceea ce este logic de ceea ce nu este logic. Prin urmare se poate spune că de cele mai multe ori pentru a ajunge la buna dispoziție Aristotel a fost de părere că este necesară sau mai bine spus omul are nevoie să studieze. Studiul este cât se poate spune cel mai mult o introspecție științifică. Se poate spune că Aristotel a fost primul om sau mai bine spus primul filosof care a venit cu bazele științifice ale filosofiei. Studiul este de cele mai multe ori pentru Aristotel o metodă sau mai bine spus calea de a ajunge la ceea ce este sau la cum am putea defini sensul bune dispoziții. Acest lucru trebuie să știm că este mai multe ideea sau conceptul aristotelic și nu toți filosofi au fost de acord cu el.

Se spune că într-o seară într-o familie soția i-a spus soțului:

- Știi ce am visat azi noapte?
- Nu.
- Am visat că mi-au cumpărat un colier de perle.
- A da. Asta ai visat?
- Da. Ce crezi că înseamnă acest vis?
- Nu știu, dar dacă vei aștepta până mâine seară vei afla.

A doua seară soțul a venit cu pachet în mână pe care a i l-a dat soției. Aceasta a sărit la gâtul lui și l-a îmbrățișat după care în mare grabă s-a pus să deschidă pachetul. Ce era în pachet? Spre marea ei surprindere a putut vedea că era o carte pe care scria: Înțelesul viselor.

Este cât se poate de adevărat că de cele mai multe ori Aristotel a ajuns la ceea ce se poate spune un fel de noțiune proprie de a înțelege sau mai bine spus de a cuprinde ceea ce este sau cum am putea defini ceea ce este sau cum este buna dispoziție. De mai multe ori filosoful se poate spune că a ajuns la o noțiune proprie sau mai bine spus la sensul propriu de a face sau mai bine spus de a înțelege filosofia. Filosofia lui Aristotel după cum am spus nu este una poetică și panteistă ca și a lui Platon ci este un pragmatică care se bazează și se menține pe fapte concrete. În jurul acestor fapte de cele mai multe ori se poate spune că domnește sau tronează ideea și conceptul de temperanță. Se poate spune că Aristotel este de părere că pentru a ajunge la ceea ce este sau mai bine spus la modul în care este înțeleasă filosofia bunei dispoziții este nevoie de cele mai multe ori de înfrânare de la tot ceea ce este rău și negativ. Este greu de spus dacă la Aristotel găsim o idee sau mai bine spus un concept al virtuților însă el este cât se poate de mult adeptul sau ideologul virtuților ca și modalitate de a ajunge la ceea ce este sau mai bine spus la starea de bună dispoziție. Aceste lucruri sunt cât se poate de mult cele care definesc sensul filosofiei aristotelice care a fost adoptată de mai multă lume. În prezent există un fel de curent filosofic care se numește neoaristotelism și care este cât se poate de mult ideea sau conceptul că Aristotel este încă actual doar că el trebuie să făcut înțeles omului contemporan. După cum am spus, atât Platon cât și Aristotel au fost filosofi necreștini dar ei au avut mai multe idei creștine și pentru aceasta au fost denumiți de mai mulți ca și precursori ai creștinismului.¹²⁸

Se spune că Aristotel, Platon și Descartes se aflau pe un avion. O stewardesă a venit și l-a întrebat pe Aristotel:

- Ce doriți să beți?
- Aș vrea un ginger ale.

¹²⁸ Cathcart & Klein, *Aristotel și furnicarul merg la Washington* (Editura Nemira: București, 2009).

- Dumneavoastră ce ați dori să beți?
- Diet Coke, a răspuns Platon.
- Și dumneavoastră ce beți?
- Eu cuget că nu, a răspuns Descartes și a dispărut.

Se poate spune că în filosofie există o mare diversitate de gânduri sau mai bine spus o mare diversitate de idei și de păreri. Aceste păreri au variat și au fost cât se poate de mult diverse și de ce nu separate de ceea ce se poate spune sensul și finalitatea lor. Fiecare filosof se poate spune că a venit cu propria lui idee sau concepție despre filosofie și despre ceea ce înseamnă a face filosofie. În cele din urmă, realitatea a fost de cele mai multe ori alta. Un astfel de caz a fost în antichitate care a fost considerat întemeietorul cinismului. Diogene a fost un filosof care a voit cât se poate de mult să critice ipocrizia minciuna și aroganța pentru a face acest lucru de mai multe ori el a recurs la metode extreme cum ar fi faptul că o perioadă de timp a dormit într-un butoi, se îmbrăca în zdrențe și de cele mai multe ori arăta nepăsare față de autoritățile civile ale timpului. Acest lucru a făcut ca în cele din urmă Diogene să fie exilat din Sinope. Unii l-au întrebat pe Diogene atunci:

- Diogene este adevărat că ai fost exilat din Sinope?
- Da.
- Și nu îți pare rău?
- Nu
- De ce?
- Fiindcă dacă ei m-au condamnat să fiu exilat din Sinope, eu i-am condamnat să rămână în Sinope.

După cum am spus Diogene a fost cât se poate de mult un filosof extrem care considera că pentru a fi bine dispus omul trebuie să își facă cât se poate de mult o critică sau mai bine spus o revizuire profundă a conștiinței și a ideilor proprii. Aceste lucruri se poate spune că sunt cele care au definit filosofia cinică a lui Diogene. În realitate Diogene nu a fost un om rău, dar el nu putea să ne abțină atunci când vedea nedreptatea sau mai bine spus lipsa de echitate în lumea din jur. A fi cinic în sensul bun nu înseamnă a îți ridiculariza pe cei care fac fapte rele. Tot despre Diogene se spune că la un moment dat a ieșit să se plimbe pe stradă și cineva i-a dat un pumn în cap. Ei bine care a fost replica lui Diogene?

- Pe Hercule! Am uitat să îți pun coiful.

Atitudinea cinică după cum am spus este o atitudine care în mentalitatea cinicilor este cea care aduce de cele mai multe ori ceea ce se poate spune buna dispoziție. Sunt mai mulți oameni cinici în zilele noastre care în realitate nu au motive de a fi cinic. Cinic înseamnă a fi cât se poate de disprețuitor cu cei răi și cu cei care fac mai multe nedreptăți. În acest sens cineva poate fi cinic numai atunci când are un motiv serios și se poate spune că modul sau modalitatea cinică de gândire nu este aceeași la fel pentru toată lumea.¹²⁹ După cum am spus de mai multe ori se poate spune că a existat în antichitate ceea ce se poate spune o concepție cât se poate de mult cinică a bunei dispoziții care a venit pe fondul nemulțumirilor de ordin social și economic al lumii antice. Acest lucru după cum am spus, de mai multe ori a fost trecut cu vederea și de ce nu folosit într-un sens negativ. Ceea ce susțineau cinicii este că atunci când avem de a face cu oameni răi, cu oameni nedrepti sau cu tirani de cele mai multe ori trebuie să ne protejăm. În acest sens atitudinea sau mai bine spus mentalitatea cinică este una care ne duce în cele din urmă la ceea ce se poate spune

¹²⁹ Mallet, *Cynisme et cyrénaïsme*, (Paris, 1845).

gândirea sau sensul final al cinismului. Filosofia cinică este foarte ușor de exploatat în sens negativ. Ceea ce au voit cinicii și mai ales Diogene a fost să găsească o modalitate de protecție sau mai bine spus de apărare împotriva celor care susțin că nu este nevoie să reacționăm atunci când suntem mințiți sau înșelați. Acest gen de filosofie se poate spune că a fost produsul antichității și antichitatea este cea care ne dus în cele din urmă la ceea ce este sau mai bine spus la modul în care trebuie să înțelegem sau mai bine spus să vedem ceea ce este sau cum este cinismul.¹³⁰

Se spune că mai de mult a fost un filosof care era cât se poate de mult preocupat problema vieții. El a voit să știe ceea ce este viața. Pentru acest lucru a luat hotărârea să se închidă într-o cameră timp de zece ani. A stat zece ani în acea cameră și apoi a ieșit pe stradă. Aici s-a întâlnit cu un fost prieten.

- Bună.
- Bună.
- Nu te-am mai văzut de ani. Unde ai fost plecat tot acest timp?
- De ce întrebi?
- Sunt prietenul tău.
- Vrei să fiu sincer?
- Da.
- Zece ani m-am închis într-o cameră și am meditat la ceea ce este viața.
- Și la ce concluzia ai ajuns?
- Am ajuns la concluzia că viața este ca și un pod.
- Sună foarte bine. Dar nu ai putea să fi mai specific?
- Poate viața nu este ca și un pod.

Faptul că în filosofie de mai multe ori starea de bună dispoziție a variat este cât se poate de mult ceea ce am putea defini sau mai bine înțelege nu ca și o dovadă de inconsecvență ci mai mult ca și dovadă de libertate umană. În libertate se poate spune că de cele mai multe ori concepțiile filosofice au variat și au fost cât se poate de mult diverse. În acest sens, o altă mare concepție filosofică a fost cât se poate de mult ceea ce implică sau mai bine spus ceea ce este în sine stoicismul. Stocii au fost și ei o școală de filosofie care de cele mai multe ori au susținut că starea de bună dispoziție de cele mai multe ori trebuie apărută și menținută cu curaj, cu fermitate și de ce nu cu vicisitudine în fața la toate vicisitudinile cu care se confruntă omul în această viață. Acest lucru se poate spune că a fost cât se poate de mult ceea ce a definit sau mai bine spus ceea ce a susținut filosofia stoică. De cele mai multe ori valurile crunte ale vieții se lovesc în om și acest lucru îl fac pe om să își piardă din curaj și de ce nu din inocență sau din nevinovăție. În acest sens, stoicii au susținut că omul trebuie să fie cât se poate de mult ferm pentru a ajunge să trăiască o viață a bucuriei, să fie fericiți și în cele din urmă să ajungă la ceea ce se poate spune sensul și realitatea finală a vieții. Aceste lucruri sunt prin urmare cele care definesc și cele care susțin ceea ce este sau mai bine spus cum este definită buna dispoziție și bucuria în stoicism. Au fost mai mulți filosofi stoici și de cele mai multe ori se poate spune că noțiunea de a fi stoic s-a asimilat cu ceea ce este sau mai bine spus ceea ce am denumii ferm și curajos. Acest lucru se poate spune că este un leitmotiv al filosofiei stoice. De cele mai multe ori omul trăiește starea de bucurie și de bună dispoziție prin ceea ce se poate spune realitatea sau mai bine spus sensul a ceea ce a fost definit ca și curaj, vitejie și fermitate. Pentru stoici buna dispoziție este un lucru care trebuie apărut dacă este necesar chiar cu

¹³⁰ Anton Dumitriu, *Istoria logicii*, (Editura. Tehnică, 1993).

prețul vieții. Aceste lucruri se poate spune că definesc sau mai bine spus ele fac conturul filosofiei stoice.¹³¹

De cele mai multe ori se poate spune că omul este pus în viața sa să treacă prin mai multe greutăți și mai multe fapte care se poate spune că îi testează ceea ce ține foarte mult de ființa lui internă și de ceea ce am putea denumi ca și starea lui de bine sau buna lui dispoziție. În aceste momente se poate spune că intervine stoicul. Stoicul este un om care de cele mai multe ori exersează sau mai bine se pregătește să se întâlnească cu ceea ce este contrat sau cu ceea ce este potrivnic lui pentru a fii cât se poate de mult victorios sau mai bine spus pentru a ieși învingător. Acest lucru este în cele din urmă ceea ce se poate spune ceea ce definește sau mai bine spus ceea ce mențin sensul și realitatea ultimă a iubirii de bine și a iubirii de frumos. Trebuie să știm că atunci când vorbim de filosofie nu se poate să nu vorbim și de ceea ce este sau mai bine spus de cum a fost definit sau mai bine spus cum a fost menținut sensul a ceea ce a fost denumit ca și iubirea de frumos sau mai bine spus de filocalie. Filocalia și filosofia se poate spune că s-au întâlnit de mai multe ori și acest lucru este ceea ce în cele din urmă definește sau mai bine spus menține ceea ce este sau cum este definită frumusețea în plan spiritual. Este cât se poate de adevărat că de cele mai multe ori filocalia este cea care definește buna noastră dispoziție. Acest lucru este cât se poate de mult o realitate a zilelor și a timpurilor noastre și de fapt în toate timpurile.¹³²

După cum am spus de cele mai multe ori se poate spune că libertatea cu care este înzestrat omul de mai multe ori ne duce la ceea ce se poate spune sensul și finalitatea a ceea ce este sau mai bine spus a modului în care ajungem de cele mai multe ori să înțelegem și să definim buna dispoziție. În acest sens, o altă mare tendință filosofică a fost cât se poate de mult ceea ce se poate spune tendința sceptică sau mai bine scepticismul? Ce este scepticismul și mai toată lumea. Vom relua aici cât se poate de mult pe scurt ceea ce este după cum am spus sensul și finalitatea a ceea ce este cât se poate de mult scepticismul. Acest gen de concepție se spune că de cele mai multe ori ne face să punem la îndoială sau mai bine spus să fim dubitativi despre orice lucru care nu poate fii demonstrat. În acest sens, de cele mai multe ori filosofia sceptică este cât se poate de mult un lucru care ne duce de cele mai multe ori la sensul că în realitate dacă un lucru nu poate fii demonstrat el nu poate fii cât se poate de mult adevărat. Partea bună a scepticismului prin urmare spune că buna dispoziție vine în noi atunci când de cele mai multe ori suntem în căutarea de răspunsuri și punem la îndoială ca fiind neadevărat ceea ce ni se prezintă ca și adevăr sau mai bine spus ca și o realitate. Aceste lucruri sunt prin urmare cele care de cele mai multe ori definesc sau mai bine spus susține ceea ce este scepticismul. Vom ilustra acest lucru cu o întâmplare puțin mai umoristică.

Se spune că într-o mănăstire exista sau mai bine spus a fost un mare centru de copiat manuscrise. Acest lucru a avut loc mai înainte de ceea ce se poate spune descoperirea tipografiei. În această mănăstire se spune că a fost un călugăr care a venit la un moment dar cu întrebarea:

- Trebuie să vă spun la toți ceva.
- Ce?
- Noi toți facem muncă de copiere după ceea ce se poate spune alte copii nu?
- Da. De ce întrebi?
- Ei bine eu vreau să fac copii după originale.

¹³¹ Petre Țuțea, *Între Dumnezeu și neamul meu* (București, 1992).

¹³² *Filocalia* 12 volume (București, 1976-1993).

- De ce? Au întrebat ceilalți călugări.
- Fiindcă se poate ca unele greșeli ale copiștilor să le repet eu din nou.
- Bine, dar posibilitatea este foarte mică, noi suntem cu toții profesioniști.
- Nu, eu vreau originalele.

Acest călugăr s-a dus în subsolul mănăstirii unde erau originalele cărților după care restul călugărilor făceau notițe. A mers acolo și a trecut o jumătate de oră și călugărul nu s-a mai întors. Restul de călugări s-au dus să vadă ce s-a întâmplat cu el. Când au ajuns acolo l-au găsit pe călugărul copist plângând.

- De ce plângi?
- Plâng fiindcă cuvântul în original era CELEBRARE și nu CELIBAT.

După cum am spus, se poate spune că există cât se poate de mult o parte bună sau mai bine spus un lucru bun în ceea ce este sau mai bine spus cum este definit scepticismul. Scepticii sunt cei care ne spun că nu trebuie să dăm frâu liber la orice pornire sau mai bine spus la orice fel de sentiment sau stare de a noastră care poate fi doar iluzorie și nu este în realitate o stare de bună dispoziție. Acest lucru este cât se poate de mult o realitate. Un sceptic prin urmare se poate spune că este cât se poate de mult bine dispus când se îndoiește sau mai bine spus când el pune lucrurile la îndoială. Poate unul dintre cei mai mari sceptici din toate timpurile a fost Sfântul apostol Toma care s-a îndoit foarte mult de ceea ce se poate spune învierea Domnului Iisus Hristos chiar dacă a auzit de la colegii săi apostoli despre acest lucru. Sfântul Toma avea să se încredințeze de învierea lui Hristos prin faptul că a atins trupul înviat al lui Hristos.¹³³ Prin urmare se poate spune că de cele mai multe ori ceea ce noi susținem sau mai bine spus ceea ce noi afirmăm este cât se poate de mult faptul că nu orice stare de bună dispoziție sau bucurie este o stare de bună dispoziție ci trebuie de mai multe ori să știm foarte bine ceea ce este în sine buna dispoziție. Acest lucru de mai multe ori se poate spune că este ceea ce ne dă sensul de a pune la îndoială starea de buna dispoziție. Sunt mai multe stări și mai multe lucruri care ne fac doar ceea ce am putea spune iluzia sau mai bine spus doar ne oferă un fel de închipuire a stării de bună dispoziție. Acest lucru se poate spune că a fost determinat de filosofii sceptici care în realitate au spus că este bună dispoziție numai ceea ce trece dincolo de proba îndoielii. Îndoiala în acest sens nu este o dovadă de necredință ci este mai mult o dovadă de atitudine potrivită.¹³⁴

Se spune că într-o zi un general de armată a făcut o inspecție în ceea ce se poate spune batalionul său. La un moment dar a putut vedea că în unitate a intrat un gradat:

- Ce este cu tine?
- Să trăiți domnule general. Îmi pare rău că am întârziat la inspecție.
- Unde ai fost?
- Domnule general am avut o întâlnire cu iubita și am întârziat un pic. Am fugit după autobuz dar l-am pierdut. Am luat un taxi dar a făcut pană de cauciuc, am luat un cal dar a murit pe drum și apoi am fugit 15 kilometri și acum sunt aici.

Generalul a fost sceptic despre această explicație dat l-a iertat pe gradat.

La scurt timp au mai intrat alți opt gradați. Generalul i-a întrebat de ce au întârziat.

Primul a început:

¹³³ Ilie Cleopa, *Urcuș spre înviere* (Sihăstria, 1991).

¹³⁴ Realitatea este că de mai multe ori starea de bucurie sau de bună dispoziție poate fi indusă sau mai bine spus poate fi adusă omului prin metode neortodoxe sau mai bine spus prin ceea ce se cunoaște în limbajul popular magie și farmece. Necarie Moulatsioti, *Despre farmece și cum pot fii ele dezlegate* (Editura Bunavestire: Galați, 2004).

- Am avut o întâlnire cu iubita și am întârziat un pic. Am fugit după autobuz dar l-am pierdut. Am luat un taxi dar a făcut pană de cauciuc, am luat un cal dar a murit pe drum și apoi am fugit 15 kilometri și acum sunt aici.

Generalul a fost cât se poate de mult sceptic despre acest lucru dat dacă l-a lăsat pe primul gradat să intre în unitate i-a lăsat și pe aceștia. La puțin timp în unitate a mai intrat un alt gradat.

- Îmi pare rău că am întârziat domnule, am avut o întâlnire cu iubita; am fugit după autobuz dar l-am pierdut. Am luat un taxi dar...
- Lasă-mă să ghicesc taxiul a avut o pană de cauciuc?
- Nu au fost atât de mulți cai morți pe șosea că a luat foarte mult timp să îi evităm.

După cum am spus de cele mai multe ori scepticismul este un lucru care nu se bazează sau mai bine spus nu se încrede în ceea ce se poate spune simple afirmații fără care ele să fie dovedite și demonstrate. Un alt mare curent filosofie este cât se poate de mult empirismul care este un curent ce a apărut pentru prima dată în antichitate. Ce este empirismul și ce susține el despre bucurie și despre buna dispoziție? Acest curent este un fel de filosofie care se bazează cât se poate de mult pe rezultate concrete și de cele mai multe ori se poate spune că evită ceea ce nu se bazează pe ceea ce poate fi simțit de simțuri. Ceea ce se poate spune este că filosofia empirică este o filosofie care de cele mai multe ori se bazează pe ceea ce se poate spune sensul sau mai bine spus înțelesul a ceea ce este sau cum este privită experiența. Ceea ce omul experimentează se poate spune că este ceea ce îl bine dispune pe om sau mai bine spus în cele din urmă îi aduce omului un sentiment sau de ce nu o definiție a ceea ce este bucuria. În acest sens bucuria și buna dispoziție de cele mai multe ori este cât se poate de mult definită de ceea ce simte omul prin simțurile lui concret. Se poate spune că filosofia empirică de cele mai multe ori face apel la cele cinci simțuri ale omului: auz, gust, pipăit, miros și văz. Aceste lucruri sunt prin urmare cele care definesc și cele care susține cât se poate de mult modul în care omul simte sau mai bine spus de definește sensul bucuriei și al buneii vestiri.¹³⁵ Prin urmare filosofia empirică de cele mai multe ori este o filosofie cât se poate de mult care se bazează pe ceea ce omul cunoaște în mod direct și în nici un caz teoretic. Aceste lucruri sunt prin urmare cât se poate de mult de mai multe ori contestate de cei care susțin că în plan filosoful de mai multe ori omul se poate baza și cunoașterea teoretică. Empirismul susține că poate fi validă numai cunoașterea care are cât se poate de mult o aplicabilitate sau mai bine spus o bază concretă sau mai bine spus una care pleacă din ceea ce am putea spune realitatea experienței. Se poate spune că de mai multe ori empirismul a eșuat când de mai multe ori a ajuns să fie înțeles ca și empirismul dialectic sau mai bine spus ca și ceea ce am putea spune sensul final al existenței care constă numai în lumea materială. Empirismul după cum am spus de cele mai multe ori neagă existența unei lumi spirituale sau a spiritului.¹³⁶ După cum am spus se poate spune că de cele mai multe ori ceea ce ține sau mai bine spus ceea ce este sensul și finalitatea ultimă a empirismului este ceea ce omul cunoaște din experiență și fără nici un fel de altă legătură. Acest lucru după cum am spus, de cele mai multe ori este un fapt sau o lucrare care ne duce în spre buna dispoziție. Se poate spune că omul „experimentează” cât se poate de mult ceea ce este sau mai bine spus cum este definită buna dispoziție. Această bună dispoziție se poate spune că este un lucru cât se poate de

¹³⁵ De cele mai multe ori se poate spune că empirismul este o filosofie care și în materie de religie presupune un lucru care vine dintr-o experiență anterioară. Toma de Kempis, *Urmarea lui Hristos* (Timișoara, 1991).

¹³⁶ G. F. Hegel, *Fenomenologia spiritului* (Editura Univers enciclopedic, București, 2000).

mult care ne duce în spre ceea ce este sensul și realitatea ultimă a bucuriei și a bunei dispoziții.

Despre Jean Paul Sarte care este unul dintre mari existențialiști ai secolului al XX-lea și care a fost cât se poate de mult cunoscut pentru punctele sale de vedere extreme se spune că la un moment dat a intrat într-o cafenea. Tocmai lucra la cartea lui fundamentală: *Ființă și nimic*.

- Vă putem servii cu ceva? A întrebat femeia care vindea.
- Da.
- Cu ce domnule Sarte?
- Cu o cafea fără cremă.
- Nu avem cafea fără cremă.
- Atunci ce aveți.
- Avem cafea fără nici un lapte.
- Așa este bine fără nici un lapte.
- Și nu ar fi bine și fără de cafea?
- Da. Este bine și fără de cafea.
- Acest lucru este cât se poate de bun. Ar fii cazul să plec acum.

Se poate spune Sarte era un om extrem de greu de mulțumit și el a fost cât se poate de mult un filosof existențialist. După cum am spus de cele mai multe ori modul în care filosofia a fost făcută a variat în istoria lumii. De mai multe ori în anumite regimuri totalitare se poate spune că filosofia a fost cât se poate de mult ceea ce am putea defini sau mai bine spus ceea ce este o modalitate de rezistență împotriva totalitarismului. Acest lucru a avut loc ce mai multe ori și este bine să îl avem în vedere. Aceste lucruri după cum am spus în cele din urmă definesc ceea ce este sau mai bine spus cum este definită în plan filosofic ceea ce este și cum este buna dispoziție. În anumite regimuri totalitare după cum am spus de mai multe ori înseși faptul de a face filosofie a fost cât se poate de mult ceea ce a dat speranță sau mai bine spus ceea ce a menținut speranța. Un astfel de caz a fost cât se poate de mult Constantin Noica care a fost unul dintre cei mai mari filosofi europeni. Trăind într-un sistem totalitar se poate spune că în cele din urmă Constantin Noica a realizat ceea ce se poate spune sensul bunei dispoziții ca și filosofie care devenea în contextul acelor vremuri un act cultural.¹³⁷ După cum am spus de cele mai multe ori se poate spune că este cât se poate de mult un mare adevăr sau mai bine spus o realitate care ține sau mai bine spus este cât se poate de mult că filosofia poate fii și un mod de a fii. De cele mai multe ori se poate spune că lumea din jur manifestă cât se poate de mult o nepăsare crasă față de ceea ce se poate spune conceptul sau ideea de înțelepciune. În acest sens de cele mai multe ori se poate spune că filosofii sunt oameni care se dedică conceptului sau ideii de înțelepciunii. S-a spus de mai multe ori în ultimele zile că se poate vorbi sau mai bine spus filosofia este cât se poate de mult o noțiune care are de face sau mai bine spus se definește pe sine prin gradul de înțelepciune la care a ajuns cineva. Se poate spune că de mai multe ori ideea de înțelepciune a fost cât se poate de mult o idee care a negat sau mai bine spus s-a modificat pe parcursul timpului. În acest sens, ceea ce era înțelepciune în antichitate nu a mai ajuns să fie cât se poate de mult înțelepciune în evul mediu. Ceea ce este considerat cât se poate de mult înțelepciune în evul mediu nu mai este considerat în zilele noastre. Acest lucru după cum am spus s-a manifestat și în ceea ce privește sau mai bine spus în ceea ce privește planul sau mai bine spus concepția din vechime a înțelepciunii. Aceste lucruri sunt prin

¹³⁷ Gabriel Liiceanu, *Jurnalul de la Păltiniș* (Humanitas: București, 2009 reeditare).

urmare cât se poate de mult cele care definesc și cele care menține ideea de bună dispoziție. S-a spus de mai multe ori că ideea de bună dispoziție este cât se poate de mult un lucru sau mai bine spus o realitate care ține de ceea ce se poate denumii sensul și ideea de „rezistență” prin filosofie. Aceste lucruri de mai multe ori au fost cât se poate de mult cele care au susținut sau mai bine spus au menținut sensul și expresia finală a ceea ce este sau a modului în care este înțeleasă buna dispoziție. După cum am mai spus sunt mai multe temperamente care au o anumită preponderență filosofică și pentru acești oameni se poate spune că tot ceea ce este filosofic aduce cu sine buna dispoziție.¹³⁸

După cum am spus sunt mai multe noțiuni sau mai bine spus mai multe sensuri ale modului în care noi înțelegem sau mai bine spus ajungem să ne dăm seama de ceea ce este buna dispoziție sau mai bine spus din cum se compune buna dispoziție. Buna dispoziție este cât se poate de mult un lucru care de mai multe ori se poate spune că se arată și prin filosofie și mai ales de a face filosofie atunci când de cele mai multe ori lumea din jur nu este pentru acest lucru. Se spune că la un moment dat într-un local erau trei șoricei mici care discutau între ei la un pahar de vin. Luând mai mult alcool în el, primul șoricel a început:

- Știți un lucru?
- Ce?
- Eu am ajuns la un element atât de performant că pur și simplu mă joc cu cursele de șoareci
- Adică cum te joci cu cursele de șoareci?
- Da. Pentru prime cursele de șoareci sunt pur și simplu amuzament.
- Cum așa?
- Sunt pregătit și mai apoi gândiți-vă, cum aș putea fi aici cu voi dacă aș fi fost prins într-o cursă de șoareci?
- Da așa este. Dar vreți să știți ceva despre mine? A răspuns al doilea șoarece
- Ce să știm despre tine?
- Ei bine eu am ajuns la un așa nivel de rezistență că nici o otrăvă nu mă poate otrăvii.
- Chiar așa de rezistent ești?
- Puțin spus, a răspuns al doilea șoarece care și el a luat mai mult alcool în el. Pot rezista și la un kilogram de verde de Paris.

Când a auzit aceste cuvinte al treilea șoricel s-a ridicat de la masă și a plecat.

- Ei tu unde te duci?
- Băieți, eu nu am ce să discut cu voi. Mă duc să o căpățuiesc pe pisica de la mine din casă.

După cum am spus sunt mai mulți care sunt de părere că de cele mai multe ori starea de bună dispoziție poate fi atinsă sau mai bine spus se poate ajunge la ceea ce este sau mai bine spus cum este buna dispoziție prin ceea ce am putea denumii beție. Aici se poate spune că de cele mai multe ori opiniile diferă. Este cât se poate de adevărat că de cele mai multe ori filosofii sunt de acord cu ceea ce se poate spune băutura cu măsură sau mai bine spus băutura cât se poate de rațională. Aristotel a fost cel care în antichitate a spus că pentru a duce o viață sănătoasă și a menține buna dispoziție de cele mai multe ori se poate spune că nu se cuvine să ne ridicăm de la masă cu senzația de vomă. Lăcomia a fost de mai multe ori criticată de mai mulți filosofi și se poate spune că de cele mai multe ori este un lucru cât se poate de mult rău și de ce nu care nu ne duce în nici o direcție. Acest lucru se poate

¹³⁸ Boețiu, *Mângâierile filosofiei* (PSB 72, EIBMBOR: București, 1992).

spune că este cât se poate de mult un lucru la care trebuie să ne gândim mai mult.¹³⁹ Filosofia după cum am spus a adus cu sine de cele mai multe ori în discuție tema sau problematica bucuriei. Se poate spune că în acest sens în vechime începând cu Sfântul Iustin Martirul și Filosoful s-a putut vedea că sunt mai multe compatibilități dintre ceea ce se poate spune filosofia și religia creștină. Așa s-a ajuns ca să se elaboreze cât se poate de mult o filosofia creștină. Trebuie să știm că mai înainte de Hristos filosofia a fost cât se poate de mult un lucru care de cele mai multe ori a fost înțeles ca și un fel de politeism aplicat. Prin urmare prin cretinism se poate spune că în cele din urmă s-a ajuns la concluzia că filosofia are cât se poate de mult ceea ce se poate defini un sens sau o finalitate care se poate adapta și idealurilor creștine. Acest lucru s-a putut vedea că de cele mai multe ori aduce cu sine ceea ce se poate spune bucurie. Sunt mai mulți filosofi creștini care au dat mărturie că de cele mai multe ori filosofia creștină duce la legătura cu Domnul Iisus Hristos și se poate spune că în acest mod se realizează un fel de unire sapientială sau mai bine spus un fel de aducere la zii prin ceea ce se poate spune sensul și finalitatea a ceea ce este sau mai bine a ceea ce este comuniune cu Domnul Iisus Hristos cel înviat. Aceste lucruri prin urmare sunt cât se poate de mult cele care definesc și cele care menține cât se poate de mult sensul filosofiei creștin ortodoxe.¹⁴⁰ Aceste lucruri sunt prin urmare cele care de cele mai multe ori ajung sau mai bine spus definesc ceea ce se poate spune sensul și finalitatea a ceea ce este și a modului în care este definită buna dispoziție. Filosofia de cele mai multe ori s-a dovedit o cale în spre buna dispoziție. Atunci când omul ajunge la înțelepciune se poate spune că de cele mai multe ori el ajunge la ceea ce este sau cum este definită buna dispoziție.

Un alt mare curent filosofic se poate spune că este utilitarismul și acest curent de cele mai multe ori a ajuns la ceea ce se poate spune să susțină că tot ceea ce este util este cât se poate de mult filosofic. Prin urmare utilitarismul se poate spune că definește ceea ce este sau mai bine spus cum este bucuria și buna dispoziție în termenii a ceea ce este sau ai utilului. Acest lucru de mai multe ori a fost contestat dar se poate vorbi și despre un aspect al utilului. Atunci când un aparat casnic este util și funcționează se poate spune că de cele mai multe ori omul ajunge cât se poate de mult la ceea ce este sau mai bine spus la un sens al bune dispoziții. De mai multe ori utilitarismul este definit de ceea ce în zilele noastre cunoaștem sau mai bine spus știm ca și robotică. Sunt mai mulți roboți și mai multe mașini care îi fac sau ar trebuie să îi facă viața mai ușoară omului. La fel de bine în zilele noastre omul a ajuns să folosească cât se poate de mult calculatorul care se poate spune că de mai multe ori ușurează munca omului și a tot ceea ce el are nevoie în viața de zi cu zi.¹⁴¹

Se spune că la un moment dat într-un local a intrat un om. Acesta s-a așezat la tejphea și a pus palma la urechi și a început să vorbească ca și la telefon. Iritat de acest lucru barmanul i-a spus:

- Bună ziua.
- Bună ziua.
- Uite cum este eu nu vreau nici un fel de probleme în acest local.
- La ce te referi?
- Cum de te faci că vorbești în palmă la telefon?

¹³⁹ Gabriel Bunge, *Gastromargia* (Sibiu, 2014).

¹⁴⁰ Mircea Vulcănescu, *Bunul Dumnezeu cotidian: studii despre religie*, (Editura Marin Diaconu, Editura Humanitas, București; 2004).

¹⁴¹ 21st century technology, premises and perils of a dynamic future, (Paris, 1998).

- Eu chiar vorbesc la telefon.
- Nu cred acest lucru.
- Eu am instalat în palmă un telefon la care vorbesc.
- Până nu văd nu cred.

Omul nostru i-a format în palmă un număr și apoi l-a lăsat pe barman să vorbească la el.

- Extraordinar. Tu chiar nu minți.
- Problema este că m-am săturat să tot port celularul cu mine și mi-am instalat un telefon în palmă. Apropo și unde este un WC pe aici?
- În direcția aceea.

Omul nostru a mers la WC și a stat acolo 5, 10, 15, 20 de minute și nu a mai ieșit. Barmanul s-a speriat puțin și s-a dus să vadă de ce întâmplă. Când a ajuns acolo a putut să îl vadă pe omul nostru pe podea, dezbrăcat, cu mâinile întinse și cu un sul de hârtie igienică între picioare.

- Ce faci? Ești rănit? Te-au jefuit?
- Nu. Tocmai primesc un fax.

După cum am spus atunci când vorbim de utilitarism de cele mai multe ori trebuie să avem în minte sau mai bine spus în vedere noțiunea de limită sau mai bine spus ceea ce ține de o anumită graniță între ceea ce este util și ceea ce nu este util. De mai multe ori această graniță se poate spune că nu este menținută și se ajunge la tot felul de concepții care mai de care mai exagerate. Trăim într-o lume a utilului în care omul scormonește pământul pentru a găsi cărbune sau ridică în aer mori de vând pentru a obține energie electrică. Acest lucru de cele mai multe ori este bine dar cum am spus cu anumite limitări. De cele mai multe ori utilitarismul a fost susținut în special de cei care au cât se poate de mult o înțelegere empirică asupra lumii și a tot ceea ce este legat de viața omului. Realitatea este că trăim într-o lume în care trebuie să ne folosim mintea cât se poate de mult. Istoric se consideră că întemeietor la utilitarismului a John Stewart Mill. În realitate se poate spune că au fost mai mulți care au avut în filosofie cât se poate de mult tendințe sau mai bine spus idei utilitariste. Aceste lucruri se poate spune că trebuie să ne ducă în spre ceea ce este sau mai bine spus cum am putea ajunge la o înțelegere a raportului dintre util și bucuria sau buna dispoziție? După cum am spus de mai multe ori se poate vedea că există mai mulți care leagă noțiunea de bună dispoziție și de bucurie cu ceea ce este util și se poate spune că și acesta este un nivel sau mai bine spus un grad de înțelegere a utilitarismului.¹⁴²

Se poate spune că o altă concepție filosofică care de mai multe ori a dat o definiție sau mai bine spus a susținut bucuria și buna dispoziție se poate spune că este hedonismul. Acest lucru este cât se poate de mult o concepție filosofică care are în sine sau mai bine spus integrată în ea ceea ce se poate spune că și plăcerea. Tot ceea ce este plăcere se poate spune că îi aduce omului bucuria și buna dispoziție. De mai multe ori hedonismul a fost respins de filosofia creștină fiindcă în sine hedonismul nu are nici un fel de graniță sau mai bine spus nici un fel de opreliște morală. În hedonism se poate spune că plăcerea este mai presus de moralitate și acest lucru a fost în cele din urmă respins de cei care susțin sau mai bine spus de hedoniști. După cum am spus concepția hedonistă a fost în cele din urmă respinsă de filosofia creștin ortodoxă fiindcă se poate spune că ea de cele mai multe ori se rezumă numai la noțiunea de plăcere sau mai bine spus absolutizează ceea ce este și cum este înțeleasă plăcerea acest lucru a dus ca de cele mai multe ori hedonismul să nu fie

¹⁴² John Stewart Mill, *Despre libertate* (București, 2014).

compatibil cu noțiunea de filosofia creștin ortodoxă. În realitate sunt foarte mult care sunt hedoniști în lumea noastră fără să fie conștienți de acest lucru. În ceea ce privește relația sau legătura cu buna dispoziție a hedonismului se poate spune că există unele limitări și este bine să nu trecem peste aceste limitări.

Într-o zi, la sfârșitul clasei, profesorul a cerut clasă pentru a merge acasă, cred că de o poveste, apoi ajunge la o concluzie ca la morala poveștii. A doua zi profesorul a cerut pentru prima voluntar la spune povestea lor. Micul Suzy ridică mâna.

- Tatăl meu deține o fermă și în fiecare duminică ne-am încărcat ouăle de pui în camion și am condus în oraș pentru a le vinde la piață. Ei bine, într-o duminică noi am lovit un cui mare și toate ouăle au zburat din coș pe drum.

Profesorul întreabă pe Suzy care a fost morala la povestea ei. Suzy a răspuns:

- Nu țineti toate ouăle într-un singur coș.
Mai departe a fost puțin Lucy.

Ei bine, tatăl meu deține o ferma și fiecare week-end luăm ouăle de pui și le punem în incubator. Weekend-ul trecut doar 8 din cele 12 ouă au fost eclozate.

Profesorul întreabă încă o dată care a fost morala în povestea ei. Lucy a răspuns:

Nu conta ouăle înainte de a fi eclozate.
Mai departe a fost puțin Billy.

- Unchiul meu Ted a luptat în războiul din Vietnam, iar avionul său a fost doborât deasupra teritoriului inamic. El a sărit înainte de a se prăbuși cu doar o ladă de bere, o mitralieră și o baionetă. Pe drum în jos a băut lada de bere. Din păcate, a aterizat chiar în mijlocul de 100 de soldați vietnamezi. El a răpus cu o rafală de gloanțe 70 de vietnamezi care au murit, așa că a scos baioneta lui și a ucis alți 20 de vietnamezi. Lama de la baionetă s-a rupt, așa că a ucis pe ultimii zece cu mâinile goale. Profesorul se uită în stare de șoc la Billy și a întrebat dacă există o posibilitate de morală la povestea lui. Billy a răspuns:

- Nu te pune cu unchiul Ted atunci când el a fost băut.

După cum am spus se poate spune că de cele mai multe ori hedonismul nu are ceea ce se poate spus un fel de limită sau mai bine spus de graniță atunci când aducem în discuție plăcerea. Ori filosofia creștin ortodoxă susține că bucuria și buna dispoziție nu se rezumă sau mai bine spus nu este făcută numai din plăcere ci și din mai multe alte lucruri. Asemenea cum într-o orchestră sunetele contradictorii sunt de mai multe ori armonizate se poate spune că la fel de bine și în ceea ce privește sau mai bine spus în ceea ce se definește plăcerea ea nu este singurul scop al vieții. În hedonism se poate spune că plăcerea este singurul scop al vieții și ale existenței umane. Există prin urmare anumite condiții sau mai bine spus anumite probabilități în ceea ce constă plăcerea care ne spun că nu trebuie să facem din plăcere un scop în sine. Ceea ce este adevărat este că de cele mai multe ori hedonismul vorbește numai de ceea ce înseamnă plăcerea simțurilor și nu mai există nici un fel de loc pentru spirit sau suflet. Aceste lucruri se poate spune că sunt cele care definesc foarte mult contururile a care este legătura sau mai bine spus care este relația hedonismului cu filosofia creștin ortodoxă.¹⁴³

¹⁴³ Georges Florovsky, *Filosofia creștin ortodoxă* (Belmont, 1989).

CONCLUZII

Încheiem aici ceea ce se poate spune cartea sau excursul nostru despre buna dispoziție sau mai bine spus despre cum denumim bucuria și buna dispoziție în creștinismul ortodox. Am încercat în aceste rânduri să aducem în fața cititorului o temă cât se poate de mult actuală: ceea ce este sau mai bine spus cum poate fi definită buna dispoziție și bucuria în ortodoxia. Am voit să prezentăm faptul că între bucurie și buna dispoziție există cât se poate de mult o legătură sau mai bine spus o relație extrem de strânsă care de mai multe ori se interpătrundere. Ceea ce am voit să demonstrăm este că de cele mai multe ori concepțiile sau mai bine spus ideile despre buna dispoziție sunt contrare cu ceea ce cunoaștem ca și creștinismul ortodox. Acest lucru după cum am spus este bine să fie clarificat. Creștinismul ortodox este o credință a bunei dispoziții și a bucuriei chiar dacă uneori în el există un aspect de penitență sau mai bine spus de pocăință. În secolul al XXI-lea teologul ortodox Alexander Schmemmann spunea că pocăință în ortodoxie este cât se poate de mult o „tristețe strălucitoare” fiindcă din ea de cele mai multe ori avem de a face sau mai bine spus vom descoperii taina iubirii lui Dumnezeu.¹⁴⁴ După cum am spus, noțiunea de bucurie nu este străină de ortodoxie doar că sunt mai mulți care văd numai negativul sau mai bine spus ceea ce este negativ în ortodoxie. Acest lucru ne-a determinat să purcedem în a scrie o carte despre ceea ce este sau mai bine spus despre cum este concepută și gândită buna dispoziție și bucuria în religia creștin ortodoxă. Sunt mai mulți care neagă că o astfel de lucrare ar putea fi de actualitate pentru timpurile și zilele noastre. Găsim că este încă actuală tema bucuriei și a bunei dispoziții fiindcă de cele mai multe ori această temă se poate spune că ne pune în strânsă legătură cu lumea din jur. Lumea din jur de mai multe ori caută fericirea. Acest lucru ea îl face de mai multe ori într-un mod disperat și de ce nu un mod de viață care este cât se poate de mult inconsistent. Ortodoxia este cea care ne duce la ceea ce se poate spune o bucurie profundă sau mai bine spus la o trăire creștin ortodoxă amplă și de ce nu cât se poate de mult frumoasă. Din cele mai vechi timpuri Biserica Creștin Ortodoxă a fost cât se poate de mult o instituție a bucuriei și a ceea ce am putea spune buna dispoziție. Acest lucru este bine să îl știm și să îl avem în vedere. A fi ortodox de cele mai multe ori este cât se poate de mult a fii un om la bucuriei și al bune dispoziții. Nu este loc în ortodoxie se poate spune pentru tristețe și pentru mâhnire. Este adevărat că ortodoxia de mai multe ori ne face conștientă de lucrarea celui rău. Una dintre lucrările celui rău este să sădească în inimile și în sufletele noastre tristețea și deznădejdea. De cele mai multe ori acest lucru culminează cu gândul că nu mai există nici o șansă de mântuire pentru noi. Este cât se poate de adevărat că omul nu se poate mântui pe sine și acest lucru este cât se poate de mult o realitate sau mai bine spus un lucru care aduce cu sine ceea ce se poate spune sensul și realitatea a ceea ce este sau a cum este definită ortodoxia. Suntem ortodocși și acest lucru este cât se poate de mult o realitate care ne duce la ceea ce am spune bucuria de a fi în această tradiție.

În această carte se poate spune că am voit să facem un excurs nu numai de natură religioasă și teologică ci am voit să oferim o imagine liberă de dialog cu concepțiile seculare ale lumii în care trăim care de cele mai multe ori sunt străine de faptul că există o concepție religioasă în ortodoxie a bunei dispoziții și a bucuriei. Această concepție de cele mai multe ori este trecută cu vederea. Am prezentat aici că de cele mai multe ori ortodoxia este privită ca și o credință arhaică și care este cât se poate de mult comună mentalității medievale și în

¹⁴⁴ Alexander Schmemmann, *Postul mare* (Editura Sofia: București, 2013 reeditare).

nici un caz timpurilor și vremurilor de azi. Acest lucru după cum am spus de mai multe ori a fost privit ca și adevărat în timpurile noastre. Am vorbit în acest sens despre faptul că au existat mai multe diferențe sau mai bine spus mai multe lucruri care nu s-au asemănat în trecutul sau istoria lumii referitoare la ceea ce este sau mai bine spus la cum este privită și trăită buna dispoziție. Acest lucru este menită să ne ofere o orientare în istoria lumii. Din cele mai vechi vremuri lumea a fost interesată de bucurie și se știe că s-au dat mai multe definiții noțiunii de bucurie: comedie, umor, jovialitate, pamflet, teatru sau cinema. Am făcut prin urmare o incursiune în istoria lumii pentru a demonstra care a fost sau mai bine spus cum a fost cât se poate de mult ilustrat sau înțeles conceptul de bune dispoziție. În acest sens se poate spune că toate epocile istoriei au avut cât se poate de mult o noțiune sau mai bine spus o idee despre ceea ce este sau cum este definită fericirea și bucuria. A existat astfel o concepție antică, una medievală și una cât se poate de mult modernă a bucuriei și a bunei dispoziții. Aceste lucruri se poate spune că nu sunt contradictorii ci sunt cât se poate de mult într-o armonie una cu alta.¹⁴⁵

Se spune că la un moment dat un mare șef al unei companii de computere a primit un mesaj despre ceea ce se poate spune reparația unui computer. El a însărcinat pe un angajat de al său să se ocupe de această problemă.

- Alo!
- Alo! Cine este? A răspuns o voce de copil.
- Suntem de la reparații calculatoare. Tati este acasă?
- Da.
- Pot să vorbesc cu el?
- Nu.
- Dar mami este acasă?
- Da.
- Pot să vorbesc cu ea?
- Nu.
- De ce? Fiindcă ei vorbesc cu pompierul și polițistul.

Omul s-a gândit că probabil au venit să aibă grijă de cel mic. La un moment dat prin telefon s-a auzit un zgomot puternic. Ce este acel zgomot?

- Tocmai a aterizat un elicopter al poliției la noi pe casă.
- De ce?
- Fiindcă ei sunt în căutare.
- Pe cine caută ei?
- Pe mine, a răspuns vocea copilului care se ascundea să le joace părinților o farsă.

După cum am spus de mai multe ori omul este cât se poate de mult în căutarea bucurie. El caută bucuria în lumea din jur, în familie, în prieteni, în natură și în tot ceea ce poate. Sunt mai puțini cei care se poate spune că au ajuns să caute cât se poate de mult bucuria în religie. Se poate spune că religia este cât se poate de mult o modalitate de a îl duce pe om la bucurie. Am vorbit în această carte despre faptul că de mai multe ori istoria religiilor a arătat cât se poate de mult o variație sau mai bine spus o varietate de ceea ce este sau cum este înțeleasă bucurie. Sunt mai multe idei și mai multe concepte care ne spus sau mai bine spus ne vorbesc despre cum a fost concepută din cele mai vechi vremuri buna dispoziție. Bucuria este o temă cât se poate de mult amplă și care nu este străină de religie. Am vorbit în această carte mai pe larg despre ceea ce este sau mai bine spus despre cum

¹⁴⁵ Peter E. Gillquist, *Cum am devenit ortodox. O călătorie în spre credința creștină primară* (Alba Iulia, 2006).

este concepută buna dispoziție în istoria religiilor. Am vorbit despre islam care este religia popoarelor arabice, despre taoism care este cât se poate de mult religia chinezilor, despre zoroastrianism care este religia persilor și a iranienilor de azi, despre iudaism care este religia evreilor. După cum se poate vedea în mai toate marile religii ale lumii se poate spune că a existat un concept sau mai bine spus o idee despre ceea ce este sau cum este văzută sau cum este exprimată bucuria și buna dispoziție. După cum s-a putut vedea există și o anumită predispoziție etnică în ceea ce privește buna dispoziție care a fost de mai multe ori trăită sau mai bine spus simțită în istoria credințelor și a ideilor religioase.¹⁴⁶ După cum am spus, unele popoare ortodoxe se poate spune că au în sine sau mai bine spus găsim în ele de cele mai multe ori un germene autentic de bucurie și de bună dispoziție. Se poate spune că de mai multe ori mediul religios sau credința la care aderă un popor îi poate defini de cele mai multe ori sensul și finalitatea. Creștinismul ortodox este cât se poate de mult o religie și a credință a bucuriei. Acest lucru a fost de mai multe ori contestat și se poate spune că a fost cât se poate de mult negat de cei care nu au mare credință în Dumnezeu. Am spus în acest sens că cei care se îndreaptă foarte mult în spre credința în Dumnezeu de mai multe ori ajung la ceea ce se poate spune sensul și deplinătatea a ceea ce este și a modului în care definim religia și credința creștin ortodoxă. Din cele mai vechi vremuri creștinismul a adus bucuria sufletelor la cei care au avut nevoie de bucurie. Acest lucru este astăzi contestat de cei care susțin că ritualul ortodox este cât se poate de mult un lucru vechi și învechit.¹⁴⁷

Se spune că la un moment dat un georgian s-a dus la un medic neurolog. A cerut o programare și s-a dus la el la ora stabilită.

- Bună ziua.
- Bună ziua, a răspuns doctorul.
- Vă rog să mă ajutați domnule doctor.
- Cu ce?
- Vedeți am dureri puternice de cap.
- Cât de puternice.
- Foarte puternice.

Se spune că doctorul i-a făcut un control.

- Îmi este teamă că v-a trebui să ă facem o operație.
- Fac orice numai să scap de durerile de cap.

Doctorul i-a făcut o operație și după operație l-a întrebat:

- Bine cum te simți?
- Foarte ucrainean.

Se poate spune că de mai multe ori modul sau modalitatea de a înțelege umorul a variat de la etnie la etnie și nu este nici o minciună că fiecare etnie are se poate spune un mod propriu de a înțelege bucuria. În acest sens, ceea ce înțeleg grecii prin bucurie se poate spune că nu înțeleg americanii și ceea ce înțelege canadienii prin bucurie se poate spune că nu vor înțelege germanii. Există mai multe idei despre bucurie și despre ceea ce înseamnă bucuria și acest lucru este un fapt la care trebuie să medităm mai mult. De cele mai multe ori se poate spune că ortodoxia a fost asimilată cu anumite etnii: bulgară, rusă, greacă, română sau ucraineană. Acest lucru este numai parțial adevărat. Ceea ce s-a putut

¹⁴⁶ Școala Ortodoxiei pentru începători. *Povețe ale sfinților pentru toate împrejurările vieții*, (Editura Sofia: București, 2014).

¹⁴⁷ Rpbert Taft, *O istorie a Liturghiei Sfântului Ioan Gură de Aur. Dipticele (vol. IV)*, (trad. de Cezar Login, ed. Renașterea, Cluj-Napoca, 2009).

remarca în plan etnic este că de mai multe ori popoarele ortodoxe sunt în ansamblu mult mai bucuroase decât popoarele care nu sunt ortodoxe. Acest lucru este un adevăr care nu poate fi contestat. Am vorbit în acest sens că de mai multe ori în istoria religiilor se poate vorbi cât se poate de mult de o gâlceavă sau de o neînțelegere a ceea ce este sau mai bine spus a modului în care înțelegem sensul și realitatea bucuriei.¹⁴⁸

Prin urmare se poate spune că bucuria de cele mai multe ori este trăită nu numai în funcție de religie ci și de ceea ce se poate spune factorul etnic. Am mai arătat că de mai multe ori popoarele asiatice au fost cât se poate de mult predispuse la panteism și acest lucru le-a făcut să creadă că în realitate nu există sau mai bine spus nu este o separație dintre Dumnezeu și lume sau mai bine spus dintre Dumnezeu și univers. Acest lucru a dus la ceea ce se poate spune un fel de umor panteist care este cât se poate de mult specific popoarelor chineze. După cum se poate vedea mai toate marile religii ale lumii au vorbit despre bucurie și despre modalități de a ajunge să experimentăm bucuria numai că ele au făcut acest lucru cât se poate de mult separat și de ce nu diferit de restul popoarelor și a mentalităților din jur. Există în acest sens un umor japonez, unul chinezesc, un unor thailandez sau un umor vietnamez. Acest gen de categorii au făcute de mai multe ori și se poate vedea în acest sens ceea ce se poate spune mai multe însușiri sau mai bine spus mai multe caracteristici ale umorului la popoarele asiatice. După cum am spus, în vechie au fost mai multe religii tribale care se bazau pe ocultism și magie. Se poate spune că la un nivel generic și magia sau cei care sunt adepții magiei se poate spune că vorbesc de o cale sau mai bine spus de o modalitate de a ajunge la bucurie și la starea de bună dispoziție. Ceea ce trebuie să știm este că de cele mai multe ori concepțiile magice nu trec de proba ortodoxiei. Acest lucru este așa fiindcă de cele mai multe ori magia a respins cât se poate de mult credința sau crezul în Domnul și Mântuitorul Iisus Hristos și l-a lăsat pe om să creadă în El. Acest lucru este respins de magie și de cei care practică magia. Modalitatea de a ajunge la bucurie a magiei este una cât se poate de mult ocultă și ea nu vine de la Dumnezeu în ultimă instanță. Aceste lucruri au fost cât se poate de mult tematici ale acestei cărți care dorim să fie o meditație mai mare pe tema sau mai bine spus la tema bucuriei. Cu toții voim să fim bucuroși și cu toți dorim ca viața noastră să fie numai bucurie. Se poate vedea că în istoria religiilor au existat mai mulți care au vorbit de bucurie și de ceea ce este bucuria. Aceste lucruri au fost cât se poate de mult considerațiile esențiale ale cărții noastre.¹⁴⁹

După cum am spus este cât se poate de adevărat că de mai multe ori există o anumită procesie a omului pe care el o trece în mod ritualul în religie și care în cele din urmă se poate spune că îi aduce buna dispoziție. În acest sens, am insistat mai mult în această carte că de cele mai multe ori ritualul este cât se poate de mult ceea ce se poate spune un lucru sau o realitate care are de a face cu permanentizarea sau mai bine spus cu ceea ce este o stare continuă de bună dispoziție. Buna dispoziție și bucuria se poate spune că de mai multe ori pot fi cât se poate de mult instaurate în om prin ceea ce este sau mai bine spus cum este definit ritualul. Se poate spune că în acest sens ritualul este cât se poate de mult actual și de ce nu încă o temă bună pentru secolul al XXI-lea. La fel de bine am insistat mai mult în această carte că ceea ce este pentru noi în zilele de azi umor și bucurie nu a fost în timpurile de mai de mult. Am vorbit în aceste rânduri despre faptul că deși mai multă lume consideră acest lucru ca fiind cât se poate de mult nepotrivit ortodoxia este o credință care este menită să fie un mediu al bucuriei și al bune dispoziții. În acest sens nu este loc în

¹⁴⁸ Răzvan Codrescu, *Recurs la ortodoxie* (Editura Cristiana: București, 2002).

¹⁴⁹ Mircea Eliade, *Istoria credințelor și a ideilor religioase*, (Editura Univers Enciclopedic, 1992).

ortodoxie pentru ceea ce se poate spune tristețe și posomorâre. Ortodoxia este în acest sens o credință a belșugului și a bucuriei. Acest lucru este bine să îl exprimăm și să îl avem cât se poate de bine definit.¹⁵⁰

După cum am spus de mai multe ori sunt mai mulți care susțin că relația sau mai bine spus legătura lor cu Dumnezeu este cât se poate de bazată pe frică. Sunt mai mulți care nu îl iubesc pe Dumnezeu ci de cele mai multe ori se poate spune că ei au un fel de frică de Dumnezeu. Frica de Dumnezeu este bună în sensul în care ea îl face pe om să evita păcatele sau mai bine spus îl fac pe om să nu mai păcătuiască. Acest lucru după cum am spus este cât se poate de mult o realitate sau mai bine spus un mod sau o dorință de a face binele și de a ne duce în spre ceea ce este bine. S-a vorbit de mai multe ori de faptul că la mai multă lume frica de Dumnezeu nu mai devine sau mai bine spus nu se mai transformă în iubirea de Dumnezeu. Acest lucru după cum am spus a dus de mai multe ori la ceea ce se poate spune un sentiment al culpabilității care nu are nici un final. Se poate spune că religia prinde sens atunci când omul ajunge sau mai bine spus îl iubește pe Dumnezeu. Acest lucru este cât se poate de mult ceea ce definește și ceea ce menține sensul și finalitatea iubirii de Dumnezeu Tatăl. De mai multe ori ceea ce susținem sau ceea ce menținem ca și frică de Dumnezeu în realitate nu este sunt mai mulți care nu au nici un fel de frică de Dumnezeu și fac toate faptele rele din lume. La fel de bine sunt mai mulți care spune că în cele din urmă bucuria este cât se poate de mult o stare subiectivă și ea nu poate fi categorisită de nici o religie.

Se spune că la un moment dat un inginer, un economist și un filosof călătoreau prin mulții Scoției. Pe un vârf ei au putut vedea la un moment dat o vacă neagră.

- Ia uite, vacile din Scoția sunt negre, este un lucru pe care îl aflăm, a spus inginerul.
- Nu, în nici un caz cel puțin o vacă este neagră, a spus economistul.
- Eu știți ce cred? A spus filosoful?
- Nu, au răspuns ceilalți doi.
- Că în Scoția este cel puțin o vacă care este neagră din profil.

După cum am spus de mai multe ori sunt mai mulți care văd bucuria sau mai bine spus starea de bună dispoziție cât se poate de mult subiectiv și din propria lor părere sau din propriu lor punct de vedere. Aceste lucruri ne duc la ceea ce se poate spune sensul și finalitatea a ceea ce am putut demonstra sau mai bine am putea prezenta ca și o realitate sau mai bine spus ca și un mediu care are de a face cu ceea ce se poate spune sensul și finalitatea omului sau a ființei umane. Viața noastră de cele mai multe ori este plină de bucurie când este plină de sens sau mai bine spus când știm că ea are un scop. Aceste lucru au fost în mare se poate spune principalele tematici ale acestui volum sunt mai mulți care consideră că nu trebuie să căutăm bucurie în religie fiindcă de cele mai multe ori religia nu ne poate aduce bucurie. Se poate spune că acest gen de mentalitate a fost cât se poate de mult tipic lumii medievale. Într-o catedrală gotică, cu un ritual rece și repetitiv, cu o muzică sublimă de orgă de cele mai multe ori se poate spune că omul medieval nu simțea bucurie în religie ci el se simțea mai multe terorizat sau mai bine spus simțea acel *mysterium tremes* sau fior al fricii pe care îl inspira în timpul evului mediu religia.¹⁵¹ După cum am spus religia nu are menirea să îl terorizeze pe om ci de cele mai multe ori ea are menirea să îl ducă pe om la unirea cu Dumnezeu. Sfinții părinți ai bisericii au fost cât se poate de mult sfinții care au vorbit și au experimentat acest lucru. Întâlnirea cu Dumnezeu de cele mai multe ori are loc în lumină și după cum ne spunea Sfântul Grigorie Palama nu în orice lumină ci în lumina

¹⁵⁰ Nicoale Steinahrddt, *Dăruind vei dobândii* (Rohia, 2006, reeditare).

¹⁵¹ Rudolf Otto, *Sacral* (Editura Humanitas: București, 2005 reeditare).

necreată a lui Dumnezeu. Lumina necreată a lui Dumnezeu ne spus sfinții părinți că este sursă a unei bucurii duhovnicești de care se pot împărtăși toți cei care Îl caută sincer pe Dumnezeu. Acest lucru se poate spune că este de cele mai multe ori ceea ce definește și ceea ce menține sensul deplinătății noastre și la fel de bine devine sursa noastră de bucurie continuă. Am vorbit în această carte că de mai multe ori starea de bucurie poate fi readusă omului prin pocăință care este de cele mai multe ori o modalitate de restaurare a omului.

La sfatul unui apropiat o femeie care avea un păcat greu, cumpără pentru o bisericuța care era încă în construcție, covoare de pus pe jos care valorau o avere. Bucuroasă de aceasta faptă pe care ea o considera suficientă pentru a i se șterge păcatul se duse la o mănăstire cu gând să se împărtășească. Un preot din mănăstire care a spovedit-o înainte de a primi Sfânta Împărtășanie, nu numai că a oprit-o de la a gusta din Sfintele Daruri, dar o și certă, fiindcă a îndrăznit să creadă că poate cumpăra harul lui Dumnezeu cu câteva covoare. Femeia s-a dus după aceea la poarta mănăstirii și acolo începu să plângă, căci nu voia să plece la casa ei fără să se împărtășească. Pe la poartă trecu un alt preot și o întreba de ce plânge. Femeia îi povesti, preotului, care era chiar starețul acelei mănăstiri, ce se petrecuse mai devreme. Acesta o chema în biserică și acolo îi dădu Sfânta Împărtășanie.

Apoi femeia mirată că acest preot nu a certat-o și a primit-o cu atâta căldura și blândețe părintească întreba:

- Dar cum se face că sfinția voastră mi-ați dat voie să mă împărtășesc, iar celalalt preot nu?
- După faptele și lucrările spuse preotului aceluia, nu erai tocmai vrednica de împărtășit, dar lacrima te-a izbăvit, căci pocăința cu lacrimi se face! Și mai e un lucru! Preotul acela este încă tânăr, iar arta de a conduce omul, adică preoția, nu se învață peste noapte. Când un păcat este prea mare, să lăsăm taina vindecării lui o treime în seama lui Dumnezeu, o treime pe seama duhovnicului și o treime pe seama celui care li-a spus păcatul. Nu-l îngreuna pe om peste măsura, dar nici nu-l ușura prea mult; așa trebuie să se poarte preotul cu fiii săi duhovnicești.

Am spus această pildă pentru a arăta că de mai multe ori lumea din jur crede că pocăința nu mai poate aduce un echilibru sau mai bine spus un fel de stare de echitate celor care trec prin momente grele. Am vorbit în această carte că de cele mai multe ori starea de bucurie vine omului din speranță. În acest sens, marii sfinți creștini ortodocși de cele mai multe ori sunt persoane sau oameni ai speranței și de ce nu ai bucuriei. Acest lucru se poate spune că este cât se poate de mult o trăsătură sau mai bine spus o caracteristică a lumii în care trăim. De cele mai multe ori bucuria este o stare care poate fi dobândită și pe duhovnicească. S-a putut vedea că oamenii religioși sunt de mai multe ori mult mai fericiți decât cei care nu sunt religioși sau mai bine spus despre oamenii care nu au nici un fel de religie. Aceste lucruri sunt în cele din urmă cele care definesc sau cele care susțin ceea ce este sau mai bine spus cum este definită bucuria și cum este menținută în viața noastră.¹⁵² Tot în această carte am vorbit despre faptul că de mai multe ori în drumul său creștinul ortodox trece prin mai multe încercări și de ce nu mai multe lovituri dar el trebuie să rămână cât se poate de mult ancorat în credința creștin ortodoxă. Prin urmare ortodoxia nu ne cere fanatismul și nici extremismul. Sunt mai mulți cei care susțin că fanatismul și extremismul sunt cât se poate de mult căi care duc în cele din urmă la adevărata bucurie. În această carte am prezentat cât se poate de mult. Pentru a ajunge la ceea ce se poate spune bucuria continuă se poate spune că de mai multe ori trebuie să evităm cât se poate de mult fundamentalismul și extremismul religios. În lumea noastră există mai multe astfel de

¹⁵² Vasilios Papadakis, *Sensul întristărilor în viața noastră* (Editura Egumenița: Galați, 2013).

tendințe și este bine să fim conștienți de ele. De cele mai multe ori viața noastră se împlinește prin ceea ce se poate spune bucuria firească pe care omul o are atunci când este în comuniune cu Dumnezeu Tatăl. Aceste lucruri după cum am spus sunt de mai multe ori evitat în secolul al XXI-lea. În secolul al XXI-lea încă mai există din nefericire ceea ce se poate spune formații și grupuri care susțin că singura modalitate de a ajunge la buna dispoziție este cât se poate de mult fundamentalismul. Mai multe dintre aceste organizații așa zis religioase de cele mai multe ori recurg la acte de terorism religios sau uneori chiar la violență. După cum am spus aceste lucruri sunt cât se poate de mult nefirești și de ce nu se poate să existe concordanță între ele și ortodoxie. Ortodoxia nu este o credință care sprijină violența și terorismul ci este o credință care se bazează pe bucurie și veselie. De cele mai multe ori ortodoxia a fost considerată incapabilă de a îl duce pe om la bucurie mai ales de oamenii răi și care nu sunt de bine. Realitatea este că ortodoxia după cum am precizat în această carte este cât se poate de mult un mediu sau mai bine spus o stare de bucurie care se instalează în om și care decurge din comuniune sau unirea omului cu Dumnezeu. Am prezentat că unirea omului cu Dumnezeu nu se face dintr-o dată ci foarte multe treptat. Aceste lucruri sunt prin urmare cele pe care am voit să le punem înaintea cititorului. În cele din urmă așa se poate spune că se definește pe sine ortodoxia nu numai pentru secolul al XXI-lea ci pentru toate timpurile: ca și o credință a bucuriei și a bunei dispoziții. Acest lucru a fost atestat de mai mulți sfinți părinți ai trecutului și se poate spune că ne putem baza foarte mult pe ceea ce ei au experimentat.

